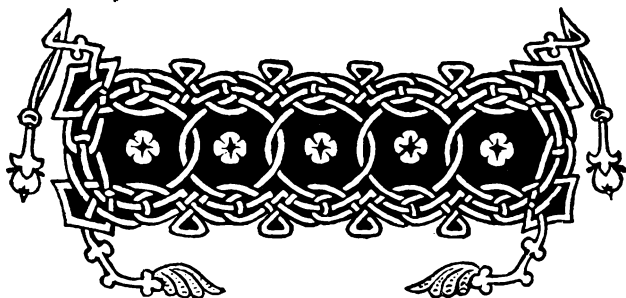

DUNĂREANU, R.

228

PROPRIETATEA INSTITUTULUI DE ARTE GRAFICE ȘI EDI-
TURĂ «MINERVA», BUCUREȘTI. — B-DUL ACADEMIEI 3.

REPRODUCEREA OPRITĂ

RASPLĂTA

Gheorghe Prisăcaru ieși din bordei foarte amărît. Se uită în sus, oftă, își trase pălăria veche mai pe frunte și porni încet, cu pas nesigur, spre malul lacului Razelm. De as'primăvară de când Măriuca copila cea mare, zăceà în bordeiul umed și nici o speranță ca să se mai îndrepte. — Atâtea necazuri întâmpinase de când venise aici, că-i veneà să-și ia lumea în cap! I-se spusese... «În Dobrogea o să capeteți opt hectare de pământ, 2 boi» nimic nu văzuse... De se duceà la primărie, primarul, un rusniac înnalt, sdravăn, îl luà la gură. La Tulcea, domnul silvic,

N. DUNĂREANU

RĂSPLATA

N U V E L E

1253

BUCUREȘTI

«MINERVA», Institut de arte
Grafice și Editură. Bulevardul
Academiei 3 — Edgar-Qiunet, 4

1908.

tot așa. Cui să se plângă? Când trecea prin sat, toate liftele se uitau la el ca la dracu. Intră într'o crâsmă, nu se putea să nu-l batjocorească: «Măi, veternelule, măi bejânarule, ce cauți în satul nostru? ai venit să ne iei pământul, hai? Să te duci în țara ta!»... Iar el ieșea din crâsmă trist, descurajat, se întorcea în bordeiul sărac unde alte dureri îl așteptau. — În ziua aceea de toamnă, mergând așa, fără rost, pe lângă lanurile de păpușoi din preajma lacului albăstriu, se hotărî să mai facă o încercare la Tulcea; poate de data asta s'o îndurà boerul și i-o da dreptul lui. Se întoarse la bordei. Nevastă-sa, văzându-l căutând prin casă, întrebă:

— Unde vrei să te duci?

El vorbi cu grijă:

— La Tulcea.

— Mă lași singură cu bolnava în casă, fără un gologan.... dacă ferească Dumnezeu, se întâmplă ceva?....

Veteranul s'apropiè tăcut de patul de scânduri, dete o țoală la o parte și privi lung, nemișcat, trupușorul uscat de boală,

cu ochii sticloși, cu tidva capului goală, căci și părul îi căzuse de atâta zăcere.

Bolnava, simțind pe cineva lângă dânsa, deschise ochii, gângăvi încet câteva cuvinte neînțelese...

— Măriucă, tată, vrei apă?

Omul se aplecă, luă o cană de lut, i-o întinse... dar bolnava făcù semn cu mâna că nu vrea.

Prin ferăstruica mică, un soare trist și târziu de toamnă, trimetea câteva raze reci în întunericul din lăuntru. Prin ușa veche, crăpată, venea suflarea vântului rece dinspre lac. Și'n tăcerea ceia de mormânt, omul stă mâhnit la capul bolnavei, cu inima strânsă de durere, și nu știă ce să facă. In cele din urmă se hotărî... Iși luă sumanul și s'aplecă la urechea nevestei:

— Ileană, trebuie să mă duc, iacă vine iarna!...

— Fă cum știi, rostì ea destul de necăjită...

Omul apucă de-adreptul prin mijlocul miștilor, lăsă în dreapta căsuțele pescarilor, în fața căror copiii de ruși cu

cămeșile roșii, se jucau sgomotoși și coborî de-a dreptul spre malul Razelmului. Vremea era posomorîtă. Vântul rece răscolea valurile albastre ale lacului, lovindu-le de țărnițele pietroase, cu vuet clo-cotitor. În fața lui, stâncoasă și fără viață, priveghea în mijlocul apei insula Popina. Veteranul trecu grăbit cu capul în jos, strângându-și trupul în sumanul vechiu, gândindu-se la viața lui necăjită, la satul lui uitat.... Atâtea luni de zile de când alerga, se sbuciuma pe la ușile boerilor și'n toată vremea aceasta nici o speranță. Ca să poată trăi, își vânduse vacuța, găinele, acum nu mai avea ce vinde. Sacul de făină era pe sfârșite și, pe lângă toate astea, copila bolnavă... Dacă cei mari ar fi fost oameni cu inimă, n'ar fi îndurat atâtea, nu s'ar fi îmbolnăvit nici fata; căci el știe bine.... de când a trebuit s'aștepte o lună, într'un hambar la Galați, desghețul Dunărei, — i-a intrat boala în casă. Ce mai om și prefectul acela din Dorohoi! Să-i dea ordin să plece iarna!...

La o bucată de noapte a ajuns în

Tulcea. Sleit de oboseală, cu stomacul gol, a luat-o încet pe străzile mute, unde pașii lui trezeau sgomote grele. Ii erà somn, și veteranul se gândi că numai în port ar putea afla un loc de hodină. În miezul nopții cheiul erà stăpânit de o liniște groaznică. Rar se auzea pliscuitul valurilor lovindu-se de mal, iar din întuneric se iveau negre umbrele șlepurilor, caicelor, remorcherelor care dormeau.

În zarea neagră, un felinar verde târâ o dâră de lumină în unde, iar din depărtare venea ferberea apei la anafoare.

Ca să nu-l simță santinela, și-a descălțat ciobotele, a luat-o încet, pitindu-se pe lângă movilele de marfă, lăzi, butoaie și s'a ascuns între niște saci. Când cele dintâi lumini goniră negurile, erà în picioare. A pornit-o într'un suflet la domnul Stanichievici, cu un fel de frică, par'că s'ar fi dus la un proces pe care se temeă să nu-l peardă. În fața casei, alți veterani din Pătlageanca, Bașchioi, așteptau la ușă. Asta i-a mai dat curaj. A intrat în vorbă cu ei și toți se văitau că «Nu le dă pământul». Unul slab, înalt, din

satul «Regele Carol», numai că nu plângea, spunea omul cum și-a făcut casă, și-a întemeiat gospodărie și când credea că s'a ridicat deasupra nevoei, vine apa într'o noapte de-a scăpat numai cu ce era pe dânsul. Au tăinuit ei mult la ușa silvicultorului. Soarele stă sus când i-a chemat înlăuntru, ca la moară.

— Ei care-i povesteà ? întrebă omul pleșuv, cu ochelarii pe nas, uitându-se în niște hârtoage.

— Apoi, să vedeți dumneavoastră, conașule, sărut mâinele; eu am venit aici de as'primăvară; de atunci aștept să mi-se dea pământul, dar domnul primar mă trimete la dumneavoastră. Acù eu am venit la dumneavoastră că dă, îi păcat de când aștept, și-s sărac și am ș'o copilă bolnavă la pat.

Funcționarul ascultă pân'la sfârșit cu un aer nepăsător..

— De unde ești ? întrebă el.

— Din Sarichioi.

— Aha, din Sarichioi. Ai mai fost pe aci?

— Am fost, cucoane.

— Și ce ți-am spus atunci? să vii la toamnă, în Noembrie, nu-i așa?

Veteranul parcă nu auzi bine: se uită lung, prostit.

— Bine, da eu ce să fac? sunt cu familia și n'am ce mânca...

Slujbașul se ridică în picioare.

— Nu ți'am spus la Noembrie? să-și cu-leagă oameni roada.

Veteranul voi să mai spuie ceva, dar simți cum în clipa aceea sângele i-se ridică la cap. Înnaintea ochilor i-se făcea negru, buzele îi tremurau.

— De ce mi-ați dat ordin, atunci, să viu aici, dacă nu-mi dați pământul?

— Și ce-mi ceri socoteală mie? strigă silviculorul înfuriat. Eși afară!

El lăsă capul în jos, îș mușcă buza de ciudă și coborî năuc pe scări. Pentru întâiași dată omul acesta bun, răbdător, își perduse cumpătul. În clipa aceea avea în ochi căutătura unei fiare care ar fi fost în stare să rupă, să sfășie totul în jurul lui..... Un moșneag bătrân, rezervist pe vremea războiului, văzându-l așa schimbat s'apropie de el.

— Ce ți-a spus?

Prisăcaru oftă greu, înădușit, se uită în sus și gemu.

— Nu mai e dreptate..... M'au dat a-fară..... asta-i răsplata!..... iacă pentru ce ne-a adus aici!..

Rezervistul îi șopti, cu un fel de frică..

— Da, da, să știi, nu-i pe dreptate. Nu spuneà unul, am uitat cum îl cheamă, că pân'ce nu i-a luat și purcelul și lăghicerul cel mai frumos, nu i-a parcelat locul Dacă nu-i dai ceva, degeaba..

Gheorghe se uită la el.

— De unde să'i dai, când eu n'am ce mânca!..

Se întoarse și dând din cap, porni încet pe străzi, se opreà din când în când și nu știà singur ce să facă. La un colț de stradă se opri. Se făceau niște case noi și oamenii munceau de zor, săpau gropile, cărau varul, nisipul, în gropi mari. Fără să steà mult pe gânduri, se tocni la lucru și începù să care cărămirile din căruțele care veneau grăbite. Tocmai într'un târziu căpătă câțiva gologani de-și cumpără pâine și niște măslina. Seara adormi lângă bu-

toaietele de var, movilele de cărămidă, cu gândul ca să lucreze încă o zi, să câștige câțiva franci... Dar pe la miezul nopții un vis ciudat îl făcù să se deștepte într'o teamă neînțeleasă. — Se făcea parcă, o mocirlă și'n lăuntru pân'la brâu stă nevastă-sa cu copila'n brațe și-l strigă pe el; dânsul însă n'avea nici o putere ca să le ajute să scape. — Visul acesta îl neliniști grozav. Ce să mă fac: se gândi el cercând să-și alunge teama.

Dar de ce se încerca, cu atâta o greutate mai mare i se așternea pe suflet, parcă ceva îl gonea acasă... Se ridică buimăcit, cu capul greu și porni încet, strângându-se în sumanu-i vechiu. În puterea nopții orașul părea un cimitir imens în care el singur era viu. Cerul era închis și vântul rece gemea printre ramurile veștejite, scuturând cele din urmă frunze....

Trecù de barieră, apucă pelângă baltă, — înainte-i nu se vedea la doi pași, din ghiozuri venea fâșiitul aspru al stufului, chemări de păsări rătăcite care înfiorau muțenia cu glasurile lor aspre.... Și veteranul mergea grăbit prin marea de întune-

ric; mergea zdrobit de atâtea dureri și se gândea la cei de acasă, pe care-i visase așa de rău...

Se crăpă de ziuă, când intră în Sarichioi. Oamenii coborau spre lac cu lopețile în spinare. Razelmul stălucea negru în lumina cenușie a revărsatului.

Trecu grăbit pe lângă căsuțele pescarilor, ridică într'un suflet dealul prin miriștea goală, tăind-o de-a dreptul spre bordeiu, așezat în marginea cealaltă a satului.... Când ajunse aproape, se opri încremenit.... I se păruse că aude un glas... Ascultă bine... Da. Era glasul nevستی-sa... «Măriucă, Măriucă cum m'ai lăsat?!» Acum înțelese totul... Se uită în sus, își duse mâna la inimă și nu mai vorbi nimic... Incet, slăbit, s'apropiă de ușa bordeiului... Femeia îi ieși înainte cu fața umflată de plâns.

— Cum m'ai lăsat, bre omule, și te-ai dus?!.. Iacă a murit Măriuca, fără s'o împărtășesc, fără să-i țin lumânarea!...

Veteranul coborî cele două scări de pământ, se opri lângă trupul nemișcat care stă întins pe scânduri, cu fața în-

creștită de durerile morței... Își făcù cruce sărută obrazul rece, se rezemă apoi lângă ușă și rămase ca împetrit, fără să poată vărsa o lacrimă, fără să scoată o vorbă. La căpătâi, o lumânare mică își tremurà flacăra și'n mirosul acela de boală, pătrundeà slabă lumina zilei, deslușind mai bine mizeria din lăuntru.

— Când a murit? întrebă veteranul într'o vreme.

— Aseară... cum ai plecat... Am crezut că înnebunesc singură — și'ncepù să plângă, frângându-și mâinile... «Cum m'ai adus tu aci, între străni, să'mi îngrop copiii».

— Taci, bre femeie, nu mai plânge; acum-a-i degeaba... vorbi omul, cercând s'o liniștească.

— Lasă-mă să plâng, măcar cu atâta să mă ușurez! și s'apropiè de patul de scânduri, bocindu-se la căpătâiul moartei... După o bucată de vreme, se ridică cu fața îngrozită, cu ochi sperioși, își șterse lacrimile, cu treanța mânecei... «Du-te și adă un popă, cumpără o lumânare... Ce stai aici?... Cine are să se ducă?»... De la picioarele moartei, într'o țoală, se

ivî chipul unui copilaş ca de doi ani şi începù să plîngă speriat de atâtea sgo-mote.... Femeea îl luă în braţe, căutând să-l astîmpere, dar copilul plîngea în-nainte... Veteranul se încovoia, ridicând scări-
rile bordeiului... Când se văzù afară îşi scoase gologanii ce-i rămăsese, se uită la deal, la vale, şi nu ştia încotro să por-nească, de unde să scoată bani pentru cheltueli, cine să-l ajute.... Se îndreptă spre primărie şi primarele, crezând c'a venit pentru pămînt, începù să se răs-tească la el...

— Mi-a murit copila, vorbi el. N'am parà chioară.

— Şi cu ce să-ţi fac?

— Să-mi daţi un ajutor....

— N'am parale, prietene!

— Atunci măcar popa să-l chemaţi, dela Hagighiol, că dă, aici îi popă lipo-venesc....

Pentru întâia oară, omul acesta mus-tăcios, rău, s'arătă ceva mai bun.... «Să-l chem» gîngăvi el. Şi s'apropie de telefon. Sbîrnâi de două ori:

«Halò Hagighiol.... A, ha, Hagighiol....

Părintele Iftimic e acasă? Aha-i-acasă! Trimete un om și spune c'a murit o copilă a veteranului Prisăcaru, să vie s'o îngroape... A, ha, când?...» Primarele se întoarse spre veteran: «Când vrei s'o îngropi?»

— Și astăzi, pe la toacă, vorbi omul.

«Astăzi, pe la toacă...» strigă el la aparat.

După un sfert de ceas, telefonul sbârână iar.

«Ei, ce-a spus, vine?... Cum? nu poate veni?... Îi bolnav?»

— Auzi, nu poate veni; îi bolnav, șopti primarele.

Veteranul se uită la el, isbucni cu mânie.

— Cum? să ne lăsăm și legea? N'o îngrop lipovenește!..

Primarele dădù nepăsător din cap...

Desnădăjduit, abia ținându-se pe picioare, se duse la crâșmă și din gologanii ce-i aveà, cumpără niște cuie și lumânări.

Se întoarse acasă, blestemându-și zilele, cu o ură adâncă, răutăcioasă.

— Acum vor să-și bată joc și de legea noastră! vorbi el, femeiei.

Dânsa se uită la el, închise ochii, oftă și rămase nemișcată în colțul umed, cu privirea rătăcită, fără să mai spue o vorbă.

Veteranul aprinse o lumânare la căpătăiul moartei, scoase două scânduri de la pat, luă o ladă, eși afară și începù să cioplească sicriul. Bătea cuiele în scândurile vechi, se opreà din când în când, ștergându-și lacrimile care-i cădeau pe obraz. Când sicriul fu gata, îl aduse în bordeiu și așezară în el, trupul moartei; apoi pornì la popă. În ziua aceea noroasă și umedă de toamnă, drumurile erau desfundate și popa nu mergeà pe jos la cimitirul așezat pe dealurile râpoase ale Sarichioului. Din casă nu mai aveà ce vinde... De unde să ia parale, ca să închirieze un cal? Se uită la dânsul și-și văzù decorațiile prinse de cămașa veche. Le scoase de la piept, le privì cu jale și pornì la crâșma bulgarului, să le puie amanet.

— Astea, tinichele, nu fac la mine două parale, vorbì acesta cu răutate.

Omul desnădăjduit, desbrăcă atunci su-

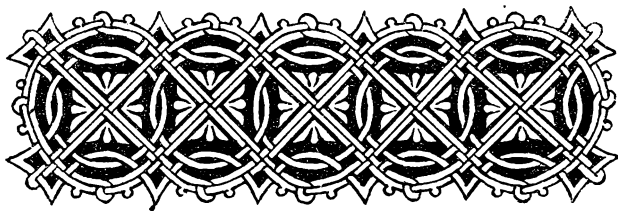
manul și i-l întinse. Luă o piesă de doi franci, închiriè un cal și-l aduse acasă.

Erà trecut de miezul zilei... În bordei începură pregătirile... De la biserica lipovenească, clopotul cel mare începù să sune jalnic, revărsând melancolie în văzduhul posomorât. O ploaie rece prinse a cădeà de sus, îmbrăcând în ceață câmpiile goale. Popa veni într'un târziu, făcù slujba, se sui pe cal, luă frâul într'o mână, cădelnița în alta și convoiul porni. În urmă veneà veteranul, ducând sicriul în spate, iar după el, femeea, ținând în brațe copilul cel mic.

Glasurile, țipetele femeii, mureau într'o durere amară, în bocetul vântului care jeluia și el. Ploaea de sus nu încetà a cădeà, iar convoiul mergeà încet, trecù prin marginea satului și începù să ridice coastele râpoase... Lacul clocoteà în amurgul târziu, cu vuet asurzitor. Când și când s'auzeà glasul preotului care cântà în limba lui «Gospodi-Pomilui, Gospodi-Pomilui»... De la o vreme drumul apucă la vale; calul o luă la galop depărtându-se, iar vete-

ranul cu sicriul în spate. porni, în pas grăbit și după dânsul femeea fugea plângând, cu copilul în brațe și 'nnotând prin noroiul sclipicios.

V A N I A

I.

De multă vreme, Petrea Moisei, nu se mai duceà la colibă să se urce în lotcă, ca să ià drumul mării ; îl vedeai în schimb, în fiecare dimineață, străbătând grăbit drumurile orașelului, care duceà la mare, să vază dincotro a bătut vântul. Când marea peste noapte fusese agitată, ochii lui străluceau de bucurie ; știà Moisei atunci, că nisetrul, morunul, păstruga, au căzut cu ușurință în cărmaciu.

După ce se mai primblă o bucată de vreme pe cheiul de lângă far, se întorceà liniștit la crâșma cea mai apropiată, beà

un ceai și așteptă până ce Hreațca se ivea cu căruța, în marginea drumului.

Așa își ducea el viața de când îi slăbiseră puterile iar feciorii i se măriseră. În Sulina și prin împrejurimi, Petrușca Moisei era renumit ca pescar, pentru curajul cu care înfruntase furtunile cele mai mari; cu toate acestea, pe băeți îi ținea tare din scurt și nu-i lăsa niciodată să iasă la larg, când marea era furioasă.

Intr'una din zile, Petrea veni ca de obicei la cheiu: furtuna era cam mare; se 'ntoarse la crâșmă; Hreațca însă nu se arată. Așa ceva se întâmplase de multe ori, de aceea nu se miră. Sara veni liniștită... dar pe aproape de miezul nopții un urlet groaznic îl făcu să sară din pat...

Eși afară și 'n întunerecul greu care-l lovi în față, Petrea simți o înfiorare.

Abia acum putu el să-și dea seamă, ce grozăvie e pe mare! Vântul venea cu plângeri grele, bocindu-se pe străzile întunecate. Une-ori se făcea tăcere pentru câte-va clipe și atunci, în liniște, răsunau haotic fierberile mării. Clopotul de la gura buhazului dăgănea amarnic ca semn de

mare primejdie. Ascultă Petrea câtă-va vreme, apoi se întoarse îngrijat în casă.

Se culcă din nou dar nu mai putu dormi.

«O furtună ca aceasta aduce pagubă. și el în mare și-a pus întreaga lui avere...

Dacă vântul i-a rupt cârmacii? Dacă băeții intră în mare?» Până'n ziuă, vremea i se părù un veac. Când cele dintâiu lumini veniră să gonească negurile, Petrea erà pe cheiu. Valurile se încrețeau, se rostogoleau în coame de spumă, deschideau înnaite-i goluri adânci, iar pescarul privea cu sufletul întunecat, cu ochii mici, plini de ură. Une-ori trâmbele de apă se ridicau de-asupra cheiului și porneau în stropi reci, lovindu-l în față. Văzduhul erà coprins de o lumină săracă, cerul cenușiu și soarele abià răsărit trimțea câte-va raze depărtate.

Iar în fund, departe, crestele apei se luminau, ca într'o pustietate de moarte.

Așa furtună de mult nu văzuse Moisei! Se întoarse cu fața spre oraș, unde la adăpost, corăbiile se frământau în ancore. Se învârti câtă-va vreme și par'că nu putea luà nici o hotărîre. Să se ducă

până la colibă, eră greu : 18 mile englezești, pe jos ? Dar dacă furtuna rupe cârmacii ? dacă băieții intră în mare ? ! La întrebările acestea, simți o greutate mare apăsându-i pe suflet.

Se lăsă pe pietre, își scoase ciubotele suflecă pantalonii, apoi, făcându-și cruce porni întins pe malul pustiu. În drumul lui, de partea cealaltă a mării, se întindea nemărginită pădurea cu stuf. Un freamăt aspru venia dintr'acolo. În marginea bălței, cârduri de bătlani, ca niște străjieri, dădeau semnalul fugei la apropierea lui.

O bucată bună de vreme Moisei nu întâlnește tipenie de om... Orașul tot se mai zăria cu vârfurile corăbiilor și farul de la Comisiune. Valurile veneau mereu furioase, îl stropeau și se retrăgeau, lăsând pe maluri culbeci și scoici. Într'un timp, obosit, Moisei se lăsă jos. Simțea că puterile îi slăbesc ; dar grija că la coliba lui se poate întâmpla ceva, îl făcu să sară în sus și-i dădu putere ca să ție piept vântului care venea din față, voind să-l oprească în loc.

Când ajunse la colibă, eră trecut de

miezul zilei, intră grăbit înlăuntru, dar nu găsi pe nimeni. În faţă, cele două luntre culcate pe-o coastă; alături, caii, împedicaţi de picioare, păşteau.

«S'au dus în mare», vorbi el, frământându-şi mâinile şi-o gălbineală ca de mort îi cuprinse faţa. Nici n'avu vreme să se uite prin colibă; alergă la mal, se ridică pe-o movilă de nisip şi-şi aruncă privirea pe coamele valurilor, în nesfârşirea de apă. Marea gemea, oftă cu zeci de glasuri, ca şi în ceasurile când pornise din Sulina. Soarele, ridicat deasupra, lumină pustiul. Petrea se uită lung şi dădù cu tristeţe din cap: «Ce-aţi făcut, copiii mei?» Se întoarse cu faţa spre stepă, de unde veneau plângerile vântului, apoi oftă din nou... Şi ca să ofteze el, Petrea, fala pescarilor, însemnă ceva. Zdrobit de oboseală ca şi de foame, se lăsă pe nisipul moale, cu ochii pe jumătate închişi, privind cu ură şi teamă în jurul lui.

Trecuse mult. O perdea cenuşie îmbracă întinderea. Din larg, cârduri de pescăruşi veneau ţipând. La gândul că vine şi seara, şi-ai lui tot nu se văd, Petrea sări din

loc și într'o durere mare lovì cu piciorul în nisip: «De ce nu se văd, ce să fie oare? Oh, Vania când ai ținut tu sama de vorbele mele?!» În chinurile acelea se apropià și noaptea, iar moșul stà acolo încremenit, fără să spue o vorbă. De odată însă, inima lui începù să bată cu putere... I se păruse... sau nu văzuse bine; duse din nou mâna la ochi... Da, acolo, pe coama valurilor se zăreà ceva... S'apropiè mai tare de mál. O umbră neagră a crescut, a dispărut iar. Tremurând de neliniște, așteptă. Obrajii i se încâlziră. Umbra a răsărit iar și cu un nou val s'a ivit mai aproape. Greutatea i se ridică de pe suflet... «Sânt ei, copiii mei!...» murmură el cu brațul întins și par'că nu-și mai putù spune nimic... Ce lungi i se par acum minutele! Încă puțin și lotca a sărit aproape, se lasă la vale. Cei din lăuntru ridicară lopețile... Un glas s'auzì strigând: apoi unul de la pupă întoarse lopata, încordându-și mușchii și valul furios care le venià în cale se desfăcù în două, dând drumul învingătorilor. Petrea, gonì înaintele, sări în apă și-apucă luntrea de bot...

Cei din lăuntru, afară de Vania, săriră jos, apoi ca la o comandă toți începură cu umerile s'o împingă pe nisip. Vania sări cel din urmă...

— Când ai venit, tată?

El nu putu răspunde îndată; s'apropie de flăcău și-l bătù pe umeri.

Cei de față se priviră mirați.

— Bravo, băeți! rosti bătrânul încet, plin de bucurie.

— Ce? ai crezut că mi-e frică, de-ai venit așa îngrijat? zise Vania.

— Nu știu ce-am crezut, dar acuma văd că ești un adevărat pescar! Hreața se uită la bătrân și vorbi:

— De șase ceasuri ne luptăm cu valurile.

— Știu, zise Petrea; pe așa furtună eu n'am crezut c'aveți să veniți teferi.

Uzi de apă, oboșiți de muncă, stătură așa, lângă lotca încărcată și nimeni nu putea spune cu adevărat prin ce primejdie trecuse.. Dar figurile lor oțelite, căutăturile acelea aprigi, vorbeau mai mult ca orice. Moșul, cu ochii umezi de bucurie, făcù doui pași și se uită în lotcă. Morunii, nisetrii, trântiți unii peste alții, își dădeau

sufletul, căscând urechile și mișcând încet din cozi.

— A căzut pește mult?

-- Cam la 300 de kilograme.

— Asta este ceva.

— Ei, să vezi lipovenii de la colibă dinspre Catarleț, nici până acuma n'au eșit! zise râzând, Moruzov — un străin, tocmit la muncă.

— Unul din voi, face cât zece lipoveni; zice moșneagul.

Băeții râseră. Numai Hreațca, feciorul cel mic, ascultă serios, el se uită la tată-său și-l întrebă:

— Ai venit de mult?

— Demult, tare demult.

-- Dar voi când ați eșit în mare?

— La 12.

— La 12?

Moșul clătină din cap.

Nu trecu mult și la lumina felinarelor cei patru pescari lucrau grăbiți: luau coșurile pe umeri și dispăreau în întuneric; vorbele răspicate le fură marea... Luminile alunecau prin noapte, deslușeau une-ori capul vre-unui morun, chipul vre-unui

pescar. — Când treaba fii gata, la spatele colibei, în stepă, se aprinse un foc mare, Hreățca curăță o păstrugă și-o trânti în cazan. — Flăcări mari se ridicară mânașe de vânt, luminând în jurul cazanului chipurile celor doi și erburile înalte. Din stepă venea vâjâitul vântului, din depărtare oftatul stufului, din mare, zgomot, gemete, iar din colibă frânturi de vorbe. Acolo, după ce isprăviră lucrul, Vania cu Petrușca se apucară de vorbă. Bătrânul stă supt polog și flăcăul de pe un scăunaș răspundeă încet și serios. Ridică din când în când capul și-atunci pe păretele de stuf, luminat de un felinar, se desemnă umbra uriașă a voinicului cu ochii albaștri, cu părul mare și cu pieptul lat. Moșul îi povestii grija lui, goana care-a dus-o până la colibă. Vania ascultă serios. După o tăcere flăcăul răspunse...

— Știi că eră greu: Dar ce eră să fac?... Mă gândeam la cârmacii noștri: dacă-mi-i rupeă furtuna, ce ne făceam?

— Așa, băete! Să trăești! curajul tău a fost mare.

Cuvintele acestea spuse de bătrân cu atâta mulțumire îl mișcară pe tânăr.

El se ridică și întinzând mâna, vorbi:

— Eu nu mă tem de mare!

Ochii lui Vania scânteiară. Petrea îl privi țântă, se ridică în capul oaselor și-o lacrimă îi răsări pe ochi.

— Este rachiu, Vania?

— Este.

— Să bem atunci și să ne veselim.

Vania se plecă, scoase de supt pat un șip și-l întinse moșului.

— Să trăești, băete, și de-acuma sf. Niculae să te aibă în pază, vorbi el ducând sticla la gură. O întinse și flăcăului. Apoi strigă pe cei de afară.

Cei doi își arătară chipurile în ușă: — amândoi zdraveni și fălcoși...

— Na, băieți! beți și voi, că mare ispravă ați făcut!

Pescarii luară sticla și băură pe rând. Plecară apoi, aducând după puțin un cazan mare, plin cu borș. Petrea Moisei scoase o mescioară și o întinse în mijlocul colibeii. Vania așeză farfuriile, lingurile și spânzură felinaru aproape, într'un cuiu.

De odată, la lumina lui, în colțuri se deslușiră valuri de frânghie, cârlige și sforile de cârmaci. Se așezară apoi jos, roată, își făcură cruce și începură să mănânce. Aburi ușori se ridicau din castronul plin, care le aburea fețele. Ei sorbeau mâncarea într'o mare bucurie, pe când moșul le întindea mereu șipul.

— Beți băeți, că voi sânteți adevărați pescari!

Flăcăii deșertau sticla, dar tot mai des cântă burcutul în gura moșneagului. În curând ochii lui și ai cerorlalți începură a străluci. Își lăsă lingura din mâini, și bătrânul dădu drumul vocii; întâi domol, apoi mai tare, mai tare.

Cântecul melodios răsună fermecător în coliba de stof..

Vania începù să țină isonul, apoi și ceilalți se luară după el.

Afară erà o noapte neagră de mormânt. Marea urlă batjocoritoare. Din stepă veneau alte gemete și vântul sălbatic năvăleà în colibă, uneori clătinând acope-remântul de stof... Ei, cuprinși de veselie.

cântau înainte cântece aprinse, căci zi de sărbătoare era în coliba lor!

II.

Toamna, în Sulina era multă larmă; aici se strângeau corăbiile venite din toate părțile lumii și tot aici s'adunau șlepurile din susul Dunării.

Seara când lucrul se sfârșiă, portul răsună de zgomot, cafenelele, berăriile gemeau de larma marinarilor cari beau și cântau, să uite amarul vieții chinuitoare. Odimnoară, portul acesta era de neluat în seamă. Așezat între Mare și Dunăre, înconjurat de cealaltă parte cu balta; doar câteva case dăinuiau lângă mal. De vremea aceasta, Petrea Moisei își aducea foarte bine aminte. Venit de mic copil din Rusia cu niște pescari și murind aceștia, el rămase stăpânul celor două bărci cu care a trebuit să-și câștige singur pâinea din meseria pe care o învățase. Petrea a fost om sânguitor și'n puțină vreme a putut să-și cum-pere și cârmaci la mare. Pe urmă s'a însurat în Tulcea cu o Ruscă. Amândoi

s'au pus pe treabă și ș'au ridicat niște căsuțe în care trăesc și astăzi.

Erà om bun, milos și cu mare credință în Dumnezeu. În casă, pereții erau tixiți de icoane și candela nu se stingeà nici odată din fața icoanei cu sf. Neculai, păzitorul. Dumineca se duceà regulat la biserică; iar când sărbătoarea îl apucà la coibă, citeà într'o carte rugăciuni, făceà mătării și sărutà iconița dela gât. Urà strașnic pe lipoveni și mai ales pe cei care-i chemà «bespopovi» — numindu-i eretici și diavoli spurcați.

Din însurătoare, avusese trei copii: cel mai mare, Vanià, al doilea Hreațca și o fată care stă acasă, Nadejdea. În serile lungi de earnă când treabă nu erà la colibă, stà alături de nevastă, de copii, povestea fel de fel de întâmplări din viața lui. În Sulina, Petrea erà om cu trecere.

O săptămână după furtuna cea mare care-l înfricoșase, pescarul o dusesse într'o veselie. «Știți voi cine-i Vania meu?» spuneà el prietenilor, povestind întâmplarea, cu paharul în mână și cu ochii plini de bucurie.

Toată toamna aceea, treburile mer-seră foarte bine; nu erà zi să nu cadă 150, 200 kilograme de pește. Acuma bă-trânul nu mai aveà nici-o grijă; puteà să privească cu liniște furtunile cele mari. Ceilalți pescari cari aveau cârmaci, se mirau cum de nu prind și ei atâta pește. Petrea clipeà din ochi și dădeà din cap.

— El știà pricina. — Ca să câștigi, nu-i de ajuns să ai parale, să cumperi cârmaci și să pui lipoveni acolo; trebuie să fi fost tu singur pescar, să ai vâtaf bun. Și el avea vâtaf de încredere pe Vania, cel care nu se temeà de mare. Când Vania mergeà în oraș, Moisei îi dădeà parale; căci își spuneà dânsul: un om care muncește, trebuie să și petreacă.

Întruna din zile ducându-se pe malul mării, îi veni în cap o idee:

— Dacă ar face la colibă o ghețarie? Primăvara când cădeau scrumbiile și se întâmplà că într'o zi să prindă mai puțin, ca să nu se strice, erà nevoit să plece cu ele la târg. Dacă ar fi avut ghețarie, le-ar fi adunat și-ar fi plecat la Vâlcov unde erà preț mai bun. Ideea aceasta i-o spusese

lui Vania și se înțeleșese cu el că înainte de îngheț, să pue oameni la săpat.

Întrară în Octombrie. Peștele acuma cădea rar; dacă Vania puneà azi cârligele în mare, abià peste două zile le căutau. Ceasurile libere și-le petreceau la ascuțitul cârligelor sau la cătrănitul sfoarei. De multe-ori luà pe Hreața și porneà în baltă la vânat. Aveau ascunsă în stof o năpârcă și cu ea străbăteau ghiolurile lucii, întinderile de stof și boschetele de țipirig, ascunzându-se lângă grinduri.

În amurg, soarele aruncà dâre de sânge pe suprafața apei. O privighetoare de baltă cântà într'un țipirig; un bătlan cădea greoiu în japsă; o rață măcăià pe sus, căutând cârdul... Treceà puțin și deodată năvăleau sălbătăciunile. Când primul foc răsculà întinderea, țipete de groază înfiorau balta. Se întorceau la colibă prin întineric. Stoful fâșià, prin zidul lui ei deschideau cărare. Uneori perdeau drumul și atunci ascultau de unde vin fierberile mării. Într'una din zile ducându-sela vânat, rătăci mult, iar către seară ajunse la o

colibă unde un pescar bătrân, zdrențuros, își dregea instrumentele.

— Hei, încotro îi drumul pe aici?

Pescarul ridică capul și-i aruncă doi ochi urâți.

— Drumul pe aici, iacă ușor : apuci prin stuf la vale.

— Dar prin canal nu-i chip?

Pescarul mormăi supărat :

— Prin canal nu se poate ; doar am vintile.

— Ai vintile, zise Vania râzând ; cine știe ce lucru mare...

În clipa aceasta în ușa colibei s'arătă chipul unei fete. Moșul, cum o văzù, îi spuse :

— Dunea, adă sfoară.

Vania se uită mirat și rămase cu ochii țintă la față. Dunea eși din colibă, trecu pe lângă el cu sfoara și se întoarse 'napoi, se oprì în ușă și începù să privească la flăcău. Prin sufletul tânărului, străbătù o 'nfioare... Se uită la față, voi să-i spuce ceva, dar fata dispăruse. Ochii ei albaștri, părul galben și fața cea roșie, îl zăpăcise.

Hreața care sta lângă el, îi dădù cu

cotul. El îi răspunse: Măi, ai văzut ce frumoasă-i! Moșneagul se uită la băieți cu un aer supărat parc'ar fi voit să-i întrebe: Ce mai stați aici?

Dar Vania îl întrebă iar:

— De unde ați venit?

— Ei, și ce treabă ai tu, de unde am venit?

— Vreau să știu, că și noi sântem pescari aici, la mare.

— Sânteți pescari la mare? bine... și a cui sânteți?

— A lui Petrușca Moisei...

— Petrușca Moisei, mormăi el; și s'apucă de lucru.

Flăcăul nu știă cum să-l facă pe moșneag să vorbească. Văzând că nu-i chip, supărat, se urcă în luntre și plecară, după ce mai trase cu coada ochiului spre colibă. Vania ajunsese acasă foarte tulburat: În singurătatea bălței întâlnise o fată frumoasă cum nu văzuse nici la oraș... Ochii albaștri frumoși, obrații ei rumeni, părul ei ca aurul, îl fermecase... Cine eră? De unde venise? se întrebă el într'una.

Se făcuse târziu. Ceilalți adormiseră

supt polog, numai el stă chinuit de dor, cu ochii deschiși privind în noaptea măreață cum luna tremură pe valuri argintul ei. În liniște s'auzeà sbuciumul valurilor lovindu-se regulat de mal. Din stepa nemărginită veneau strigăte nedeslușite și chemări jalnice. Vania, chinuit de dor, își făcè planul în gând, cum ar puteà vorbi cu fata pescarului.

A doua zi, odată cu răsăritul intrară în mare. Se așeză ca de obicei la cârmă. Hreața cu Moruzof la bobăici. Cerul erà limpede, aerul răcoros, marea păreà o oglindă de lucie ce erà. Lotca înaintà grăbită și lopetile tulburau luciul, lăsând în urmă două dungi de valuri ce se perdeau în cercuri fine. În măreția acelei zile de toamnă în care vântul tăceà și soarele ș'așterneà aurul pe valuri, Vania se simțeà cuprins de un farmec adânc, neînțeleș pentru dânsul până în clipele acele. Ceilalți doi trăgeau regulat, aplecându-se, suflând greu, vorbeau veseli. Într'o vreme malul se perdù din vedere. Un semn negru se desluși pe apă; erà un butoiu care pluteà pe deasupra și de care erà legată

funia ce se prindea de cârmaci Se opriră. Suflecară mânicile, pregătiră cangia, Vania legă un sac și se prinse cu picioarele înîncheieturile lotcei. S'aplecă și începù să tragă de funie. Ochii lor erau ațintiți asupra cârligelor. Nici o vorbă nu se auzeà. Fiecare cârlig scos din apă, erà așezat de Vania cu grijă pe marginea lotcei. Pe când erà aproape să isprăviască un *cheah*, flăcăul simți la capătul cârmaciului o zmucitură puternică. Se întoarse și făcù un semn. Moruzof se pregăti cu măciuca, iar Hreața cu cangea.

— Este pește mare, zise Vania; fiți gata.

Apoi flăcăul, scuiându-și în palme, începù să tragă din nou odgonul.

Când morunul își arată capul la suprafață, Moruzof îl lovì cu măciuca între ochi, Hreața îi înfipse cangea în spate. Apoi ca la o comandă toți începură să tragă. Peștele se zvârcoli, luntrea se aplecă într'o parte și într'alta, dar în cele din urmă, trupul greoiu căzù cu putere în barcă. Uzi de apă, cei trei se năpustiră cu cangea și ciomegele asupra

lui. După ce-l omorâra de-abinele, unul se uită la el, vorbind:

— Are 100 de kilograme.

— Așa ceva știu că-i bun.

— De-ar aveà și icre: și mai bine, vorbi Vania.

Pescarii se odihniră puțin, apoi începură să lucreze din nou. Într'o jumătate de ceas, mai căzură doi pui de morun și niște păstrugi. Moruzof trînti cheahurile de câteva ori în apă, ca să le spele și le așeză grămadă în luntre.

Se întoarseră la colibă pe când soarele se ridicase sus de tot. Băeții așezară cu rânduială peștele în căruța și porniră să facă mâncare. Vania se lăsă pe pat gânditor. Înnaite-i nu vedeà decât ochii cei frumoși ai fetei, care-l fermecase cu o seară mai 'nainte. Par'că îl ardeà ceva înlăuntrul sufletului și de-abià așteptà s'o mai vadă, să-i vorbească.

La masă, Hreața văzându-l grăbit, întrebă:

— Poate vrei să mergi cu mine la Sulina?

— Nu, răspunse el.

Și fără să isprăvească mâncarea își luă

pușca pornind întins pe malul mării; la capătul bălței se vârî în stuf, urcându-se în lotcă și tăind de-a dreptul. Când ajunse la colibă, fata eră afară. Cum îl zări pe voinic, voi să fugă, dar Vania începù să strige:

— Hei, fetițo stai puțin! și sări din ciobacă.

Fata îl privi cu frică.

— Hei, nu te teme de tatu-tău, știu eu, dar el cine știe când vine?

— Chiar acumă îl aștept și-i rău de vede om străin, vorbi ea cu jumătate de glas.

Flăcăul se sprijini în pușcă.

— Tare ești tu fricoasă, se cunoaște că stai în stuf.. doar nu te mănânc; ia mai bine să vorbim ceva...

Se gândi puțin.

— De când sânteți voi aici?

Dunea se uită la el și par'că nu știà ce trebuie să facă. După puțin, răspunse:

— Din primăvară.

— Din ce parte ați venit?

— De unde? De la Vâlcof!

După vorbele acestea se apropie mai tare de dânsa:

— Tu n'ai mamă de stai singură aici?

— N'am mamă... a murit.

— A murit?... Asta-i rău.

Și Vania dădù din cap...

— Și de ce-a murit ?

— De ce ?

Ea oftă ușor...

Vania se uită la dânsa și la toate din jurul lui. Coliba era săracă.

O plasă întinsă la soare, cârpită, și niște cârlige ruginite. Căută să schimbe vorba, se întoarce cu fața spre canal, unde apa curgea liniștită.

— În băltoaca asta se prinde pește mult ?

— Tot se prinde.

— Da' de ce n'are tată-tău o plasă mai bună ?

— Dacă bea paralele...

— Bea paralele... și s'apropie s'o prindă de bărbie. Ea se trase înapoi.

— De ce te temi tu de mine ? șopti el cu o voce dulce.

Dunea dădù din umeri.

— Ești frumoasă, mi-ai intrat în inimă și pace.

— Du-te mai bine; iacă are să vie tata și ne vede.

— Am venit pentru tine și-acum mă gonești ?

Vorbele flăcăului o mișcară pe fată. Cu oarecare sfială dânsa îl întreabă:

— Unde stai ?

— Aici la malul mării; sunt vataf.

Tăcură câte-va clipe. Ochii lor se priveră în taină.

De când te-am văzut, Duneo, așa frumoasă, mi-ai stricat liniștea.

Ea îl privi blând. Voi să răspundă ceva... dar, atunci i se părù că aude un zgomot. Într'adevăr stuful fâșâia. Fata privi într'acolo.

— Auzi, vine tata, du-te ! că-i rău de mine !

Vania par'că nu se îndură. Se întoarse, o strânse de mână și se sui în ciobacă, apoi dispărù în stuf.

III.

Cu apropierea iernei, rar de mai vezi zile frumoase pe malul mării: când ceață, de nu zărești omul la doi pași, când furtuni strașnice care țin în loc pe cel mai

curajos pescar. În zile de acestea pescarii erau fără chef; stăteau în jurul focului ca hoții la pândă și îndată ce vântul se potolea, luau uneltele și săriau în lotci. Peștele pe care îl prindeau, îl așezau la sărat pentru iarnă. Aduseră stof din baltă și căptușiră bine coliba, ca acel care va rămâne să n'o ducă greu cu frigul. Multe zile se scurseră. La toate treburile Vania nu prea luase parte. Căută numai, de cârmaci; apoi, cum era liber, o ștergea prin baltă la iubita lui. Pentru Dunea, o fată săracă și care 'n zilele ei nu trăise decât în durere, flăcăul acesta voinic și frumos era venit ca o fericire!...

Stăteau vreme îndelungă în marginea stufului și în sărutări de dragoste își mărturiseau iubirea până ce fata știà că trebuie să vină tat'său. Odată dânsa îi povestì viața ei de copil chinuit; cum muncise de mică la cărămidă cu mă-sa și cum tat'său își luà toți banii ca să-i bea. Cum le luà la bătae și cum mamă-sa murise din pricina asta. Flăcăul o ascultà cu inima îndurerată, strângând'o de mână și șoptindu-i vorbe de încredere în viitor.

Vremea rea începù să le mai strice rostul întâlnirei. Zăpada căzù pe împărăția stufului. Nori grei, negri acopereau cerul. Într'un amurg se auzi în stepă clinchetul tălăngilor, strigătul mocanilor cari coborau cu oile la iernat în stufărae. Timofei și cu Dunea începură să-și strângă avutul și să se gătească de plecare. La coliba lui Moisei, oamenii veniră, la săpat. O zi întreagă cercetară locul. O ghețarie într'un pământ băltos e lucru greu, totuși îl găsiră. Vania trebuiă să stea de capul lucrătorilor. Aceștia săpau cu zor în pământul nisipos, cântau, chiuiau, din groapa adâncă, fără să ție seamă că deasupra lor cădeau fulgi ușori de zăpadă. Vântul din stepă se răsfățà în voia lui, oftând jalnic, iar marea urlà mereu într'o fierbere de spume și pe coamele ei se deschideau guri prăpăstioase. Pe neașteptate, într'o noapte căzù un ger năstrușnic. Ghețaria atunci crăgata: Oamenii aduseră stuf, o acoperiră. Bătrânul dădù poruncă băeților ca să nu plece până ce n'or umplea-o. Trebuiră să aștepte încă o săptămână până ce se prinse ghiăță groasă pe baltă. Într'una

din zile Vania lăsă treaba și dădù fuga la coliba Dunei. Totul erà pustiu. După cum îi spusese Dunea, ei se mutaseră în Sulina. În sufletul lui, flăcăul amoretat nu-și mai puteà stâmpără neliniștea. Ce lungi i se păreau zilele ! Se duceà cu căruța la baltă și nu știà cum să deà zor ca să isprăvească mai repede tăiatul gheței. Când și aceasta fu gata, își luară bărcile, le puseră rând pe rând în car și porniră vesele pe malul pustiu, lăsând la colibă, în singurătate pe un moșneag.

IV.

În Sulina, Timofei Vasiliev și cu Dunea se așeză într'o cocioabă de la margine. Căsuța care aveà numai o fereastră cârpită cu hârtie, stà parcă să cadă în băltoaca înghețată care-o înconjurà de toate părțile. Acoperământul erà de tablă veche cârpită și de toate felurile. În căsuța cea cu lut pe jos, își îngrămădiră cei doi întreg avutul: iar lotca o lăsară afară, acoperită cu stuf. Pe păreții umezi, ruinați, prinseră icoanele, iar pe masă stră-

lucia alama samovarului — singurul lucru bun la viața lor.

Bătrânul Timofei umblă prin port după treabă și dacă găseà, jumătate din bani îi dădeà pe rachiu, la crâșma cea mai depărtată din capătul târgului. Acolo s'adunau tovarășii lui — pescari din deltă care veniră să petreacă iarna în Sulina. Erau toți de aceeași credință cu dânsul și pentru asta trăiau de oparte de ceilalți Ruși cari-i urau și-i numiau eretici! pentru că n'aveau popă.

Intre dâșșii cel mai bătrân erà unul Gudrocev. Acesta, în fie-care iarnă când se întorceà de la pescărit, făceà pe popa lor. Știà mai bine ca dâșșii să citească, să cânte leturghia. Toți Rușii se uitau la el cu mare smerenie. Pentru că în Sulina n'aveau biserică, se sfătuiră ca slujba s'o facă ca în toți anii în casa lui Gudrocef care erà mai cuprins. De aceea toți lipovenii aduseră icoanele de pe acasă și ticsiseră, la el, o odaie curată cu chipurile sfinților.

În cârciumă erà larmă multă și rachiuul aveà în tot-deauna trecere. De multe ori

Timofci veneà acasă beat și, îmbrăcat cum erà, se culcà, iar alte ori cădeà în ușă și fatà se munceà să-l aducă în casă să se culce. Sufereà toate acestea cu aceeași răbdare și umilință ca și în anii trecuți. Acuma însă, pentru ea, suferințele păreau să ia sfârșit. Aceasta de când îl cunoscuse pe Vania și de când el îi dădù speranță să nădăjduască într'o viață mai bună.

Trecuse o săptămână și mai bine de când fata plecase de la colibă. Mai mult de o săptămână de când așteptà în singurătatea căsuței. De câte ori nu săreà la fie-ce zgomot, se duceà la ușă crezând că a venit Vania!

Noapțile se scurgeau triste și'n bocetele furtunei de multe ori i se păreà că aude glasuri care plâng durerea unei vieți chinuite.

În sfârșit, cel mult așteptat, sosi. Fata când îl văzù, de o dată se dete cu grije înapoi.

— Nu te teme, sunt eu, Duneo.

— Nici nu te cunoșteam, Vania!

Flăcăul îmbrăcat bine, cu căciulă neagră

pe cap, cu palton nou și guler la gât, întinse mâna iubitei lui.

— De când umblu!.. Dacă nu știam unde stați.

— Și eu de când mă gândesc la tine și te aștept...

— Hei, de mult aș fi venit eu, dacă nu eră treabă cu ghețăria. A trebuit s'aștept să înghețe balta, să car ghieața, să strâng instrumentele. Cât am suferit eu Duneo!...

Tăcură, privindu-se din ochi cu o mare iubire.... — De-acuma știu c'o să fim aproape: vorbi flăcăul. Apoi își scoase căciula din cap îndreptându-și cărarea. Un miros tare de pomadă se împrăștiă în jurul lui. Dunea se uită foarte fericită la alesul inimei ei.

— Te-ai dat cu pomadă?

— Am fost la bărbier; apoi, descheindu-și paltonul, scoase din buzunarul vestei un ceasornic vechiu de nichel.

— Ai și ceasornic... vorbi fata mai mirată.... Și cât costă?

El râdea mulțumit... Apoi îl întinse fetei, desfăcând lanțul... 15 franci am

nemărginită fericire....

Iubitul ei așa îmbrăcat, cu ceas la
brâu, parcă era un domn din oraș. S
uită la el cu un fel de supunere ca față

— Las' că te scap eu, șopti dânsul, apucând-o de obraz. Fata își răzămă capul de umărul lui.

El urmă încet cu glas serios: «Eu câștig parale bune când e vremea pescăritului... Iaca, de acuma am să-i spun și tatei».

— Ce bine, Vania, am să scap și eu! Am să-ți fiu toată vieța supusă!

Dunea însoți vobele acestea cu un oftat și clătină din cap: «De când a murit mama, tot mai rău s'a făcut și rău a fost de mine».

— Nu-ți spun eu că să n'ai grijă, Duneo? vorbi el mai tare, mai convingător.

— Așa e. Dar dacă tată-tău și mama ta, nu te lasă să mă ei?

— Cum să nu mă lase?

Fata părî că se gândește la ceva. Vania răspunse energetic:

— Nu se poate; măcar să știu că mergem și la Rusia, tot a mea ești; apoi o strânse de mână cu o putere mare..

Își alipî buzele groase de fața ei și o sărută îndelung de parcă ar fi voit să-i ajungă pentru multă vreme. Ea tremurâ, și obrajii, înroșiți de frig, aveau culoarea

trandafirului. Dinspre mare veneau oftările vântului. Stuful își frământă oștile cu vuet de valuri. Marea lovea talazurile de maluri iar la gura buhazului fierberea era mai mare. Orașul, întunecat și trist, avea aspectul unui cimitir părăsit, cei doi stăteau acolo, în ușa cocioabei, gata să se despartă.

Cele câteva șleपुरi și vapoare ascunse de ghețuri nu puteau da portului veselia din timpul verei. Cheiul era pustiu, în schimb cafenelele gemeau de larmă. Acolo se adunau muncitorii, căpitani de șleपुरi, barcagii și jucau cărți. În nopțile negre, urletele furtunei venite dela mare umpleau orașelul de groază. Atunci și cafenelele erau pustii și numai prin căsuțe de se mai află ceva veselie... Ca să uite necazurile unei ierni care nu aducea câștig, locuitorii târgului se adunau, de obicei seară, la câte unul și cântau din armonie sau chitară. Petreceri de acestea se făceau și în casa lui Petrușca Moisei. Bătrânul era foarte vesel și dacă bea un pahărel mai mult, începea să joace căzăcește. La treabă iar nu era de glumit cu

dânsul; zile întregi lucrau la cârmaci și la împletitul plășilor. Samovarul străluceà pe masă și sfârâia lin, pe când degetele zoreau înpletitul sfoarei. Târziu, Parasca — nevasta lui Petrușca — împărțea ceaiul în niște căni mari. După ce sorbeau băutura, Nadeja începeà să fredoneze un cântec eu melodie rusească; ceilalți se luau după dânsa, numai Vania n'aveà nici un curaj. El nu se gândea decât numai la dragostea lui și la însurătorea care voiàs'o face înaintea începutului toanei pescăritului. Își făcuse planul ca să lucreze și după însurătoare la tată-său, iar el să-i deà parte, ca la un vataf. Nu cereà mult și de aceea credea că și bătrânul are să se învoiască...Cu Dunea se întâlneà foarte des și amândoi așteptau nerăbdători ziua când vor fi unul al altuia!

Postul Crăciunului aduse oarecare schimbare în căsuța pescarului. Nici cântece, nici veselie cea mai dinnainte; acum dimineața și seara cântau rugăciuni, băteau mătânii în fața icoanelor Maicei Domnului și Sfântului Neculai. Așa au trecut cele

șase săptămâni. Venirea Crăciunului schimbase iar felul vieții: cântece și larmă, vinul curgea din belșug, peștele sărat sfârâia în grătar. În seara de Sf. Vasile, Petrușca Moisei cu băieții și fata s'au mascat și s'au dus pe la prieteni, cântând.

La întoarcere spre casă, Vania s'a rătăcit de ei și a apucat la căsuța Dunei. A stat mult de vorbă. Iar când a venit acasă, a găsit pe un prieten al lor, Colio. Era un băiat înalt, ciupit de vărsat, cu un nas drept și cam spânatec. Urât eră, însă iubit de toți pentru vocea lui și a meșteșugului cu care cânta din chitară. Tânărul acesta, paznic de noapte la vapoare, făcuse multă vreme curte Nadejei : îi scrisese scrisori, fata nu-i răspunse, dar el tot nu-și luă nădejdea...

După ce au stat la masă și au băut, Colio începù să cânte. Vocea lui fermecă pe cei de față. Ridicau apoi paharele și cinsteau, fiind cu toții plini de veselie, afară de Vania care eră fără chef. Însă cu sgomotul și veselia cea începù să se iă și să golească paharele.

În tot timpul, Colio nu-și mută ochii

dela față ; iar ea, de câte ori îi simțea privirea, își întorcea capul în altă parte. Asta-l năcăji mult.

«Am să cânt un cântec de pescari,» vorbi el... Cei de față priviră bucuroși, dând din cap...

«Un cântec pescăresc trebuie să fie frumos, zise Petrușca. Tânărul începù să dea drumul vocii, lin și neînchipuit de fermecător :

Femcea e vicleană ca marea, dragii mei...

Chitara răspunse într'o dulce tânguire.

«Bravo! strigă bătrânul, când Colio isprăvi.

Vania care atunci golișe paharul, ațintì ochii mirat ! cântecul acesta nu i-se păruse așa de frumos cum îl lăudà tatu-său.

Cântărețul începù iară :

Pescari să nu vă'ncredeți, în ochișorii ei».

Și strunele îi răspunseră.

—Minunat, bravo! ăsta-i adevărat cântec, strigă Moisei. Curat de pescar!

Și întinse paharul... Nadea se înroși și trecù în altă odăiță; ea înțelese unde țintise Colio... Numai Vania, la auzul acelor cuvinte se posomorî.

Prin sufletul lui trecu o săgetare. Bătrânul ciocni iar paharul, în timp ce Vania se apropiè de masă, și făcând un semn cu mâna, strigă :

— Nu-i adevărat ce spune cântecul!

— De ce, băete! zise bătrânul, întorcându-se spre dânsul.

— Așa, căci marea e vicleană, dar femeia nu...

— Ei, știi că-i frumos? Așa-i cântecul și pentru asta poate te-ai supărat?

— Da, m'am supărat!

Moisei începuseră să râdă, dar mai pe înfundate râdea Hreățca. Colio rămase foarte încurcat pe când Vania care băuse câteva păhărele mai mult și-și avea focul lui, o ținea una... «Nu-i adevărat».

— Ei, de unde știi tu că femeia nu-i vicleană? întrebă Petrușca.

— Mă privește!...

— Poate iubești vre-o fată și nu te-a înșelat pân'acum?

— Și dacă iubesc, ce vreți?...

— Ai tot dreptul, ce să vrem!...

Bătrânul clipi din ochi și întrebă:

— Și cine-i iubita ta, Vania? Poate ne faci o nuntă?...

— Am să fac, să știți!...

— Noroc să dea Dumnezeu! Da' cine-i fata?

— Dacă ți-o spune, ai s'o cunoști?

— De treizeci de ani de când sânt aicea, oiu cunoaște și eu câți-va oameni, vorbi tatu-său, tot mai curios.

Vania se codea.

— Dacă zici c'o cunoști.... îi Dunea lui Timofei pescarul.

Bătrânul privi mirat.

— Dunea lui Timofei?... Dunea? Cine-i tată-său?

— Pescar!

— Pescar aici în Sulina.... nu cunosc....

— În baltă....

Moșul se'ncruntă deodată. Se'ntoarse scurt.

— Vorbești dinadins? băete!

Vania dădù din cap. Ochii bătrânului s'aprinseră de mânie:

— Fata lipoveanului Timofei? Asta ți-ai ales-o tu?

— Și de ce nu?

— Pentru că-i lipovean spurcat și eu nicio dată n'am să te las să ei pe-o eretică!

Flăcăul se'nroși la față; ochii i-se aprinseră. Răspunsul lui tată-său parcă-l ardea la inimă. Nu s'așteptase până'ntr'atâta.

— Și dacă-i lipovancă? Eu o iubesc!

— Poți s'o iubești, dar n'ai s'o iei.

— Ba am s'o iau, vorbi el cu durere.

— Ce-ai spus? strigă bătrânul înfuriat, arătându-i pumnul... o eretică, o păgână, fără popă, din neamul cel păcătos care a fost gonit de Nicolae Pavlovici, n'ai să iei!...

Cei de față păreau de ceară, fără să se miște sau să spuie o vorbă. Se uitau când spre unul, când spre celălalt.

Se auzi iar glasul flăcăului:

— Pentru mine nu-i păgână.

Moisei se uită aspru și, crâșnind din dinți, voi să se apropie de el pe când ceilalți îl opriră.

«Ha, asta-i nevasta ta!,.... Așà nevastă ți-ai ales!.... Bine că știu... Cât-oiu trăi eu, n'am să las să-mi faci neamul de răs!...»

Vania nu mai zise nimic. Se răzămă

de perete și cu mâinile pe piept se uită cu ochii crunți în podele.

Toți se priveau spărieți,... iar Parasca din ușă clătină din cap, pe când Hreața șoptea încet Nadejei: «Cine-a pus pe Colio să cânte așa ceva?» Tot rostul petrecerei se stricase și din veselia cea mai dinnainte par'că o furtună s'așternuse peste sufletele lor. Se despărțiră într'o mare tăcere.

Din seara Sf. Vasile, în căsuța lui Petrușca Moisei, nu mai erà voe bună... Ii vedeai pe toți îngrijați, așteptând par'că o nenorocire să se abată peste capul lor. Moisei cel vesel de odinioară erà acum de necunoscut.

«Cum, Vania al meu să se însoare cu o fată din neamul rascolnicilor? Asta nu se poate!...» Și de câte ori se luà vorba, se înfurià de nu-l mai cunoșteai; Vania însă, o ținea una și la întrebările lui tată-său răspundeà hotărât: «Am s'o ieau, că mi-i dragă!»

«Ereticule, gândește-te ce faci! îi strigà atunci bătrânul, uitându-se la icoane. «Ne

spurci neamul, blestematule, unealtă a lui Iuda.»

Parasca zădarnic căută să îndrepte lucrurile. Ea se țineă mereu de capul lui bărbatu-său cu vorbe bune și-l rugă să nu se poarte cu atâta asprime: avea frică să nu i se omoare ficioru-său. De aceea îi spusese că mai bine ar face să-l însoare. — «Mai bine-l îngrop de cât să-mi spurce credința!» Inșă, după ce-i treceà furia, vedeà și el ce rău e fără Vania la colibă... Un om străin n'ar lucrà numai pentru el și pe urmă cu ce trăesc? Asta îl îngrijă mult... Așà trecură câteva zile. Vremea erà mohorită și cerul întunecat. Vania stăteà pe gânduri, se duceà în vre-o cafenea, dar fără nici un chef. Se abătù pe la căsuța Dunei și neîntâlnind-o, se întristă și mai mult. Află inșă în urmă că fata a plecat cu tată-său la tăiat stof în baltă. Dacă ar fi fost ea, i-ar fi spus, s'ar fi înțeles ce-i de făcut...

În ziua Bobotezei, toți ai casei porniră la biserică; de acolo cu popii și prapurile înaintară spre malul apei. Cerul se mai răzbunase. Dinspre mare suflà vântul rece.

La gura buhazului și până 'n dreptul comisiunei, Dunărea erà desghețată, valurile erau tulburi și glodoase. Ei se opriră în fața unei cruci de ghiață și preoții începură să cânte. Pe când slujba erà aproape gata, se văzură venind din oraș o ceată de oameni descoperiți cu bărbile mari; — erau lipovenii bespopovăți. — În mijlocul lor mergea unul mai bătrân, și cânta rugăciunile, iar pe de-lături câteva femei în rochii roșii, verzi... Vania, cum auzi vocea Dunei, fără să mai stea mult pe gânduri, se strecură prin mulțime și se îndreptă spre grup. Când fata voi să se întoarcă acasă după slujbă, el îi făcù semn și porni înainte spre marginea orașelului.

Foarte neliniștită după câteva zile de despărțire, Dunea s'apropie de flăcău. Se luară de vorbă de una de alta, dar când văzù că Vania răspunde mai trist ca de obicei, ea se 'ntunecă deodată la față.

— Ce ai, Vania?

— Ei, ce să am... — și se uită în sus...

I-a fost de ajuns fetei ca să înțeleagă totul. Cu o mare durere, vorbi:

— Poate s'a întâmplat ceva? Spune

Vania ceai? T'oi fi spus tată-tău că nu te lasă să mă iei?

— Da, răspunse el încet; apoi într'o durere mare: Și dacă nu mă lasă, eu tot fac ce voesc...

-- Știam că n'oi să te lase, pentru că's lipoveancă...

— Și dacă ești lipoveancă? Eu tot te iubesc... decât fără tine mai bine să mor...

Cuvintele acestea hotărâte, spuse din inimă, mai liniștiră pe fată.

— Când ai vorbit cu Petrușca?

— La Sf. Vasile. I-am spus tot... Acuma mereu stau pe mine cu gura... dar lasă, am s'aștept o săptămână, două, apoi totul s'a isprăvit...

— Să nu se întâmple ceva, zise fata cu grijă.

— Ce să se întâmple Duneo? O să mergem în Rusia, și pace... O bucată de pâine sânt eu vrednic să câștig.

Ei se priviră cu ochii triști și glasul lor aveă ceva dureros.

Tăcură mult... iar vântul treceă pe lângă

ei cu un șuer domol, s'afundă apoi în stuful din față...

I-am fost supus, am muncit și acuma așa se poartă cu mine, vorbi iar Vania; —dac'oiu plecà eu să vedem ce face la colibă?

— Are să aducă un vâtaf.

— Ha, un vâtaf? Ias, c'o să vadă el... răspunse Vania cu un răs răutăcios.

Dunea stà lângă el și parcă nu mai găsiă ce să vorbească iubitului ei. În ziua aceia de sărbătoare, fata îmbrăcată cu rochiile ce le aveà mai bune erà așa de de frumoasă cum niciodată nu i se păruse lui Vania ! El o privi mult, apoi după ce se despărțiră, rămase încă vreme locului, urmărind'o din ochi.

Zilele acuma eràu ceva mai liniștite, numai noaptea vântul suflà rece. În casa lor, nici un chef; nu mai aveau de lucru. Treceau zilele, nopțile, unele după altele, fără de nici un folos. Dacă n'aveau să lucrèze setcile, apoi pentru scrumbii, slabă nădejde. Cu nerăbdare Vania așteptà să vadă ce gânduri are tată-său. De câteva zile însă în casă erà oarecare schimbare:

«Ce să fie? își zicea el; poate că mă lasă s'o iau!... «Noaptea pân'târziu părinții lui între dâșii șopteau, parcă pregăteau ceva. Într'una din zile, după ce stătură la masă. Petrușca chemă pe flăcău la o parte. El veni bucuros, așteptând nerăbdător ce are să-i spue bătrânul.

— Iacă ce ne-am gândit noi: Tu vrei să te'nsori și noi ți-am găsit o fată bună și cu parale.

Vania se întunecă:

— Cum? să mă însurați cu cine vreți voi?

— Da. Să te 'nsurăm cu o fată frumoasă, o Ruscă de legea noastră.

— Poate să fie, dar eu n'o iau!

— Atunci nici pe lipoveancă.

Bătrânul voiă să pară liniștit, dar sângele fierbea într'însul:

— Sânt niște eretici spurcați, vorbi el din nou, dând din mâini; să-ți citesc în cărțile sfinte.

— Și fata ce are cu cărțile astea, dacă mie mi-i dragă? vorbi Vania, mai schimbat la față.

— Cum să n'aibă? Nu-i fiică de bespo-

povăți? nu cântă cu Gudrocef? nu zice că noi sântem unelte ale lui Anticrist? Iar dacă te duci în casa lor, nu spală locul după ce ai plecat?

— Nu-i adevărat.

— Cum, păcătosule, suflet vândut diavolului, zici că eu îs mincinos?

Bătrânul, tremurând de mânie, se repezi la flăcău cu brațele întinse și începù să-l lovească: «Ereticule, ce vrei să faci?» Flăcăul, înfuriat peste măsură, îl apucă de mijloc și-l repezi la o parte.

— Rascolnicule. Anticrist! strigă bătrânul denzadăjduit și voi să-l lovească din nou. Dar Vania, cu ochii crunți, se repezi spre ușă și eși afară. Apucă pe drumuri strâmte și se opri la căsuța Dunei. Bătù în ușă.

— Haide să mergem! aici nu mai putem stà.

Erà foarte schimbat la față și o mare tristețã aveà în glas. Fata începù să tremure. Intrară apoi în căsuță și începură să strângă ce aveà mai bun, făcură o bucea, apoi se depărtară spre malul mării.

Trecură câteva ceasuri și bătrânul stà

tot acolo în colțul mesei, cu privirea rătăcită, cu ochii încruntați de ură, fără să spue o vorbă. Seara s'apropiă. O seară posomorâtă de Februarie. Vântul urlă afară și sgomotul lui măreă durerea celor dinnăuntru. Bătrânul Petrușca plângea înnădușit, pe când Hreața și Nadeja se uitau cu frică la el. Nici o vorbă, totul părea de gheață în jurul lui... Dar, deodată i-se părù că un sgomot s'aude la ușă... Un om intră grăbit înnăuntru, suflând greu...

Acasă'i Petrușca?

Bătrânul se sculă, scurt. Cel venit vorbi:

— Adineaoară când aprindeam lumina la far, am văzut pe Vania cu o femeie într'o barcă; voiă să iasă la larg, de două ori i-a întors furtuna.

— Cum? Vania într'o barcă... cu o femeie..? gemù întunecat moșul.

Prin sufletul celor de față cuvintele acestea trecură ca un fior de moarte.. Bătrânul, fără să zică o vorbă, își luă căciula și se repezi spre ușă. La malul apei se opri, privind în toată părțile... Deodată zări pe Vania cum se luptă cu valurile. Înfuriat, sări într'o lotcă, puse

mâna pe lopeți și începù să le împlânte în apă... Vântul, venit din față, voià să-l țină în loc, dar el biruì, făcându-și cale prin valuri. Vania văzù pericolul și cu o putere desperată, reuși să iasă din jocul talazurilor. La vederea bărcii din urmă, fata începù să țipe. «Sântem pierduți!» Moșneagul lopătà din toate puterile, urmărind pe fugari cari nu mai erau de parte... Întunerecul creșteà în jurul lor, iar marea urlà, ridicà bărcile, le ascundeà în golurile apei parcă ar fi voit să le înghită... Un glas fioros s'auzi în pustiul apei:

— Ereticule, întoarce-te înapoi!

Cuvintele se perdurà înghițite de furtună.

— Ce ne facem? zise Dunea speriată. Iaca ne-ajunge. Și privi îngrozită înapoi.

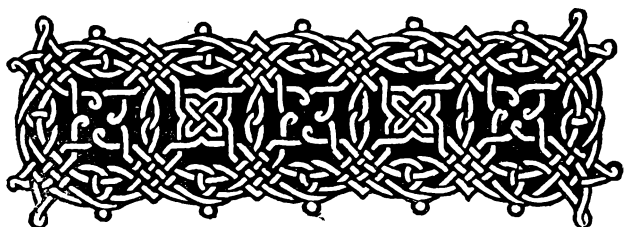
— N'ai grijă, zise Vania. Sântem scăpați!

Dar nu isprăvi vorba, când simți cureaua, ce ține cuiul lopeței, rupându-se. Flăcăul văzù primejdia, dar nu-și perdù cumpătul. Cu o grabă mare voi s-o dreagă, însă nu mai avù timp... moșneagul se apropià. Dunea, cuprinsă de spaimă, începù să țipe tare. Vania se ridicà în sus cu lopata în

mână, gata să întâmpine orice. Prin întuneric se văzù trupul moșneagului eșit pe jumătate din barcă. «Ereticule, strigă dânsul, întoarce-te!» Flăcăul nu răspunse. Petrușca, eșit din minți, ridică o cange și apucă barca. O luptă aprigă începù între cei doi. Vania loveà cu sete, lotcile se aplecau într'o parte și 'ntr'alta, icnituri grele și înjurături ieșiau din pepturile lor, țipetele deznădăjduite ale fetei umpleau văzduhul de spaimă. Dar de odată se făcù o tăcere mare... Un geamăt înădușit și flăcăul lovit în creștet căzù în nesimțire pe marginea luntrei care începuse a se scufundă.

«Scapă-ne!» se auzi țipătul fetei cuprinse de groaza morții. Dar valurile depărtară luntrea și 'ntunericul greu se puse ca un zid între dânsii. Țipetele deznădăjduite s'auzeau tot mai slabe până ce se stinseră. Moșneagul, cu privirea rătăcită, cu pumnii strânși, căzù zdrobit în barcă, nedându-și seama de tot ce se petrece în jurul lui, iar luntrea rămase în voia valurilor.

DOI SLUJBAȘI

La aceleași ceasuri în fiecare zi, cei doi slujbași străbăteau malul nisipos al mării între Sulina și Catarleț. Erau amândoi slabi, împovărați de ani și îmbătrâniți în slujba grea a poștei. Omul, pe care-l chemă Neculae Axintea era înalt, slăbănog, gheboșit, cu mustața roscată, cu fața aspră, arsă de soare și de vânturile stepei; iar calul, tovarășul lui, era îngenuchiat de picioarele de dinainte, cu pielea roasă de răni și slab de i-se vedeau coastele. Pentru pescarii dela colibe de pe malul mării, acești slujbași erau ceasornicul lor... Dacă plecau astăzi

din Sulina, a doua zi dimineața trebuia să se întoarcă la același ceas fără să ție seama de furtuna de pe mare, de ceața groasă nepătrunsă a toamnei și de zăpezile iernei.

Primăvara, când apele deltei se revărsau peste maluri, de înnecau podețele, drumurile, calul luă concediu, stătea acasă în grajdul sărac, mestecând cu dinții bătrâni mâncarea ce stăpânu-său i-o lăsa la plecare. Postașul trebuia să se urce în luntre și să facă drumul pe mare.

Neculai Axinte venise pe aceste locuri, la șase ani după ce s'a liberat din oaste. Calul îl cumpăraseră dela un Tătar sărac din Sarinasuf. Erau amândoi tineri și un drum dela Sulina la Sf. Gheorghe, nu eră nimic pe vremea aceia.

Delta sălbatecă cu pustiurile-i adânci, o străbăteau ca *fulgerul*; și, dacă vânturile aspre ale mării veneau să li se puie în față, nici grije n'aveau... Își lega bine geanta cu scrisori în spate, încordă pulpele, lăsa capul pe gâtul calului, flueră odată și murgul se 'ntindea la fugă pe marginea mării, în ciuda vântului săl-

batec, care chiuiă, urlă, gemeă, pe marea infuriată... Iarna, când troenile mari stăpânieau drumurile, ei răzbăteau cu voinicie tăind cărare, în zăpada înghețată.

Ei, dar unde-s vremurile acelea?... Acum toate s'au schimbat și oamenii îs mai răi și slujba le pare mai grea... Din zi în zi, tot mai slabi în fața vânturilor aspre.

Parc'au fost eri cei 20 ani, când a intrat el în poștă...

Și când își aduceă aminte postașul, de viața lui trăită, de singurătatea în care rămăsese dela moartea Gherghinei, nevas-tă-sa, un oftat greu, de parcă i s'ar fi rupt coșul pieptului, izbucneă din adâncul sufletului.

Câteodată, în drumul lui, iarna, se o-preă la coliba lui Cudreațof să se încăl-zească. Paznicul Andrei Isac, singurul suflet care privegheă în stepa pustie, fu-sese în vremea lui pescar cu dare de mână, dar acum calicise din pricina unui în-nec. Se duceă odată cu desghețul și se întorceă toamna către sfârșitul pescăritu-lui, ca să păzească instrumentele păscă-rești. Erau prieteni buni și de multe ori

postașul își deschideà lui inima, scuturându-și luleaua de scrum.

— «Hei prietene, tare mai sânt supărat, când îmi văd căluțul bolnav, vorbi el, într'o zi, abătându-se pe la colibă. Nu știu ce am să mă fac, când o muri bătrânul meu! Că eu, știi dumneata, am fost însurat, mi-a murit nevasta. Și-am trăit bine — Dumnezeu s'o ierte; — dar femeia a stat acasă, a stat la căldură, de i-am adus toate de-a gata și numai el săracul m'a purtat în spate, pe vânt, pe ploaie, pe viscol... cu el pot spune că m'am hrănit. — Ei, da de câte ori nu m'a scăpat dela moarte... Că pe vremea ceia când am început eu slujba, nu erau așa de sigure drumurile ca astăzi.

«Țiu minte odată, aveam la mine 500 de franci. Erà toamna și m'apucase noaptea pe drum; pe mare o ceață de să-ți dai cu degetele'n ochi... Ajung ca la jumătate de cale și deodată, când să trec o gârlă, cari azi a secat, numai ce aud din stof niște glasuri... «Stai!...»

Dau pinteni calului, dar hoții se răped la mine; unul aveà un iatagan turcesc

și vrea să mă lovească. Mă feresc și atunci au lovit în cal. Când s'a ridicat în două picioare și a nechezat, parcă s'a cutremurat pustiul; s'a întins la fugă și până acasă într'o goană m'a dus; dar când m'am uitat 'eu bine la el, ce să vezi? în pulpa lui o tăietură ca de un lat de palmă.... Cât am cheltuit cu el până s'a vindecat! Apoi de câte ori nu erà să mă mănânce lupii? Odată noroc că mi-a venit în gând să intru cu el în mare și așa am mers o bucată bună de cale prin apa rece, de te tăia la inimă.

Tovarășul ascultă, dădù din cap și răspunse cu milă:

— «Apoi, să vezi dumneata, de multe ori dobitocul ți-e mai prieten decât omul, dar mai ales când îți faci slujba cu el, cum să nu ți se rupă inima, când îl vezi bolnav? !...»

Scoase apoi o bucată de pește sărat, o leacă de rachiu și se cinstiră. Postașul își aprinse luleaua.

— Ți-am cumpărat țiutiunul».

— «Îți mulțumesc prietene, vorbì celălalt, desfășurându-l și răsucindu-și o țigară. O

aprinse vorbind. «Dacă n'ași aveà tiutiunul și o leacă de rachiu, nu știu ce m'ași face. Acum să vezi dumneata; dumnealui, stăpânul, când mă duc la Sulina și-i cer pentru tiutiun, numai ce începe: «Măi Isac, măi, tu bei de o sută de franci tutun pe an»? Eu mă uit la el și zic: «Nu se poate, conașule, că doar nu fumez tiutiun boieresc... Atunci el râde... Dar ce faci tu cu atâtea parale? bei rachiu?» Dar eu îi spun: «Beu și eu o leacă de rachiu, că dacă n'ași aveà rachiul și titiunul, ce m'ași face în pustiul ista».

« — Nici eu nu pot fără titiun, vorbi celălalt; mai bine rabd de mâncare decât să nu fumez».

Alte ori slujbășul se plângea de necazurile slujbei; și atunci glasul lui domol se făcea aspru, ochii căutau mânioși.

— De când au ieșit ilustratele astea, rup o pereche de ciobote mai mult pe an. — Că să vezi dumneata, toți rușii, toți nespălații, numai ce-i vezi cu ilustrate... și ian să nu le prezinți, ai pățit-o!»

— Te amendează, hai?

— Ce amendă? Asta n'ar fi nimic... te suspendă, domnule...

Se despărțeau apoi strângându-și mâna... Postașul puneà zăbala în gura calului și porneà. De obicei ajungeà în Catarleț la 5 ceasuri.

Când s'apropià de primărie, puneà cornul la gură, suflă lin și sunetul argintiu se răvărsà în bălțile depărtate, dând de știre pescarilor c'a venit poșta.

În satul Catarleț viața lui se scursese foarte tristă... n'aveà prieteni, n'aveà pe nimeni de aproape.

Români erau numai vre-o câteva familii, încolo Ruși, toți pescari, care vara prindeau pește în baltă cu năvoadele, pe mare cu cârmacii, iar iarna beau ce au fost câștigat. Aveà o căsuță scundă, cu ochiurile geamurilor mici, unde lumina soarelui pătrundeà sfioasă. În spate, vântul stepei grămădise movile călătoare de nisip cari, când se răsculau, făceau nesuferită viața în Catarleț. Axinte erà de loc dintr'un târgușor sărac din Moldova, unde se și însurase. Lăsase acolo frați, surori.

Acuma după atâția ani, nu mai știà nimic de ei. După ce i-a murit nevasta, viața i-a fost și mai tristă. Și, uneori, în nopțile negre când vânturile stepei clocoteau în gol, îl prindeà dorul, îl prindeà jalea de târgul sărac, de toți ai lui, pe care îi uitase și nu le scrisese de ani de zile, —, el care duceà în fiecare zi vești pentru alții. Uneori se gândeà să ceară un concediu și să se ducă acas' să-i mai vadă pe cei cari nu s'au mutat în lumea cealaltă?! Ei, dar slujba nu vrea să știe... Parcă Gherghina, săraca, pe când trăià, cât nu-l rugase să-și ceară concediu, să meargă între ai lor! El răspundeà aceleași vorbe: «serviciul, domnule, nu vrea să știe». Acuma în singurătatea în care trăià, străin, fără un suflet lângă el, care să-l îngrijească... căluțul lui iubit cu care-și trăise viața, cu care muncise alături pentru pâine, îi erà singura mângâiere. Se duceà în grajdul sărac și după ce-i dădeà calului demân-care, îl băteà pe trup, pe gât, cu palma, îl mângâia, îi vorbeà ca unui prieten bun care înțelegeà totul și nu poate spune nimic.

Dar de o bucată de vreme, calul erà tot mai slab și omul se îngrijeà foarte mult.

Fânulcare i-l puneà dinainte, rămâneà pe jumătate nemâncat și ochii lui mari, negri, căutau mai triști, mai melancolici spre bătrân. Uneori din grajd, postașul auzeà nechezări jalnice. Începù să-i deà mai mult ovăz, crezând că s'o îndreptà, înzadar... Într'una din zile, când ajunse pe la jumătatea drumului, calul se oprì. Cercă postașul să-l mâie, îl îndemnă cu glas blând, zadarnic... Calul întindeà gâtul, se sileà, și cu ochii triști în gol, priveà stepa largă, stepa pustie, unde pe vremuri nechezatul lui, răsunase așa de falnic.

— Ce ai bătrânule? șoptì stăpânul, coborându-se din șea», și îngrijat, îl luă de căpăstru pornind pe jos mai departe. In atâția ani de zile, căluțul lui nu se oprise și acuma iată că nu-l mai puteà duce.

Asta îl întristă grozav pe bietul postaș. Ajunse în Sulina cu întârziere — mare lucru pentru el care în atâția ani nu știuse ce-i greșul. Desfăcù pachetele, fără nici o tragere de inimă. Se culcă într'un târziu, îngrijat, pe banca goală din sala poștei.

Toată noaptea nu putu dormi. A doua zi, oameni îl văzură schimbat, îl întrebară: «Ce ai, moș Axinte?»

— «Nu mai poate bătrânul meu, m'a lăsat pe drum! Ce mă fac eu?»

Din ziua aceea calul slăbea mai tare, întârzierile erau mai dese. Uneori trebuia să vină jumătate de cale pe jos. Dirigințele îl amendase de câteva ori dar el nu se mâniă, nu-și lovia calul.

Se uită la el cu durere, cu aceiași milă cu care și-ar fi privit un copil bolnav. Câteva zile cercă să-și facă drumul pe jos. Eră greu. Se duse la grajd și-și luă iar tovarășul. «Haide, bătrânule să mergem». Îi puse șeaua și porniră. Eră o zi posomorâtă. Pe mare plutea ceață groasă, adâncă. O zi umedă și'n steapa sălbatică plângea vântul cu gemete grele...

Făcură o bucată de cale și moșul nu mai putea de bucurie că tovarășul lui s'a îndreptat; are să-și poată face iar slujba.

Dar când făcuse mai trei sferturi din drum, calul se oprì... Se dădu postașul jos, îl luă de hături, calul făcù câțiva

pași și se opri din nou. «Haide tătucule, bătrânule», cuvântă moșul.

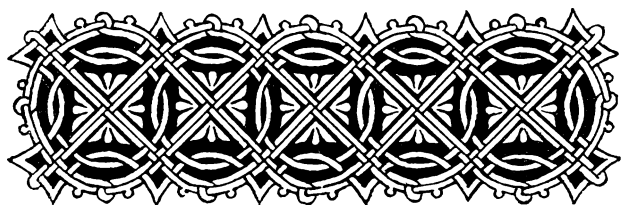
Calul întinse gâtul și privi trist pe stăpân. Moșul cercă să-l tragă, îl mângăie, totul însă fu degeaba. «Întârziem, tătucă, și iar mă amendează», vorbi postașul. Tovarășul îl privi galeș, mișcă din cap, picioarele i se muiară și de odată trupul slab se prăvăli pe o coastă, într'un icnit greu.

— «Ce mă fac eu» stigă moșul, desnădăjduit, cercând să-l tragă, să-l ridice... Calul suflă de câteva ori, deschise ochii mari, bolnavi și privi pentru cea din urmă oară pe stăpânusău... apoi se întinse lăsă capul în jos și muri! Postașul îl apucă de coamă, îl strigă îmbrățișându-l, dar glasul lui se pierdù în geamătul vântului care plângea, oftă cu zeci de glasuri în stepa largă.

Trecuse o bucată bună de vreme, ceața se lăsase mai groasă și postașul tot nu se putea despărți de locul acela: stă privind-și tovarășul, cu care muncise o viață în slujba poștei, lacrimi picurându-i din ochii bătrâni! Într'un târziu se de pără.

A doua zi, în dimineața tristă, cu negura grea, pescarii din deltă, zăriră pe postașul Axinte săpând o groapă mare în marginea deltei, ca să-și îngroape căluțul iubit.

MAXIM CIACARA

Il chemă Maxim Ciacara; dar pescarii din sătulețul acela mic, așezat la gura Dunărei, îl poreclise Puriiaz, după numele vântului care când suflă pe mare, rupe cârmacii, înneacă lotcile, și-aduce jale în căsuțele pescărești. — Numele acesta i-l dăduse, fiindcă eră om rău, ursuz și umblă veșnic înțruntat. Așa de mult se dusesse vestea printre pescari și atât se obicinuise ei cu porecla asta, încât atunci când îl vedeau râzând, oamenii se înveleau.

«Astăzi a răs Maxim; astăzi marea are să fie liniștită» spuneau pescarii!

Nu erà bătrân; să fi tot avut 30 de ani. Chiar printre rușii cari s'așezaseră în deltă, de mult nu se văzuse așa matahală de om: Înnalt, zdravăn ca un uriaș, cu ochii mici ca bobul de mazăre, pe față părul roșu cărămiziu îi crescuse ca o coamă, iar sprincenele ajunse să-i acopere ochii. Când își suflecă mâinele, pielea nu se cunoșteà de pãros ce erà.

Puriaz erà cel mai bun și mai curajos pescar din Catarleț. El nu știà ce'nsamnă furia valurilor, nici urgia vântului. În cei d'intăi ani, făcuse armata la marină, iar mai 'nainte de armată, pescuise în baltă, de aceea toți se mirau de el... «Ăsta nu-i om.» spuneau ei, privindu-l cum se ridică pe creștetele valurilor cari deschideau limbi adânci, guri ca de iad, se rostogoliau cu furie, voidn să-l înghită... Marea urlà, văzduhul se cutremurà și Maxim cu luntrea lui s'afundà, se ridicà fără să-i pese.

Pe furtună se prinde peștele cel mare și dacã furtuna ține o zi și o noapte, morunul, nisetrul, se sbate pân'ce scapã din cârmaci ; de aceea el veneà întotdeauna cu luntrea încãrcatã. Stãpânii cherhanalelor

îl căutau care mai de care să-l aibă ca vâtaf. Când veneà dela colibă, în Catarleț, se puneà pe băut dar fără să se oprească. Turnà într'însul ca 'ntrun butoi; când n'aveà parale își vindeà cismele. Și pe când ceilalți pescari se luau de gât, cântau, el stà tăcut la masă; când s'amețeà de-a binele plecà acasă, însă nu făceà 10, 20 de pași și cădeà lângă vre-un gard unde adormeà. În Catarleț pe străzile de nisip, foarte des întâlnești trupuri trântite, sau auzi horcăituri în noapte; de asta nimeni nu se miră, căci pescarul trebuie să beà, să uite amarul unei vieți primejdioase. Aici căruțe nu sunt ca să-i calce, și de alta de ce să se teamă? Ceilalți pescari beau de obicei Sâmbăta și sărbătorile, iar Puriaz atunci când îi veneà toana. De-ar fi fost în mare, trăgeà lotca la mal și alergà la crâșmă; iar oamenii niciodată n'au putut înțelege ce are Puriaz de beà așa, de nu cântă și de ce trăește așa ursuz. Odată pe timpul verei, a venit pe seară dela cârmăci. De două zile nu se prinsese nimic, așa că pescarii nu gătiseră borșul. Puriaz erà flămând. S'a dus la

Ivan, un bătrân care numai putea ținea bobăicile și care acum făcea pe bucătarul.

— Unde-i borșul? întrebă el.

— Nu-i, Maxim, așteaptă.

Maxim s'a repezit la luntrea încărcată, a luat o păstrugă, a curățit-o de solzi și-a început să rupă cu dinții din carnea peștelui care se sbătea viu în gura lui... Și pe când toți priviau mirați, Maxim a strigat iar:

— Votcă...

— Nu este...

Maxim a alergat la crăsmă și-a băut toată noaptea, pe urmă s'a luat la ceartă, la bătaie, și pe toți i-a frământat cu pământul.

A doua zi, a dispărut din Catarleț... Unii erau bucuroși, alții îl plângeau; stăpânii, mai ales când era furtună și ceilalți pescari se temeau să intre în mare, îl pomeneau: «Unde-i acum Puriaz, el știu c'ar aduce pește!...» Rămăsese numele lui de poveste printre pescari. Și de multe ori seara în colibele de stuf când marea clocotea, ei vorbeau de omul acela care era așa de rău, așa de ciudat.

Trei ani a rătăcit Puriaz, în lume. A fost marinar, hamal, muritor de foame; a umblat prin Galați, Brăila, Odesa, Constantinopole, a fost închis, scăpase de înecuri, dar nimeni nu putuse afla ceva din taina inimei lui care-l făcea să se sbuciume și să nu-și găsească locul.

S'a întors după trei ani din nou în Cartarlet... Fața i se întunecase și mai mult, vorbea mai gros și'n ochii lui cei mici, ura și amarul i se întipărise adânc.

S'a apucat iar de pescărit, dar peste puțin s'a lăsat. De ce! Asta se întrebau toți... Umblă fără de căpătâi, stând tolănit în nisipul de pe malul mării... Pe urmă s'a apucat de furat... Și-a luat o lotcă și începuse să se puie la pândă pe malul mării. Noaptea îl întâlneai acolo culcat în barcă, pândind cu ochi de lup ca să-i cadă ceva de la vapoare.

Când e furtună, valurile aduc la mal fel de fel de lucruri pierdute de la vapoarele înecate. Maxim se repezea cu luntrea, culegea tot ce găsea, aducea la crâșmă și vindea. Când nu găsea nimic, se du-

ceà de luà cãrmacii oamenilor și pescarii trebuiau sã se deà bine pe lângã dãnsul cãci altfel erà rãu.

Cãt fusese prin lume, ìnvãțase cãntece strãine, dar numai o singurã datã a cãntat și atunci așã de dulce, așã de sfãșietor ìncãt toți au rãmas ìncrãmeniți.

Au ìncercat bãtrãnii sã-l ia cu ei sã-l aducã la cãrmaci, dar n'a fost chip... Puriãz dãdeà din mãini, se ìncruntã, ìși sburleà coama de pãr și plecã.

Într'o zi de toamnã tãcutã și limpede a intrat ìn gura portului, o corabie albã cu douã catarguri... O corabie de mare ìn Catarleț, e acelaș lucru cu venirea unui chiurasat ìntr'un port ca Constanța. Nu cã pescarii n'au vãzut corãbii, dar pentru cã n'au ce cãutã corãbii de mare ìn portul lor neïnsemnat. Tot peștele ìl trimet cu un remorcher a lui M, spre Galați și ìncolo doar șalupa pescãriei dacã vine de douã sau de trei ori pe an... Pentru aceasta mulți dintre pescari se ìngrãmãdeau ca sã afle ce cautã corabia... Au aflat cã spre Constantinopole, pe drum, i s'a rupt cãrma și abia a putut intrã ìn Catarleț.

Maxim venise și el pe mal. Corabia ancorase în fața cherhanalelor și cătă mândră pe apa limpede a Dunărei.

A stat așa multă vreme privind catargele, pânza udată de ploaie și care acum erà întinsă la soare.

Ziua trecuse de amiază. Soarele lucea călduț, iar din depărtare, la gura mării se vedeau bărci înnegrind zarea. Marea erà liniștită și în nesfârșirea ei se închidea la orizont cu cerul albastru șters...

Maxim erà gata să plece, când deodată zărește ivindu-se pe puntea corăbiei, chipul unei femei, înaltă, frumoasă și care cum și-a arătat capul din cabină, a început să privească sățisorul tăcut.

Prin sufletul lui Maxim a trecut o zguduire. S'a oprit și a cătat lung... lung. Fața lui întunecată parcă se luminase, ochii i se deschiseră mari și figura-i veșnic încruntată, luă o înfășisare de curiozitate, de mirare. Femeia și-a luat o floare dintr'o ladă cu pământ, legată deasupra unei cuști, apoi s'a răzămat de catarg.

Tot mai frumoasă, mai surâzătoare, mai blândă părea, cu cât Maxim se uită la ea.

Dacă cineva dintre pescari l'ar fi văzut pe Maxim privind o femeie n'ar fi crezut. El niciodată, cât trăise în mijlocul lor, nu pomenise de femei; privirea lui nu se schimbase nici chiar atunci când într'o zi Aculina, cea mai frumoasă fată din sat l-a întrebat de ce-i supărat... Și acum Maxim să privească o femeie, eră ceva de necrezut și totuși adevărat...

Femeia a făcut o mișcare și s'a întors. În clipa aceea Maxim a lovit cu piciorul în nisip și-a gemut.

«Axinia, ah tu Axinia... tu aici?!...» În față i-se îngrămădiseră tot sângele, corpul îi tremurà... A voit să se repeadă la o barcă, dar atunci chipul unui bărbat s'arătă din cabină... Maxim rămase nemișcat în fața lui, cu privirea ațintită, tremurând de nerăbdare; prin creierul lui în câteva minute, au trecut pe dată un șir întreg de amintiri care-i sdrobiseră viața...

Demult, cu zece ani în urmă pe când făcea armata la flotilă, pe șalupa «Santinelă» făcând cursa Galați-Tiglina, a'n-

tâlnit la un șlep unde ancorase — o fată — care deodată l-a fermecat. — Eră frumoasă, subțirică, la obraji ca bujorul, cu doi ochi cari ardeau, cu o voce dulce care — aducea ceva din sgomotul apei, din freamătul cuhalmului. — De cum a văzut-o, Maxim a căzut învins și-a iubit-o cu toată puterea tinereței; ar fi fost în stare să facă moarte pentru ea...

Fata, pe care-o chema Axinia, eră fiica unui căpitan de șlep... Se născuse pe apă, crescuse pe apă, învățase să mâie luntrea, să tragă cu ciorpacul, să spele puntea și să lege odgonul când tată-său nu eră pe punte. Crescută numai pe valuri, când a văzut pe omul sdravăn că-i cade înaintea n'a fugit spărioasă ci — a simțit un fior dulce străpungându-i inima. —

Maxim pe atunci, nu semănă cu Puriuz de astăzi; nu-i crescuse coama de păr, nu i-se întunecase ochii, nu eră așa rău, vorbea mai moale, avea privirea mai blândă și'n haina de marinar cu flanela vărgată cu boneta cu panglici îi stătea bine.

S'au iubit în tăcere multă vreme, văzându-se dese ori când amândoi erau în

port. — El a început să-și numere anii; mai aveà 4 ani pân'la liberare. Când ceilalți soldați ziceau «mă liberez»... ca să scape de armată, el înțelegeà vorba asta ca să-și vadă fericirea.

Pe apă, cu griji, în sgomotele vijeliei, anii treceau greu, dar Maxim credincios dragostei, n'a perdut răbdarea. Sperà să capete o slujbă în port și acolo să trăească liniștit.

În ziua când s'a liberat, a pornit printre șirurile de vapoare, să vadă șlepul lor, însă mare-i fu mirarea negăsindu-l.

S'a dus la Brăila, a'trebat pe ici, pe colo, dar nimeni nu i-a putut da nici-o deslușire. Într'un târziu a aflat că tatăl fetei a părăsit șlepul, s'a imbarcat pe o corabie și a luat-o și pe dânsa.

El n'a mai spus nici o vorbă, a plecat la Sulina ca hamal și din ziua aceia fața i s'a întunecat, inima lui a gemut. A prins a bea cu sete, cu patimă, voidnd să uite, voidnd să omoare din sufletul lui ceva care-l ardeà.

Pe urmă a venit în satul lui, daramintirea dragostei îl chinueà din zi în zi mai mult...

Ah de ce m'a înșelat! — Aceeași viață a dus-o, viață de brută, ticăloșit din zi în zi, deprins să urle, să urască, să lovească.

S'aruncă în luntre pe furtună, pentru că de moarte râdea, inima i se împietrise.

Când îl prindea amintirea dragostei, se ducea de bea până cădea prin șanțuri; apoi se scula dimineată ca să înceapă din nou. Banul nu era nimic la el, asemenea și viața.

S'a săturat de pescărit și 'ntr'o zi chinuit de dor, de dragostea Axiniei, a plecat în lume s'o întâlnească, s'o fure, căci fără ea, nu mai putea trăi, a rătăcit pe mări, prin porturi, a întrebat aici, dincolo, dar n'a întâlnit-o; și amărît s'a întors înapoi zdrobit, întristat, scârbit de viață, de muncă și apucându-se de furat.

Nu s'a mai gândit la ea... nu, și iată acum, după 6 ani, aici... în satul lui, pe o corabie străină, adusă de întâmplare... Dânsa... Axinia, Axinia aici, pentru care el a suferit...

Amintirea aceasta a nfierbântat sângele lui Puriaz; el s'a mișcat din loc, a

ridicat ochii voind să se repeadă către dânsa, însă rămase iar locului, ea nu era singură.

Omul cu șapcă s'a ridicat pe un catarg, strângând niște frânghii.

Maxim ferbea, se frământa, strângea pumnii, așteptând să vadă plecat pe marinar...

Femeea s'a apropiat de cabină, gata să se coboare, dar atunci glasul omului de pe catarg a răsunat în aer:

— Ridicați ancora!

Doi marinari s'au apropiat de proba. Maxim la auzul vorbelor, a sărit ca un nebun într'o luntre și din câteva aruncături, a ajuns lângă corabie. Coasta înaltă a corabiei ascundea chipul femeiei. Maxim s'a oprit, s'a ridicat în picioare, fără să poată vedeă ceva... Sufletul lui ardea, inima îi svâcnea cu putere... «Axinia să plece și eu să n'o văd»...

S'a apropiat mai tare și-a început să strige printre dinți: Axinia, Axinia...

Marinarii au prins a ridica ancora greoaie care hârâia mișcând corabia din loc. Pânzele fură întinse...

Maxim s'a repezit și-a început să strige:

— Căpitane, căpitane...

— Ce-i? Răspunse un glas dulce, și un chip de femeie se arătă.

Maxim la vederea femeii, s'a desmeticit...

— Axinia, vorbi el, Axinia! eu sunt aici! Eu, Maxim; nu mă cunoști?

Femeea l-a privit mirată...

«De când te caut,.. cât am suferit!.. Tu mi-ai omorât viața,.. Spune-mi, ce faci?..»

Axinia a tresărit. S'a tras înapoi mirată...

Maxim a întins brațele. «Axinie, ce nu mă cunoști?»

Femeea a deschis ochii mari; o zguduire a trecut prin sufletul ei.

— Tu ești, Maxim?...

— Da, eu! De ce mi-ai omorât viața? Ce-ai făcut din mine!

Femeea răspunse c'un oftat; nu sunt eu vinovată, tata m-a măritat!

Voi să mai spuie ceva, dar corabia fu mișcată din loc și începù să se depărteze. Maxim încremenì cu mâna pe lopeți, cu ochii întunecați și căzù sdrobit în barcă.

Tocmai într'un târziu când pânzele umflate purtau luntrea prin valuri, Maxim s'a ridicat în luntre ca să mai privească odată barca care ducea în depărtări chipul Axiniei. A ridicat pumnul strâns, bolborosind ceva amenințător printre dinți, s'a întors înapoi, s'a trântit pe mal, oftând, clătinând din cap, isbind cu pumnul în nisip.

— Ai măritat-o! gema el din când în când. Ai măritat-o, spurcat diavol. Sări de odată în sus și sburlindu-și coama, nebun, împins ca de vijelie s'a îndreptat spre crâșmă...

— Votcă... dați votcă... să beau...

O sângeacă, două, trei, una după alta a început să toarne în el...

Ochii i se 'ntunecase, părul i se sburlise, el bea izbind cu pumnul în masă, cu piciorul în pământ, murmură printre dinți vorbe printre care se 'nțelegea cuvintele Căpitan... Axinia...

Apoi de-odată a căzut zdrobit, cu fața în mâni. Trupul și brațele lui uriașe, parcă cuprindeau toată masa din crâșma murdară...

Seara cădea. O lumină fumurie de-un

albastru deschis se luptă cu cele din urmă lumini... În deltă începù să sufle un vânt răcoros, erburile se agitau... Bacânu! fugi în Dunăre... Apa mării își schimbă culoarea într'un albastru închis, o răceală sărată începù să vie de pe depărtările valurilor spumoase.

Pe sus se auziă țipete, hau! hau!.. Erau larii, pasărea cea mai urâtă de pescari, care venea înainte furtunei să se înveselească. În depărtare se zăreau bărci de pescari care zoreau spre mal. Furtuna venea. Venea puriaz să urle, să răstoarne totul în calea lui... La far se aprinse lumina... Ca un nour negru se ivi în depărtare furtuna, apoi mânia vântului începù să urle, să ofteze și să se năpustească peste tot locul. Inc'o jumătate de ceas iş Puriaz se desfătă... Pretutindeni nus 'auziă acum de cât un clocot asurzitor neîntre rupt, ca în ceasul pieirei lumi... Sătișorul tremurà de groaza mării; nisipul din deltă se întinsese ca un nour de-asupra caselor; noaptea începù să cadă mâhnită, tristă și 'n această mâhnire se vedeau coamele

albe și spumoase ale mării care se 'nălțau ca munții... La o depărtare de un kilometru se simțea în Dunăre mânia mării; ea își schimbase fața glodoasă, se frământa, se lovea în maluri ca un slab ecou al mării înfuriate...

În crâșmă s'aprinse lumina. Puriaz stă cu coatele pe masă și gemea... O rază strălucea în părul lui roșcat... Deodată s'auziră niște pași... Doi pescari intrară în crâșmă, lovind ușa din cauza vântului... Unul suflând greu, și aruncându-și ochii în toate părțile... vorbi:

— Se'neacă o corabie!..

— Ce corabie? strigă negustorul din dosul tarabei...

— Corabia care a plecat astăzi.

Maxim, la auzul vorbelor sări în sus, se uită buimăcit la pescar:

— Ce spui tu? întrebă el...

— Veneam dela colibă și iacă văd barcazul că vine până la gura Dunărei; dar vântul o izbește și nu poate intra...

Maxim n'a mai zis nimic și s'a repezit spre ușă... Afară a 'nceput să gonească spre malul mării. De pretutindenii, gru-

puri de oameni cari vorbeau îngrijați. Când a ajuns la malul mării, se văzură câțiva pescari cari se mișcau încoace și încolo. Unul ținea un felinar, dădea din mâni vorbind:

— Nu se poate să mergem... furtună mare... ne'necăm...

Depart, pe coama valurilor, se zărea corabia care se lupta cu moartea... O lumină dela catarg se ivea mai des prin crestele uriașe ale munților de apă...

— Ce-i? vorbi Maxim apropiindu-se.

Pescarii arătară cu mâinele...

— Se'nneacă barca care-a plecat astăzi... — E târziu, vorbi altul... Vântul e prea tare și'n buhaz nu poate intra...

Maxim n'a zis o vorbă; s'a repezit la pescari și le-a luat luntrea și lopețile...

— Ajutați să dau luntrea, acum! a răcnit el.

Pescarii ca înghețați, s'au repezit la luntrea care era trasă pe nisip și-au început s'o împingă cu brațele.

Puriaz sări într'însa, s'așeză la lopeți, apoi valurile furară luntrea și o depărtară în pustiurile apei.

— Pungașul ăsta, are să ne peardă luntrea; vorbi unul uitându-se cu ură pe urma lui..

— Da, pentru o liră, ăsta își dă viața...

Grupuri de pescari veneau mereu și care cum se oprea, căută să afle dela tovarăși ce s'a întâmplat... O îngrijorare mare se putea ceti pe fețele lor aspre.

«Dacă nu se prinde în ancoră, o înneacă» vorbeau cei mai încercați.

«Poate să-i scape Puriaz, dac-or vrea să lase corabia».

Noaptea căzuse. Departe, în întunericul mării, mereu se vedeà lumina roșie care scânteia ca un bob de foc.

Din cauza urletelor nu s'auzeà nimic... Când se ridicau trâmbele de apă și năvăleau spre mal pe-o distanță de 20 metri, se abăteau șiroaie care începeau apoi să se scurgă... și-atunci pescarii se dădeau spăriați înapoi, se mișcau prin întuneric cu felinarul roșu, apoi iar s'apropiau de mal, așteptând.

Urletele, bocetele mării și întunericul

adânc, de nepătruns, părea că iadul s'a deschis în noaptea aceea, pe pământ.

Multă vreme pescarii stătură pe mal, vorbind de soarta corăbiei și așteptând; apoi într'un târziu se depărtară...

Singur pe mare, rămăsese numai Maxim care se luptă din răputeri ca s'ajungă corabia, ale cărei lumini câteodată i se păreau aproape de tot...

De cum pornise dela mal, pescarul a început să poarte luntrea cu-o furie nebună prin munții nesfârșiți de apă... Lotca trosneă în mâinile lui, iar el prins cu picioarele de crivace se oțelea, s'aplecă cu capul în piept, se izbea prin coamele albe, dar mânia vântului îl ținea în loc. Trâmbele de apă îl loveau peste față, ochi, ca alicele; apa năvălea în luntre, așa că'n scurtă vreme, piciorul ajunsese să-i stea în apă, el însă nu voia să știe de nimic.

Acum Puriaz, omul, se luptă cu Puriaz, vântul...

Se luptă dragostea omului înșelat, cu mânia naturei. Doi dușmani păreau ei în noaptea aceasta neagră...

Vântul parcă-i strigă : Nu vei ajunge,.. dar inima lui Maxim răspundeà: Înainte...

Axinia! Axinia se stânge, moare sub ochii tăi, Maxime!... și tu să n'o scapi?! Ea nu-i vinovată că nu te-a așteptat... Maxim nu mai știa nimic... Ochii lui păreau că varsă foc, mâinele-i tremurau, plămâni i-se umflau într'o suflare prelungă și grea... Axinia... femeea pentru care ai suferit și ți-ai sdrobit viața e aici... fericirea ta poate să mai vie, Maxim...

Maxim se luptă, ajunge pe coama unui val, sus, ca pe un turn de biserică... De aici se zări sătișorul cu luminile lui perdue... El întoarse repede capul să vadă corabia... În clipa aceea prin vijelia furtunei se făcù o tăcere adâncă, scurtă și înfiorătoare... Niște glasuri ca de moarte pătrunseră:...

— Săriți... ne înneacă...

Atâta se auzi, apoi urletele începură iar, mai aspre, mai grele, mai pline de jale și de fior.

Vorbele acestea parcă arse inima lui Maxim... El nu mai știa ce face. Începù să lupte cu mai multă putere, căutând să

se îndrepte prin întunec înctro s'auzise strigătele.

Deodată inima lui se'nveseli... Lumina se văzù aproape, tot mai aproape... Am s'o scap pe Axinia... și-am s'o fur s'o duc cu mine...

Prinse a lopătà grăbit, lăsându-se târât de puterea valului, care când îl mânà la vale parcă-l coborà în prăpastie.

Dar bucuria lui, nu ținù mult... Un val puternic năvăli spre el și i-se puse'n cale.. Maxim voi să-l taie; un altul însă veni și-l lovi din coastă, gata să-l răstoarne... Maxim se forță, trase lopețile, se opinti voind să se strecoare, dar nu mai fù chip... Înnebunit de ciudă se ridică cu capul în piept, cu ochii crunți, dar și de data asta fù zadarnic... Apa năvăli în luntre. Un val îl făcù să scape o lopată. Atunci Maxim în mânie se repezi cu singura lopată ce aveà, începù să plesnească valurile, să urle de durere ca un nebun... Buzele i-se mișcau, bărbia îi tremurà, strângeà dinții, apoi căzù jos, cu pumnii strânși, blestemând. Valurile veniră și începură să joace luntrea

lovind-o de toate părțile, aruncând-o pe mal...

Aproape de ziuă vântul slăbi. Corabia care cu o zi înainte plutise mândră pe apele Dunărei, se hodineă acum în fundul nisipos al mării.

Cei trei marinari, cu toate sforțările, reușise într'o vreme să se apropie de țărm, să lese ancorile; nu trecu de cât un ceas, și vântul smunci corabia, o depărtă, rupând-o în două...

Dimineața eră tăcută; pescarii din C. veniră grăbiți la mal, să vadă dacă nu se zărește corabia. Dar în locul ei, pe malul mării, pluteau lăzi, bucăți rupte și tot ce nu se putuse îneca. Marea, anume parcă, sătulă, se liniștise... O liniște dulce, blândă și numai fața ei mai aveă culoarea tulbure, ca după nu sbucium așa de îndelungat...

De prin căsuțe, eșiau oameni grăbiți, se întrebau;... «s'a înecat, s'a înecat?.. dar, Puriaz?» Svonul primejdiei, umblă acuma prin toate gurile și oamenii plecau fără chef la pescuit...

Soarele roșu ca focul, își aruncă mânia lui de sânge, în depărtarea pustie. O perdea purpurie îmbrăcase apa. Lumina dimineții eră vie, curată.

Câțiva pescari veniră la cherhana și-și pregătiră luntrele ca să treacă dincolo la zăvad. Pe când erau la mijlocul Dunărei, unul din ei vorbi:

— Unde o fi Puriaz? și luându-și mâna de pe lopată, arătă rămășițele corăbiei care pluteau pe apă...

— Cine știe? s'o fi înecat când s'a dus aseară la corabie.

Ajunseră într'un loc unde Dunărea se unește cu marea și se opriră...

— Vezi ceva pe apă, Nichita?... Colo...

Tovarășul s'apropiè, se uită lung... Clătină din cap...

— Un om.,.

— Sunt doi; vorbi tovarășul și ochii lui mari, blânzi, cătară cu milă...

Pescarii apropiară luntrea, luară o cange și traseră la mal două trupuri.

...Le întinse pe nisipul umed, pătat de albastrul scoicilor de mare...

Unul erà înalt, cu barbă neagră... Celălalt, o femeie cu părul despletit, cu fața galbenă, ochii închiși de tristețea morței, dădea o înfățișare de blândetă chipului...

Pescarii târără trupurile sub rădăcina unei sălcii, apoi unul porni în sat să dea de veste.: Peste un ceas bărcile treceau grăbite la malul Dunărei... În jurul trupurilor întinse pe nisipul umed, se `ngrămădeau pescari și jeluiau pe cei morți.

Pescarii sunt născuți ca să moară pe apă și-apoi în C. în fiecare lună marea își ia partea ei.... totuși ei cătau triști.

Unii din ei vorbeau mai mult de chipul cum s'au înecat; și lucrul acesta erà greu de aflat... Cine putuse să știe cu adevărat ce se petrecuse în puterea nopței cu biata corabie...

Pe când toți din jurul morților stăteau de vorbă, se ivi din malul celălalt o luntre...

— Cine să fie oare! Se întrebau ei, întorcând capetele...

— Fraților, Puriaz...

— Puriáz?...

— Da, el, trebuie să fie supărat... A voit aseară să se ducă la corabie cu lotca lui Egor; dar a pățit'o diavolul; l'a răsturnat furtuna pe mal.

— A scăpat ticălosul!..

— Da, a scăpat... Țsta-i dracu.

Luntrea se apropiè. Când ajunse la mal pescarii tăcură.

Ud de apă, zdrobit de chin, sări dintr'însa, Maxim. El trecù pe lângă cei de față și se apropiè de cele două trupuri. Rămase mut cu mâinile pe piept, cu ochii triști.

— Cine i-a găsit? întrebă el,

— Efemici Gradazov.

Maxim clătină din cap și se uită lung cu jale, la chipul care dormea somnul veșnic. Fața moartei, pa'rcă zâmbea. Șuvițe de păr, căzuse pe obrazul galben de ceară... Bărbatul erà încruntat și avea sgârieturi pe față și pe mâini.

Maxim rupse câteva crenguțe de salcie și acoperi chipul moartei. Iși făcù cruce, strânse odată din ochi, încruntând sprân-

cenele, se uită în sus și oftă adânc... Ochii i se umplură de lacrimi.

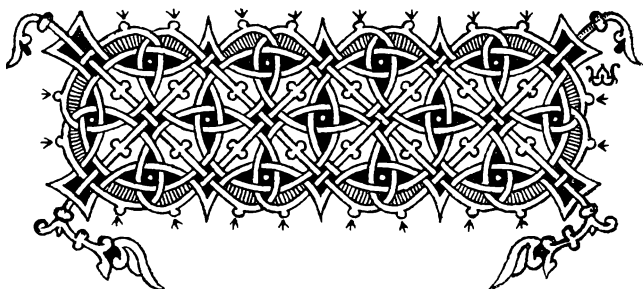
Cei de față, rămaseră mirați... Se uitară unii la alți neînțelegând nimic. Puriáz plângea?... Puriáz?! Vestea pătrunse întreg satul.

A doua zi, trupurile fură îngropate chiar în locul acela lângă trunchiul sălciilor umbroase... Într'o sară, o barcă trecu grăbită spre locul acela... Un om sări jos, se apropiè de mormânt și rămase mult privind crucea făcută din craca uuui copac; apoi se depărtă.

Eră Puriáz care veneà să vadă pentru cea din urmă oară mormântul iubitei lui...

A doua zi plecă în lume.

ÎNTR'O NOAPTE LA PÂNDA

De jumătate de ceas înaintam pe gârla Somovei. Cei doi lopătari zdraveni, voinici, cu brațele goale, împlântau lopețile în apă, s'aplecau, ridicând trupurile într'o mișcare regulată și puternică. Se opreau din când în când ștergându-și sudoarea depe față. Apa sună, se lovea de luntrea ușoară care alunecă grăbită prin marginea stufului verde și a țipirigului în floare...

Sălciile bătrâne cu ramuri pletoase, s'aplecau până la suprafață, împiedecând uneori drumul. Ici, colo, printre ramurile verzi, se deslușiau colțuri tainice de umbră

și acolo în apa limpede, bătrânele sălcii își oglindeau trunchiurile.

Plecasem din T. pe-o vreme posomorâtă... Pe apă se lăsase o ceață ușoară și-o căldură năbușitoare apăsă pe baltă. Sus, nouri negri sdrențăroși se iveau din depărtare... Nici o boare de vânt nu clătină vârfurile înflorite ale stufului. În fața mea la cârmă, atent la orice mișcare, stă revizorul Dima. Cu mâinele lui zdrene, mișcă într'una funia cătrănită a cârmei zorind pe lopătari... Omul acesta care de ani de zile își făcea slujba pe baltă, avea o căutătură foarte ciudată. Ochii mici întunecați; când vorbea, pielea obrazului se strângea în două încrețituri de-asupra gurei. Imi spusese: mergem la pândă; are să fie de furcă: și-mi arată revolverul cel ruginit și-o carabină turcească care stă acum prinsă de crivace... Îmi vorbi apoi de nopțile lui de veghe pe apă, de întâmplările ciudate... «He, he, de câte ori nu eră să mă omoare, pe legea mea; dar nici eu nu mă las... Datoria, domnule! Pentru'n pește furat din balta statului, sunt în stare să fac moarte: știi dumneata?

Lipovenii din baltă tremură de mine!
— Și isprăvi istorisirea clipind din ochii lui mici. — Pe când eu scosei tabachera și voiam să-mi răsucesc o țigară, auzii pe unul din luntrași întrebând:

— Ne oprim la S...?

— Nu, la Niculițel. Acolo are să cadă ceva gras.

— Par'că ăștia din S, sânt mai de treabă?, Ia să rămânem aici la noapte să-i vezi cum au să iasă la furat, ba și cu primarele'n cap...

— Așa-i, vorbi lopătarul celălalt, lăsând lopata din mână... Și primarele are aici vintile. Trebuie să fim însă cu luare aminte că au și livorvere cu ei...

— Au și revolvere? las că-i învăț eu minte! vorbi el cu un aer supărat....

Cei doi tăcură, în vreme ce luntrea începù să joace pe balta Somovei... Stuful se răreà acum și'naintea noastră nu se vedeà decât nesfârșirea de apă albastră a ghiolului. Sus pe dealuri răsăreau căsuțele albe ale satului și biserica cu două turle ivindu-se din negreala pomilor. Nu peste mult, ajunserăm aproape de mal.

Când să ne dăm jos, s'auziră înaintea noastră câteva fluierături lungi și ascuțite...

— Țsta'i semnalul c'am venit în sat; vorbi revizorul.

Amurgul se lăsase cu-o răcoreală dulce. În sat s'aprindeau luminile și oamenii pe la fântâni, adăpau vitele. La crâșmă erau strânși câțiva săteni înaintea meselor goale. Un felinar murdar spânzurat de părete, le deslușia chipurile. Când ne văzură intrând, toți întoarseră capetele și ne dădură bună seara,.. pe urmă un glas răsună:

— Ați mai venit pe la noi?, domnu Dima....

— Poate ne-ați adus permisiunile, vorbi altul râzând.

— Care-i acela, care 'ntreabă de permis? dă-te mai încoace să te vad la față, vorbi el.

— Iaca, eu sunt; vorbi un român voinic, apropiindu-se.

Revizorul se uită la el și-l măsură de sus până jos.

— Ce nu mă cunoști, d-le revizor, de te uiți așa la mine?..

— Ba te cunosc eu ; te știu ce poamnă ești.... Acuma vrei permis, parcă tot cu permis ai vânat.

— Ii păcat dom' livizor, să nu ne dați voe să vânăăm.... Suntem oameni săraci.

— Dac'ați fi fost oameni de treabă, de mult aveți voe ; dar așa, voi vă țineți de potlogării.

— Cine, noi ? Să ferească Dumnezeu !...

— Mă, mie să nu-mi vorbiți ; că vă cunosc și măduva din oase, ați auzit voi ? Când v'oiu prinde în baltă, vai de mama voastră !...

Cei dela mese șopotiau între dânșii. Târziu când să plecăm, unul din ceată s'aplecă, îl chemă deoparte și-i șopti ceva la ureche.

Revizorul îi răspunse aspru : «N'am vreme !» La mal zărirăm umbrele celor doi lopătari.

Unul fumă o țigară, și când trăgea dintr'însa, lumina ca un grăunte de foc, îi deslușia buzele mari și mustățile negre.

Ne urcarăm în luntre, care se aplecă într'o parte și într'alta.

Revizorul trase de cârmă, lopătarii ur-

niră luntrea cu cangea, și peste puțin timp intrarăm în gârla Călugărului.

«Acuma să-ți spun», vorbi revizorul; «ai văzut dumneata pe țăranul acela care cerea permis?»

Ei, să știi că el are 50 de vintile în baltă; l-ai văzut cum se milogea, cum se văeta, ai crede că-s cei mai cinstiți oameni și când colo niște hoți, domnule, niște pungăși; sărăcesc statul... Te fură din ochi, ce crezi; dar ce era înaintea de-a veni eu!.. Acuma se tem de mine, am vârât frica 'n ei, altfel greu, foarte greu.

— Și de ce nu vânează cu permis?»

— De ce? Parcă ei îs proști și aducă jumătate din pește statului, să plătească taxe!

— Atunci pentru ce-l cer? întrebai eu mirat.

— Pentru ce? s'arate că-s oameni de treabă.

Intr'o vreme tăcu. Îl văzui scoțând ceașornicul aprinzând un chibrit.

— Sunt unsprezece, trebuie să ne oprim. Lopătarii lăsară vâslele... Luntrea ră-

mase în luminișul ghiolului. Injurul nostru tăcere mare și din balta întunecată se zăreau vârfulurile stufului...

Acolo mai sus lumina erà cam vânătă ; iar jos întunerec greu, înfiorător.

Apa bălței luceà într'o lumină tainică... În față se vedeau dealurile mărețe ridicând în noapte forme ciudate, amenințătoare....

Satul nu se mai zăreà...

— Trebuie să căutăm un prundoi, să ne punem la pândă ; vorbi revizorul și se uită în jurul lui.

— Știu eu unul ; răspunse un lopătar.

Cârmirăm prin marginea stufului care fășiià aspru, uscat, brăzdând în suflet fiori reci.

La capătul unei scursori lopătarii se opriră, priviră cu atenție și de-odată simții cum și-au încordat mușchii, trăgând din răspuțeri.

Când să prind de veste văzui că ne-am urcat cu luntrea pe ceva tare.

Un lopătar scoase cuțitul, tăie papura aruncând-o în luntre și deșchizând de-sișul ca să se vadă spre mal.

Când treaba fu gata, ne strânseserăm cu toții aproape, așteptând pe contrabandiști.

Vorbeam cu un fel de frică, temându-ne să nu fim auziți.

Minutele treceau grele și fiecă mișcare trezea în sufletele noastre oarecare grijă.

Noaptea eră neagră, adâncă, tristă de nepătruns... și din ghioluri venea câte-odată gălgâitul apei... S'auzea smâgnetul peștilor eșiți la bătae.

Rar un freamăt neregulat, un vânticel răcoros, puneă în mișcare oștile stufului.

Trecuseră multe ceasuri și cei așteptați nu mai veneau... Picioarele, mâinele, ne amortiseră de-atâta ședere într'un loc așa de mic.

— Nu cred să mai vie, vorbii eu.

— Nu se poate, răspunse revizorul.

Într'un târziu auzii pe neașteptate un plânsset răgușit jalnic, sghuind tăcerea.

— Ce să fie oare?

— Boul bălței, răspunse un lopătar.

— Boul bălței, ce-i acela?

— O pasere, domnule, un fel de bătlan care plânge când începe a scădea apa.

Nu isprăvi el bine vorba și de odată de pe muchea dealului răsunară niște sgo-mote. Dima s'aplecă, aținti urechea, nemișcat, câteva minute.

— Iaca vin, vorbi el întorcându-se spre noi...

Umbrele se mișcară încet, s'apropiară de coastă. Când fură mai aproape, văzui că duc în spate o matahală neagră. Unul strigă mereu: «Ia sama să nu ne prăvălim». Ajunseră la malul apei, se opriră. Atunci putui să deslușesc o luntre mică. Tâlharii erau de toți trei.

— Lopețile, unde-s? întrebă unul.

— În luntre, răspunse altul.

Apoi cu toții s'aplecară, apucară de bot și-o târîră în apă. Doi se suiră într'însa.

— Să te duci sus, măi Gheorghe și să flueri de-o veni revizoru; s'auzi un glas.

— N'aveți grijă fraților, revizorul doarme acuma la S.

După ce pregătiră lopețile, tâlharii porniră încet la vale și'n câteva clipe se pierdură în ghiol. Când nu se mai auzi nici o mișcare, în luntrea noastră începură

pregătirile. Lopătarii scoaseră luntrea din prundoi, dădură stuful afară, prinseră lopețile, apoi încet pornirăm pe urmele lor. O bucată de vreme nu auzirăm nimic. O grijă mare ne cuprinse,... dacă i-am perdut?... Revizorul se ridică în picioare și începù să înjure printre dinți.

— Stați, vorbi deodată un lopătar, lăsând vâsla; sunt colo în ghiolul Călugărului.

Noi ascultarăm... Luntrea se oprì. Din depărtare răsunară câteva murmure de voci, lovituri înădușite pe ceva tare.

— Acuma scot vintilele, vorbi unul.

Revizorul foarte bucuros, își trase șapca pe frunte strigând: «Pe ei băeți!».

Luntrea începù să sboare. Fugeam prin marginea stufului care s'aplecă lovit de lopeți, treceam prin coturi înguste într'o goană nebună, plecându-ne capetele...

Câteva lovituri de lopată și gata să dăm în ghiol, când de pedeal răsunară chiuituri adânci... Atunci, în dosul stufului unde erau tâlharii, se făcù un sgomot ciudat... lovituri înădușite, mormăituri aspre, apoi un fâșăit de papură... Revizorul nu perdù

vreme, se ridică în picioare cu pușca la ochi...

— Stați!... ori vă împușc ; răcnî el plin de mânie...

Câteva minute nu s'auzi nici un răspuns... O detunătură groaznică cutremură balta... Țipete deznădăjduite răspunseră:

— Nu mai trageți, ne oprim.

Din câteva mînituri de lopată ajunserăm în locul unde se opriră tâlhari.

— Ați crezut că nu vă prind? zise revizorul apropiind luntrea...

Dânșii nu răspunseră. În lumina dimineții care pătrundeă slab în desiș, se puteau desluși chipurile... Unul eră bătrîn, bărbos, îmbrăcat într'o cămașă de pânză, sta pe niște vintile și privea cu ciudă în jos... Celălalt mult mai tânăr, slab, pripernicit, cu o șapcă militărească pe cap, se uită cu ochii rătăciți în jurul lui. Erau plini de apă și luntrea mică abia le cuprindea trupurile. Când ne văzură lângă ei, cel mai tânăr voi să facă o mișcare. să spue ceva, dar revizorul nu-i dădu răgaz:

— De unde sînteți voi?

— Din Somova, răspunse bătrânul...

— Şi cum te cheamă?

— Florea Stancu Lupu...

— Dar pe tine ? şi-arătă spre cel mai tânăr.

— Pe mine.. pe... bâlbâi el, mă cheamă Neculai Cahulea.

— Eşti soldat cu schimbul?

— Nu, să trăiţi; sunt şeful de garnizoană.

— Aha, şeful de garnizoană? Bun, foarte bun... Va să zică dumneata domnule şef, te-apuci să furi bălţile statului.

— Nu-s vinovat... Am crezut... ertaţi domnule revizor...

— Ce-ai crezut, mă? hoţule, pungaşule, tu care eşti slujbaşu statului şi care ar trebui să fii exemplu de morală în această comună... Şeful de garnizoană cu ochii rătăciţi, cu privirea prostită, nu mai spunea nimic. — Revizorul se'ntoarse spre cel bătrân...

— Şi tu, om bătrân, nu ţi-i ruşine obrazului să furi statul... Las că vă'nvăţ eu minte... Daţi lopeţile 'ncoa...

Şeful de garnizoană scoase lopeţile din

cuie și le întinse. — Unul din lopătarii noștri luă o fringhie și legă ciobaca păcătoasă. Pornirăm târând de bot luntrea mică care venea în urmă descriind cercuri largi în ghiolul limpede. Când ajunseră la mal revizorul sări jos, strigă la cei din lăuntru.

— Aveți să mergeți la primărie, să fiți dați judecății, iar luntrea se confiscă.

Când auzi vorba judecată, șeful de garnizoană își duse mâinile la ochi și începù să se vaite:

— Iertați-mă, domnule revizor!... nu sunt vinovat, am greșit... oameni suntem...

— Să nu mai greșești de altă dată.

— Am cinci copii și mă dă afară din slujbă; rămân pe drumuri, ce mă fac?

— Să te dea; să afle și regimentul ce oameni are în slujbă! răspunse revizorul aspru. — Cel bătrân se uită când la revizor când la tovarăș; nu părù de fel mișcat... Ochii lui mici cenușii, aveau o sclipire de ură, parc'ar fi voit să sară la omul datoriei.

— Haideți; strigă revizorul; n'am vreme de perdut.

Şeful de garnizoană începù să se vaite mai tare.

— Faceţi-vă pomană! rămân pe drumuri, am cinci copii!...

— Nu se poate! M'aţi înţeles? Trebuie să vă primiţi pedeapsa.

Îl văzui atunci pe moşneag foarte dârz, apropiindu-se de şeful de garnizoană şi vorbindu-i cu ciudă.

— Ce te boceşti ca o muere? Nu vrea să te ierte şi pace. Haide odată. — Şi porni cel dintâi pe muchea dealului. — Revizorul se întoarse spre mine: «Rămâi aci, că eu numai ce isprăvesc şi viu îndată să mergem acasă.

Rămăsei în urma lor, ascultând multă vreme tânguiriile şefului de garnizoană. Dimineaţa erà nespus de frumoasă; cerul albastru, aerul uşor şi pe baltă în ghiolurile înflorite, lucii ca oglinda, pluteà o boare dulce, răcoritoare, care-ţi pătrundeà adânc în plămâni.

Sus, dealurile pietroase îmbrăcate în ceaţa albăstrie a depărtărei, peste care soarele trimeteà cele dintâi raze ale dimineţei.

Stătui așa multă vreme privind nemișcat, mut, priveliștea măreață și așteptând să se'ntoarcă revizorul... El întârziă... Ce să fie oare ? Mă hotărâi să-i ies înaintea. Ridicai coastele pietroase, cu vârfuri ascuțite, și-acoperite de muschiu verde și des... De aici o luai prin marginea căsuțelor să-răcăcioase, căsuțe strâmte, de lut și acoperite cu stuf... În fața porților erau răsturnate luntre cu fundul în sus, iar din ogrăzi veneau strigătele copiilor.

La o cotitură, iaca șeful de garnizoană... flueră vesel și când mă văzû, se opri în voe, salutând militărește. Rămăsei în loc mirat și parcă nu-mi veneà să cred.

— Hei, ce s'a făcut cu tine? întrebai eu...

— Ne-a dat drumul... ne-a iertat... tot e om bun săracul..

— Și-acuma und' te duci?

— Să-mi iau luntrea...

Și plecă înainte-mi strigând cu glas tare: «Salutare musiu»...

Stătui așa multă vreme privind în urma șefului de garnizoană, care cu un ceas înainte plângeà ca un copil și-acuma

fluera vesel, parcă nimic nu i s'ar fi întâmplat... Când să mă apropii de primărie, iată că-mi ieși înaintea revizorului...

Mă uitai în ochii lui...

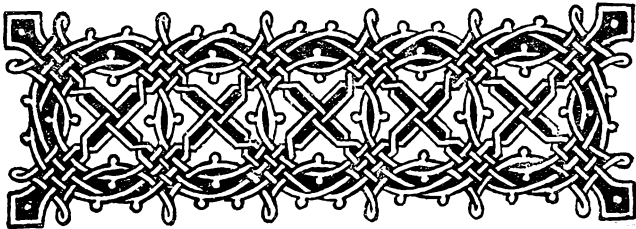
«Ce-ați făcut?»

El parc'ar fi făcut o faptă rea, așa se rușină să-mi spuie...

— I-ai iertat, hai?...

— Ce dracu să le faci, domnule... Om ești... când vezi că-ți iese 'nainte un sat întreg, cum să nu te înduioșezi !... Ai și tu copii, ai inimă 'nnainte de toate... La urmă, să vezi, cine crezi că e'n stare să-ți dea în cap?..» Tot ăștia pe care i-ai iertat...»
Da, știu asta... vorbi el, clătinând din cap. Plecarăm și multă vreme mă gândii la șeful de garnizoană, la revizorul Dima, dar mai ales la cuvintele lui din urmă...

CĂLUGARUL

Neculai Chihaiia, erà paznic la depozitul administrației pescăriei... Împărțea pescarilor vintilele și luntrele, primea instrumentele confiscate de la cei cari fuseseră prinși cu contrabanda, dădea pe seamă primăvara materialul ca să închidă peștele... Asta erà toată slujba lui. Stătea în niște căsuțe mici, joase, vârite pe jumătate în pământ și acoperite cu stuf.

Chihaiia erà un om vesel, plăcut, cu ochii blânzi, albaștrii, și cari clipeau des când vorbea. Veneam de multeori la dânsul și-l ascultam cum povesteà întâmplări din viața lui ciudată.

M'abătui într'o Duminică dar nu-l găsii acasă... Erà cald, frumos și soarele aruncà săgeți de aur pe baltă... Aerul miroseà a catran și pește stricat... La mal stăteau legate zeci de luntre, unele negre, altele roșii, cu botul întors, cu fundul lat, o oaste 'ntreagă de luntresechestrare. Bucăți de vintile, lopeți stricate, umpleau ograda mică... Tocmai când să plec, într'un târziu, zării în marginea stufului verde, vârful unei lotci; când mă uitai mai bine, văzui un om în picioare, mânând luntrea cu ghionderul... Am așteptat pân ce-a venit la mal și s'a dat jos din luntre.

— Unde-i domnul Chihaiia ? întrebaiu eu.

— S'a dus la Tulcea...

Vorbind așa, își scoase din luntre câteva caracude, și niște lini, prinși atuncea. Mai scoase din altă luntre un ceaun, de la brâu un cuțit și s'apucă să curățe la mal, peștele viu care se sbăteà, în mâinele lui... Mă uitai la dânsul și nu știu cum mi se părù, că l'am cunoscut odată pe lopătarul acesta. Mai știam că toți îi spuneau «Călugăarul...»

Erà bătrân, însă foarte voinic... niște

mâni mari de uriaș, o față aspră și-un nas lat ca o patlagică. N'avea barbă; mustețele-i sărace parcă-i chircise de-asupra buzelor groase. Eră îmbrăcat prost cu o cămașă rusească, încheiată la o parte, plină de smoolă, și de unsoare de pește...

Curăță peștele, își umplu apoi ceaunul cu apă, îl așază pe pirostii și după ce dădù foc crăcilor uscate... vorbi:

— Astăzi n'am mâncat nimic.

— De ce?

— Am fost cu domnu revizor Luca, la Sauna, pe urmă am plecat la Tulcea, când viu aici, domnu Chihaiia spune ca să rămân pân'ce-o veni d-lui; de mâncare n'avea așa că trebuie să-mi fac. —

— Și vine târziu domnu Chihaiia?

— Tocmai deseară...

Mă ridicai să plec; lopătarul se uită la mine, mă întrebă:

— Nu stai să mănânci borș proaspăt? Acuma-i gata...

Mă răsândii și m'așezai din nou jos, privind cum flacăările se'ntețesc dedesubtul ceaunului. — Nu trecu mult și borșul fù gata.

Dupăcemâncărăm, mă tolănii pe-o coastă privind în spre baltă cum lumina soarelui se strângea într'o dâră de sânge. Lopătarul stă acuma lângă mine și-și fumă liniștit pipa... Figura lui ciudată, amintirea pe care o păstram despre numele lui, mă chinuiau... Îmi luai curajul și-l întrebaiu:

— De ce-ți spune Călugărul?...

El mă privi lung de sub sprâncenele-i sărace, își trase liniștit fumul din pipă, tuși, se mai gândi puțin și răspunse încet cu-o voce răgușită..

— Pentrucă am fost călugăr.

— Și unde? La care mânăstire?

— Aici în județ, la mânăstirea S.

Răspunsul acesta, așa de hotărît, mă făcù și mai curios.

— De ce ai ieșit dar, de la mânăstire?

— Pentrucă erà rău, nu găsisem ce căutam eu...

Tăcù apoi trăgând câteva fumuri din lulea... Pe urmă vocea lui se întări.

— He, hei, numa cine-a fost pe acolo știe cine sunt sfințișorii ăștia, diavolii ăștia cari caută cu ochii în jos și parcă li-i frică

să se uite în fața dumitale... Crezi dumneata că au ei credință în Dumnezeu?» Cei mai prima șarlatani, domnule... Da ce șarlatani!, ce pungăși!!...

— Și de ce intrași în mânăstire?

— De ce? Mă săturasem de viață, voiam să mă liniștesc. E-hei, ce știi d-ta? Eu la vârsta dumitale umblasem toată lumea și'n Spania și'n Anglia am fost,... prin care țară n'am umblat?

— Poate ai fost marinar?

— Ce marinar? Am fost slugă la d-l Ionel; — ai fi auzit de d-lui, e de la Galați — d-l Ionel făcea negoț cu boi, adică cumpără de aici din țară, mai ieftin, îi încarcă pe-o probelă și-i trimetea în străinătate. De obicei îi trebuia doi oameni să'ngrijească de vite și unul dintr'aceia am fost și eu... Șase ani de zile am colindat mările,... de câteori nu eră să mă'n nec, de câteori n'am tăiat funia boilor și le-am dat drumul în mare, numai să scăpăm vaporul... Ei, d-ta n'ai văzut furtuna. E hei domnule, unde-aș putea spune pe un sfert ce-am văzut?. Nici în iad, nu cred să fie așa grozăvie!... Șase ani

i-am gustat amarul! dar m'am săturat de la o vreme... I-am spus boerului ca să puie pe un altul, că eu am de gând să mă'n-sor... M'a dat în alt serviciu și după aceea m'am însurat. La început am trăit bine, o lună, două; pe urmă într'o zi mi-am prins nevasta cu unul; am luat-o la bătae... da i-am tras o bătae, știi, de-a rămas lată... Au dus-o la spital ș-a zăcut cinci luni... pe urmă a murit. Da... după asta ce să vezi, mă dă neamurile ei în judecată și m'au condamnat jurații la doi ani de pușcărie... I-am făcut și pe aceia, dac'am fost sănătos. Dac'am ieșit de la dubă, stăpânul n'a vrut să mai mă primească... Mă ticăloșisem rău, luasem darul beției de supărare, ce crezi... pe urmă m'am făcut vizitiu la niște muscali dar și aceia când au auzit c'am stat la pușcărie, au căutat să se descotorosască de mine... Am rămas din ziua aceea fără să am ce mânca... Azi înnoptam aici, mâine'n altă parte... Ajunsesem să mă satur de viață... N'aveam pe nimeni, nici frați, nici surori;... părinții mei fuseseră și ei o leacă de gospodari, de mine nu s'alesese nimic. În însurătoare n'avu-

sei noroc... Ce erà să mai aștept de la viață? Mă hotărâsem să mă spânzur, pe urmă m'am răsgândit : « oare de ce mi-aș da eu sufletul diavolului ? »... De multeori mă cuprindeà jalea de viața mea... Carte nu învățasem, dar din câte văzusem în lume, multe n'ntelesesem...

Întâmplarea făcùsă mă'ntâlnesc cu niște călugări care veneau de la Sfântul munte ; le-am spus viața mea și ei m'au sfătuit să mă călugăresc... Numai pe asta n'o cercasem. Am venit aici la mânăstirea S. M'au primit întâi sub ascultare, cum se cheamă ; mi-au dat o rasă, un potcap și a rămas să mă călugărească când mi-o veni rândul »... Da'n loc să mă puie la slujbă în biserică, mi-au dat o ghioagă'n mână și m'au trimes să le păzesc vacile.

Dormeam noaptea pe câmp și când veneam la mânăstire, în loc să mă hodinesc, mă trimeteau cu căruța la târg să vând puținile de brânză... Am tăcut... Două luni am făcut'o și pe asta... Apoi la mânăstire se vorbeà numai rusește, așa că foarte greu mă înțelegeam cu dânșii.

Am auzit apoi că unul dintre călugări

a fost hoț de cai în Rusia; altul fusese condamnat la pușcărie, asta nu m'a supărat... îmi ziceam «au venit oamenii să se pocăiască ca și mine»... Când tocă de vecernie, atunci dacă vedeam și cu fețele călugărilor... Ce dracu făceau în chilii, nu șiu... pe urmă dacă m'am mai învechit, m'am dat în vorbă cu ei, atunci am văzut eu cine sunt!... Seara se strângeau doi, trei și se puneau la băut... cântau cântece de lume, se'njurau, de cruci, de Dumnezeu... Alteori fugeau în sat. Odată unul Isaiea, văd că vine cu capul spart, cu vânătăi la ochi... «Ce-ai pățit?» îl întreb eu; el spune că s'a răsturnat noaptea cu căruța într'un șanț... Ei, într'un șanț, spuneă a doua zi altul: l'a prins bărbatul la femeia lui!

Asta încă nu-i nimica... Intr'o zi mă cheamă starețul mănăstirei: «Paisie, să prinzi puținel pește din baltă... vezi, sunt niște vintile, într'un șopron să le pui noaptea și să le scoți tot noaptea în revărsat».

Eu nu știam că nu-i voie în balta Statului... Mă duc, pun vintilele, după ce mai

întâi mă desbiac... A doua zi m'am luat cu treaba și-am întârziat; când să le scot, mă prinde agentul pescăriei și unde-mi trage o mamă de bătae,.. Da ce bătaie... de-oiu pomeni-o cât oiu trăi... Aude starețul și unde mă cheamă la el, îmi trage niște înjurături: «Prostule, dobitocule, n'ai știut că nu-i voie? nu ți-am spus să te duci în zori pe ziuă, să le scoți? Acuma ai să plătești vintilele care ți-le-a confiscat...» și supărat, mă trimete iar la boi, de unde ajunseseam să bat toaca. Iar am rătăcit cu oile pe câmp o lună, până spre toamnă... Numai Duminica veneam și eu la mănăstire, să mătur în biserică.

Intr'o zi mă trimete cu căruța la furat lemne din pădurea Statului... De data asta am fost mai meșter, nu m'au prins... cinci nopți de-arândul am cărat butucii... și să fi văzut când veneam eu cu lemnele, călugării cum răsăreau din chiliile lor, se strecurau ca șerpii, luau câte-o bucată și-o ștergeau cu dânsa'n năuntru... Acuma altele: când venea vre-un mosafir, eu chiu eu vai dacă căpătă o leacă de mâncare... venea părintele econom și începea să

se jeluiească «că n'avem, suntem săraci că Statul nu ne mai dă nimic, nimic.» Da în pivniță gemeau putinele cu brânză, butoaiele cu vin și buturile de pastramă.

Când venea cineva și aducea danie, cum se mai strâmbau și făceau la cruci și se văctau.... Nu plecă omul bine și numai ce se luau la injurături, la bătaie, pe'mpărteală, dacă economul nu apucă să strângă mai de grabă...

Intr'una din zile aud o sfadă mare într'o chilie: «hoțule, pungașule» — asta pe rușește — «Am să te dau la pușcărie...»

Se duc la părintele stareț; încep să se jeluiească... «Ce-i? Ce s'a întâmplat?..» «Isaiea mi-a furat banii» zice Gherasim.

«Să-i dai banii, strigă Starețul»... Da Isaiea începe a se jură, a face cruci, că nu i-a luat el... și... dacă nu l'a prins n'a avut ce să-i facă...

Acuma într'altă zi, vine unul Pafnutie, un popă, nu știă boabă românește, și-o pleacă prin sate... Pe unde-a fost, ce-a făcut, știu c'a venit încărcat de bani! și-a mai adus și-o juncă și niște oi, le că-

pătase de la rușii pravoslavnici... Intr'altă zi, văd că vine un altul cu niște plicuri și niște rugăciuni în rusește... le-a trimis în Rusia de-a cerut milă și i-a venit înapoi nu știu câte sute de ruble...

Eră acuma toamnă târzie și ei tot mă țineau pe câmp... Mă săturasem... Mă duc eu la Stareț și-i spun: «Părinte, eu am venit aici la mănăstire să mă rog la Dumnezeu, să-mi ierte păcatele, nu se păzesc boii». El se uită la mine și zice...

— Așteaptă nu ți-a venit rândul...

— Bine, dar dați-mă să slujesc pălimar... la sfânta biserică.

— Acolo am pe Afanase...

Se gândește mult și numai ce văd că mă întrebă...

— Știi să mâi caii?

— Cum de nu; am fost birjar...

— Atunci iacă, am să te iau în slujba mea; ai să-mi fii omul meu de încredere... Treabă mare n'ai să-mi faci... Numai câte-odată ai să te duci cu trăsura la I. Și când o fi loc, să știi că pe tine te fac, dar vezi, Paisie, să nu știe dreapta ce face stânga.

— Am înțeles, sfinte Stareț...

Și numai ce văd c'a doua zi seara. mă cheamă la el... Eră o vreme urâtă, suflă o vifornită a dracului și-un vânt ascuțit bătea din pădurea de stejari...

Zice părintele Stareț : «Paisie, pune caii la trăsură și te du la I... Ai să mergi până'n în capătul târgului la crâșma lui V. Ai s'aștepți acolo până are să vie un prieten și are să se suie în trăsură, să-l aduci la mănăstire... Na, să cumperi și-o cutie de tutun și bea și tu un rachiu, să te'n-călzești»...

Înham eu caii și plec la drum... Eră noapte adâncă, să nu vezi la doi pași;... de n'aș fi cunoscut drumul, mă duceam dracului cu totul, în fundul râpei... Merg eu. merg, dar prin cap mă chinuiau gândurile... Cine dracu să fie prietenul ista !

Ajung în târg, mă duc la crâșmă, stau eu acolo ce stau, pe urmă mă suiu pe capră și aștept, și iată că de-odată dintr'o uliță, se strecoară o umbră, și vine drept la trăsură, se urcă în lăuntru și spune :

— Mână... •

Dau eu bice cailor, da nu știu cum glasul

acela, prea nu mi se păruse a fi de bărbat... Pe urmă prea erau toate făcute pe ascuns... Aștept eu pe drum să-mi spue o vorbă, să mă'ntrebe, ți-ai găsit... Hei, aici nu-i lucru curat ..

A doua zi n'aud nimic, prietenul nu se vede... Seara mă cheamă părintele și-mi spune : «să te duci înapoi»...

Din ziua cea, unde am început să trăiesc bine... Ce rămâneă mai bun, Paisie mîncă; vinișor când scoteă din pivniță, aveam și eu porție, lapte, brînză, de unde înainte nu le văzusem fața, acuma mă săturasem.

Altă dată mă trimite cu niște brînză, unt, un galon de vin, la I.

«Ai să te duci în strada C. și acolo are are să-ți iasă o femeie, să-i dai și scrisoarea asta, dar vezi Paisie ce ți-am spus...»

Uitasem să-ți spun, că de câte-ori mă duceam cu trăsura, lepădam potcapul și răsă de pe mine și mă'mbrăcam cu-o căciulă de oaie, cu'n cojocel blănit, de nici îmi păsă de eara aspră care se lăsase...

Mă duc eu în ziua aceea la târg, trag acolo la casa unde mi-a spus, bat la poartă

și iaca îmi iese înainte o femeie tinerică, frumoasă, o femeiușcă durdulie de să-ți dai și viața pentru ea, zic:

— M'a trimes părintele Stareț cu alimentele astea» și-i dau scrisoarea... Și numai ce văd că scoate femeea un franc să-mi dea bacșiș.

«Ei, știi că-i bine, îmi zic eu... Dar din ziua ceea am aflat totul...

Acuma părintele mă trimetea regulat la I, cu bunătăți de la mănăstire...

Ce cumpăram din târg dădeam acolo dijmă, iar pe prieten l-aduceam regulat în casa lui Dumnezeu. — Trece eara, vine primăvara frumoasă, caldă și pădurile de tei încep să dea muguri, încep să dea frunze argintii, care noaptea când luna strălucea pe cer, părea că tot argintul și l-a revărsat pe frunzele ei.

Ceilalți călugări mă spionau, voiau să afle ce fac, unde mă duc, dar eu tăceam cum tace peștele care n'are glas... Acum toți se uitau la mine ca la altceva, îmi vorbeau dulce, mă chemau în chiliile lor, punceau samovarul, apoi scoteau câte o sticlă de vutcă, cinsteam, pe urmă începeau

să cânte și cântau, domnule, niște cazanciocuri îndrăcite, de-ți venea să dai și cămașa de pe tine pentru băutura... și oftau după viața lor lumească. — Cântam și eu cu ei pe rusește și mă prindeam în joc de răsunau chiliile.

La slujbă nici că mă gândeam să mă mai duc... Ce-mi păsa mie de păcate, de rugăciuni... Nici pe părintele Stareț nu-l mai rugam să mă mai facă călugăr... Rămăsesem frate...

Acuma, după atâta slujbă, părintele Stareț căpătase o mare încredere în mine. Când mă trimetea la I, nu-mi mai spuneă ca altădată «du-te, adă pe prietenul» ci spuneă pe românește: «adă pe cucoana Elvira» și venea ziua de multe ori în pădure și-i culegeam micșunile, viorele, lăcrămioare. — Miroseă pădurea tânără a lemn verde, cântau păsările prin ramuri și eu mergeam pe șoseaua pietruită cu cucoana Elvirița. Seara, de multe ori părintele Stareț mă chema în cancelaria lui și-i povesteam de pățaniile mele... Și el eră om umblat, fusese până la Sfântul Munte, dar degeaba, nu umblase cât mine.

Eră, altmintrelea, om de treabă... unii spuneau că-i român basarabean, dar eu nu cred, mai degrabă o fi fost rus... Nu eră bătrân, dar nici frumos; să fi avut la 40 de ani... Avea însă o voce cum n'am mai auzit...

Biserica cu trei turnuri, se 'nnălță în fața casei unde stătea părintele Stareț și-avea sughăveala tare frumoasă. În dreapta erau odăile mosafirilor, iar de cealaltă parte, chiliile călugărilor... Eu dormeam jos la bucătărie, iarna; vara în grajd, cu un călugăr, Pamfilie, care cum făcuse, ce dresese, că se opoșise și el la grajd, fără ca să aibă nici o treabă.

Într'o zi numai ce văd pe Pamfilie că s'apropie de mine:

— Paisie, cine-i cucoana ceea frumoasă care-o aduci tu cu trăsura?

— Ce cucoană? zic eu...

— Ei, ce cucoană; eu parcă n'am văzut... ce te faci?» și'ncepù a râde.

Eu mă uit la el serios, pe urmă unde-i dau una peste gură, așa chipurile 'n șagă și plec... Am văzut pe călugăr cum se duce în spre chilie... Am eșit eu lângă

curtea bisericeii și numai ce-l văd de vorbă cu călugărul Teofit. Cum m'a văzut a și șters-o: dar mie nu-mi trecu prin gând că ei ar fi șopotind ceva contra Starețului... Știam atât că Teofit ăsta, nu se uită cu ochii buni, la Stareț... umblase el mult ca să-i ia locul... ba și parale dăduse pe la cei mai mari...

Asta eră în luna lui Maiu: înfloriseră teii și când adia câte-un vânticel dinspre pădure, un miros tare adormitor îmbalsamă aerul.

Într'o joi seara văd că mă cheamă Starețul și-mi spune: «pune caii la trăsură»... Am plecat în trap pe șosea... Pădurea vuiă, fâșiă lin, blând... Aerul eră cald și mirosul florilor te adormeă...

Noaptea fără lună, dar stelele trimeteau raze de aur pe frunze...

Când să ieșim din pădure, aud în urma noastră o trăsurică.

N'am luat'o în samă. Am ajuns în târg și părintele s'a dus ca de obicei la prietenul lui...Eu am rămas afară la trăsură. Nu trece mult și iată că doi oameni voinici se opresc lângă mine... Unul mă'ntrecăbă.

— Cine-i aici?

Eu am căutat să'ncurc. Cela, tace... Și nu trece cât ai trage două fumuri de țigară și aud niște glasuri, strigăte. Atunci unul care erà lângă mine, se repede la trăsură și pune mâna pe hățuri... Eu sar, vreau să-l apuc, el îmi dă un pumn în falcă. Unde nu l-am înșfăcat nene, și unde ți l'am pus jos... Și iată că pe când mă luptam eu cu'cela, numa'ce văd o umbră pe gard, svâc jos, în stradă. Mă'ntorc repede și ce să-mi vadă ochii!.. părintele Stareț, fără potcap, cu antereul sfâșiat.

— Scapă-mă Paisie! strigă el și'n fugă se ridică pe capră... Eu sar lângă dânsul, apuc hățurile: cel de jos se ridică și vreà să m'apuce de mână; îi isbesc una peste față și dau bici cailor... În urmă, strigăte, fluerături, nu știu ce-a mai fost că n'am mai auzit nimic... Când am ajuns la mânăstire și m'am uitat la părintele te prindeà jalea.: sgâriat pe față, cu hainele rupte, fără potcap, cu pletele vâlvoi... Chiar de-a doua-zi toată mânăstirea aflase de pățania popei : «L-a prins la nevasta perceptorului... ha, ha ha ; l'au prins, de acum

îl dau afară. Și umblau toți în toate părțile veseli și șopoteau. Teofit nu mai putea de bucurie. Acuma toți se dedeau pe lângă dânsul... dă, erau siguri că după întâmplarea asta vine el Stareț. Eu stăteam ca opărit. «Na, de acuma am pățit-o.» Cum o veni un altul, cum mă dă afară, sau, dacă m'o lăsa, are să-mi facă zile așa de amare c'am să-mi iau lumea'n cap. «Ce să mă fac», măgândeam eu toată ziua... Trece-o zi, trec două, aștept să mă cheme părintele Stareț, pace!.. A treia zi văd că mă strigă :

— Paisie, știi ce ți-am spus eu odată. Văd că dușmanii mei bat în pumni. Să spui că nu-i nimic adevărat... că dă, și de tine are să fie bine...

— Am înțeles, sărut mâna părinte...

Și plec eu de tot întristat. Îmi ziceam: vrea el să scape, dar de acum aleluia.

La o săptămână, vine și procurorul popesc, să facă anchetă... Zarvă în toate părțile... Unde să sfătuiau călugării cum au să spue și s'arate ei adevărul. Și Teofit stă în mijlocul lor și-i învăță...

Numai ce văd că mă cheamă, procurorul.
Se uită la mine.

— D-ta ai fost în noaptea ceea cu trăsura când l-a prins pe părintele Stareț la femeia receptorului?

Eu mă uit la el, dau s'o încure, dar Procurorul începe a strigă:

— Ce te mai prefaci, spune drept, că eu știu totul.

— Da, eu am fost, dar nu-i adevărat că l-a prins.

— Bine; deajuns. atâta am vrut, spune el.

Și ies eu din odaie mai scârbit, mai amărât... Da după asta, părintele Stareț dă ordin unui alt călugăr și nu mie, ca să taie niște găini, să scoată vin, să facă de mâncare pentru procuror...

«Ce dracul o fi, să nu mă cheme pe mine!»...

A doua zi plecă procurorul; și'n loc trimete cu trăsura pe-un altul... Eu stau, mă gândesc și nu'nțeleg ce-s astea toate... Dar după ce pleacă procurorul, numai ce mă cheamă starețul:

— Așa tâlharule, ticălosule, te-ai pus

să mă vinzi... te-ai înțeles cu hoțul de Teofit... Să ieși de aici, să te duci unde-i ști.

Eu mă uit la el, dau din umeri...

— Nu știu nimic. să iertați, sfințite...»

— Cum, tâlharule, ce ți-am spus eu să spui procurorului? Ieși!» strigă el! și fără să mă mai lese să spun o vorbă, m'a repezit pe ușă, afară. —

În urmă am înțeles eu șurubăria; acela într'adins m'a luat așa, ca să mă ncurce numai, și să scoată ceva mai multisor...

Acuma, ce să-ți mai spun? vorbi luntrașul sculându-se și ștergându-și oalele?... Sfântul Stareț a rămas tot Stareț, iar eu care nu eram vinovat, a trebuit să plec...

Am lepădat rasa și-am luat-o 'n lume...

Dacă am venit la Tulcea, n'am știut de ce să m'apuc; pe urmă am intrat aici la revizie... Îmi duc viața de azi pe mâine, și nu știu ce să mai fac... Înainte eră bine, mai aveam credință în Dumnezeu, în popi, acuma am pierdut'o... Am văzut că toți sunt niște șarlatani... Uneori când iau leafa, mă duc și mă 'nbăt... beau pâ'nce cad pe jos și dorm prin șanțuri... Poate că într'o zi am să mă 'nnec, sau

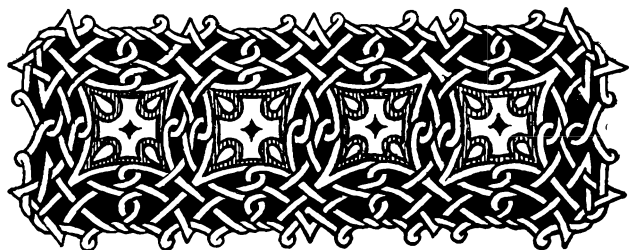
are să mă înpuşte vreun lipovan... Nu-mi pasă... M'am săturat de viaţă...

Aşa se vede că m'a blestemat mama când eram mic... Da... da, i-adevărat că rău e blestemul mamei...

Tăcù... cu ochi trişti cătând în juru-i... Luleaua de mult i se stinsese... Iar flăcă-rile din jurul ciauului muriseră îngro-pate în scânteierea jarului...

Pe apă cădeà amurgul... Cele din urmă raze se stângeau în stufigurile de sălcii. Păsărelele ciripeau prin trestii şi-o răceală dulce, un fâşiit de stof ca un freamăt de pădure depărtată veneà din ghioluri. Am plecat curând, într'o luntre uşoară, pe care singur călugărul mi-a mânat'o până la malul Dunărei.

POVESTEA UNEI IUBIRI

Când ne coborâram pe malul jos, se desluși din întunec luntrea și trupurile celor doi lopătari, care steteau în picioare, așteptându-ne.

— Gata băieți? întrebă revizorul.

— Gata, răspunse un glas.

Ne urcarăm în luntre, lopătarii potrivă vâslele și împinseră lotca la adânc.

Pornirăm încet de-a lungul malului năsipos, prin fața sălciilor bătrâne, care întindeau brațe negre, cu forme ciudate, în noaptea rece de Octomvrie.

Un vântuleț ușor, tăios, suflă peste apă. Mișcarea înceată a valurilor nu se

auzeà din pricina lopeților, care răsuna cu zgomot sec în cuiele de fier.

Câtă vreme vom fi mers așa, nu știu ; ceasornic n'aveam și noaptea erà neagră.

Din când în când lopătarii lăsau vâslele, suflau în palme, se loveau cu brațele cruciș peste coaste, apoi iarăși încordau mușchii, s'aplecau trăgând.

Simțeam atunci cum luntrea se mișcă, alunecă ușoară, însuflețită ca o ființă, care ar fi căpătat viață în cele patru brațe.

Pe când nici nu m'așteptam, revizorul cârmii luntrea la mal, căutând prin întunec ; o cârmii dintr'odată și când mă uitai bine, văzui că botul a intrat într'o scursoare.

Aci trebuià să așteptăm până s'o luminà.

De-acolo, c'o năpărcă aveam să intrăm în baltă, la găște.

Erà frig. Ca să ne încălzim, lopătarii strânseseră niște crăci uscate și aprinseră un foc mare în pădurice, lângă malul apei.

De-odată lumina flacărilor desluși trunchiurile copacilor și ramurilor negre.

Ne strânseserăm roată... Când îmi aruncaii ochii spre malul apei, văzui o cruce...

O dungă de frică parcă 'mi vârî pe dată curenți reci, din creștet până'n tălpi.

— Cine-i îngropat aici? întrebai pe revizor, cu neliniște.

— Un om. Știu și eu ce nație o fi?

Iaca Ștefan, agentul, știe mai bine, să-ți spue el — și-mi arată spre unul din cei de față, un om ca de vre-o trei-zeci de ani, care își încălzeà palmele la foc.

Ștefan când auzi glasul revizorului, clătină din cap....

— Da, știu... Vrei s'auzi? Pân'la ziuă mai avem...

— Cum de nu, răspunsei eu bucuros și mă dădui mai aproape; pe când un lopătar aruncà lemne peste jar.

— Nu demult, începù agentul și își trase căciula groasă mai pe frunte... sânt vre-o doi ani, trăià aci în «Satul Nou» un veteran, Ilie Armașu.

Erà de loc din Dersca, de la granița Neamțului, cum spunea dânsul.

Când a venit omul nostru, i-a fost greu

la început, dar gospodar și muncitor cum eră, și-a tăiat lemne din pădure, a făcut cherpici și a durat casă mare, frumoasă, aproape de malul apei, pe pământul ce i-l dăduse statul. Atâta i-a venit greu pân' și-a ridicat casa; de acolo, unde-a început să împletească nuele, să-și îngrădească locul, să-și facă șură, și ocol pentru boi; iar Rușii care erau aici, se uitau la el cu ciudă și mirare, văzându-l cât e de pricepăt.

Mă rog, în scurtă vreme, și-a întemeiat românulo gospodărie, parc'arfi fost decând lumea în satul nostru, nu un venetic.

La început când a venit și-a adus un băietan... Erau, va să zică, trei de toți.

Dar după ce și-a întemeiat gospodăria plecă într'o zi la Dersca să-și vânză ce mai aveà acolo și mai aduse și pe ceilalți copii: doi băieți și o fată. De cum a sosit în sat, s'a dus vestea despre frumusețea fetei. La crâșmă într'o zi aud pe niște Ruși:

— Frumoasă-i Catinca, bre...

— Iubește pe tine, Grișa? întrebă altul.

Și râdeau flăcăii și beau ca'n zi de Duminecă.

Aici în Satul Nou, pe vremea ceea, erà un post de marinari; făceau patrula noaptea darși beau și furau. Cântau ei frumos, dar tot îi întreceà Nitchin, un soldat de la pichetul rusesc. Iarna, când erà Dunărea înghețată, treceau Rușii de la pichetele lor dincoace, aduceau armonia și unde se'ncingeau niște jocuri și niște cântice pe zăpadă, în pădurice lângă sat, de-a mai mare dragul.

Pe urmă veneau la crâșmă, s'așezau la băut și beau cu oala, nu așa... Dar pr'ntre toți, ăsta, Nitchin, se ținea ceva mai mândru; el beà, dar mai cu socoteală, îi plăceà să cânte și când începeà, parcă ți se rupeà inima; îți veneà să plângi de jele și de dor.

El nu erà Rus, și de aceia nu puteam înțelege ce spune; dar știu că ziceà de dor, că tare mai mergeau la inimă cântecele lui. Și erà frumos: alb la față, niște ochi albaștri și-o mustață mică pe de-a-supra buzelor roșii. Erà înnalt, voinic și se cunoștea el că-i fecior din oameni..

Odată l'am întrebat :

— De unde ești tu, bre Nitchin?

— Finlanda...

— Filanda? Unde-o mai fi și asta?

Uitasem din școală și mă tot băteam cu mintea unde o fi țara ceia.

Am aflat dela alții că aveà tată, mamă, acolo; că stăteau bine.

Rușii veneau la două-trei săptămâni în satul nostru, că mai mult nu le dădeau voie.

Și când veneau, știu că lăsau parale bune la crâșma lui Filip. Ai noștri, nu se duceau dincolo. N'aveau la ce. Nici crâșmă nu erà.

Într'una din zile aud șoptindu-se în sat că Nitchin s'a îndrăgostit de Catinca lui Armașu, fata veteranului. Măi, a dracului treabă!

Acuma pe mine nu mă prinse mirarea, că băiatul erà frumos, dar cealaltă lume se mirà.

— Tocmai de asta, că erà de alt neam, zise un lopătar.

— Ei, dragostea nu'ntreabă, măi băiete!

Eu știu că eram tare curios, — să văd pe fata asta, de care se spuneà atâta. Și

iată că într'o zi, cum mă duceam la Păt-lăgeanca, îmi ese înaintea Catinca. Se duceà la apă. Dar eu îmi fac drum de vorbă... «Tare mi-i sete», zic. Și numai ce văd că'mi apleacă zâmbind cofa. Am băut eu, n'am băut, dar în ochii ei știu că m'am uitat. Spun drept, așa frumusețe n'am mai văzut; să umbli toată țara și să nu-i găsești păreche.

Nu unul ca Nitchin, dar un sat întreg să se omoare după ea. Aveà niște ochi negri adânci, de'ți săgetà inima, când te priveà.

Și-o față, un păr și niște obraji roșii, cum îi cireașa când dă în copt.

«Hei», zic eu, «a avut dreptate cine a spus că-i frumoasă».

Trece din ziua aceea multă vreme. Erà, asta, primă-vara. O vreme frumoasă și caldă. Dunărea veneà mare, mare, spumegând și făcând anafoare. Prin valuri alergau pescarii cu setcile, prinzând scrumbii. Prin sat eșise oameni la semănat. În toate părțile sătenii dădeau zor cu munca. Da'n vremea asta Nitchin nu se mai vedeà pe la crâșmă. Uneori îl zăream pe mal

cu pușca la umăr, cum trecea de santi-nelă și tocmai, în dreptul casei veteranului.

«Or fi fost numai vorbe», îmi zice eu. «cu dragostea lor»... Dar iată că într'o seară veneam din Tulcea: era o lună plină, de se vedeă ca ziua și Dunărea lucea ca argintul. Veneam încet pe lângă mal și iacă de odată văd o luntre, care se apropie de sălcii. Dintr'însa sare jos un om și nu mult, dintr'o tufă răsare o umbră. Eu mă opresc. Pe dată mi-a trecut prin minte o bănuială. «N'o fi Nitchin»? Și nu știu cum, cu toate că eram însurat, mă pitesc într'un șanț să văd ce-o să se petreacă. Și numai ce văd pe flăcău că s'apropie de fată.

O cuprinde de mijloc, o strânge în brațe și rămân așa multă vreme lipiți unul de altul. — Pe urmă aud... «Tu dragă la mine. Catincă. Of, tare dragă la mine!» și se bătea peste inimă.

Apoi se puseră jos. Eu, dac'am văzut așa, m'am ridicat binișor, m'am târât până la marginea drumului și am luat-o spre casă.

«Hei, a dracului fată», zice eu nevestei,

«știi că tot e adevărat ce se vorbește. Dar ea se uită la mine. «Cum?» și'ncepù să se mire. «Eu am auzit alta de la nevasta jandarmului, că serjentul major de la grăniceri se ține după fată, spuse nevastă-mea». Că, știi d-ta, chiar în toamna ceea venise ordin de mutare flotilașilor.

În locul lor făceau grănicerii, paza frontierii.

Serjentul ăsta major, stătea cu garnizoana în Satul Nou.

— Nu se poate, îi spun eu nevastei, eu am văzut'o cu Nitchin».

— Ei, ascultă ce-ți spun eu. Lui Florea i-a căzut dragă.

Așa-l chemà pe serjentul major.

La drept vorbind nici Florea nu erà de lepădat. Frumos, așa, nu erà, dar erà bine îmbrăcat și aveà leafă bună.

Florea aflase de dragostea ei cu Nitchin și de aceia dăduse ordin ca nici un grănicer rus să nu mai treacă dincoace. Erà acuma pază strașnică. Unde se mai umble cineva noaptea pe Dunăre!

Cum s'a făcut, Florea s'a dus în casă la veteran. L'a primit omul bine, că erau

oameni tare de treabă. Mă rog, dulceată, cafea, ca la boieri—azi așa—mâine așa, când căutai, Florea acolo erà. Tot satul acuma vueà de serjentul major de la grăniceri că se are'n dragoste cu fata veteranului. Ba se zvonise că se face și nunta.

Intr'o seară, pe când stăteam așa în ogradă, numai ce aud de odată un glas de cântec. Mai întâiu mi s'a părut că-i cineva de la noi; dar, când mi-am ațintit urechea, am cunoscut că-i dela Ruși. «Trebuie să fie Nitchin, — zic eu —, «altul nu cânt' așa frumos» și am eșit lângă mal de-am ascultat. Veneà așa de dulce, de jalnic și de curgător cântecul, că'ți ardea inima. Oiu muri și n'oiu mai auzi, parcă nu erà glas omenesc.

Mulți oameni din sat ascultau de pe mal cântecul lui.

— Dar ce spuneà? Intrebă revizorul.

— După câte am aflat de la alții, zice că erà vorba de o casă peste-o apă, de o fată mândră, care l-a nenorocit. Eu care văzusem întâlnirea fetei, pricepeam acum ce trebuie să fie... Dar fata în vremea asta stăteà tristă pe malul apei, ascultà

pe iubitul ei și lacrimi îi curgea din ochi. Eră tristă căci aflase că Floarea, eră pricina pentru care Nitchin nu mai putea trece dincoace să se întâlnească cu ea.

Uneori venea la mal și se uita lung la dragul ei, cum stătea de pază. Iși făceau semn din mână, cu batista, și atâta. Dar unde-i vedeai cine-va? Eu am aflat asta târziu de la niște pescari ruși.

Floarea nu mai putea, se dădea în vânt după fată. Ce n'a făcut s'o înduplece să-l iubească!

Lucruri scumpe i-a adus, bomboane de la Ismail. Degeaba! Ea le arunca. Și de câte ori venea el în vizită, își făcea treaba la boi, ba la adus apă, mă rog numai să nu stea în casă. Grănicerul nu mai putea de ciudă. Intr'o zi se duce la tatăl fetei și-i spune verde:

— Mie mi-e dragă fata, să mi-o dai de nevastă». El i-a răspuns: «Să vedem ce zice dânsa». Eră om cu judecată, vezi.

Fata tace, nu spune nimica. Trece azi, trece mâine, Floarea s'aține într'una să-i dea răspuns.

Dacă vede așa, își pierde răbdarea, se duce iar.

— Ce faci? Îmi dai fata?»

Armașu cheamă pe Catinca înăuntru și fără de nici un înconjur, o întreabă:

— Ei, ce zici tu? Iacă te cere domnu Florea. Spune: ce ai de gând?»

Fata pune ochii în pământ și răspunde scurt:

— Nu, tătucă, nu mă mărit».

Atunci Florea s'a îngălbenit la față și prinse a scormoni pământul cu călcâiul, tremurând de ciudă.

— Ți-e drag Nitchin, un nespălat de Rus, care nu-i nici om cu stare? Și pe mine, care am leafa mea, slujbă sigură, nu mă vrei!

— Nitchin? Care Nitchin? întrebă Armașu cu mirare.

— He, hei, ești în urmă cu politica: răspunse Florea vesel, râzând cu răutate. Știe tot satul. Și d-ta nu știi nimic?

Armașu a sărit în sus ca ars și s'a uitat crunt la fată.

— Cum? Tu te-ai dat în dragoste cu Rușii?

Ea tăcea și se îngrămădise într'un colț, plângând înnăbușit.

— Spune ; strigă tatu-so și se rezezi cu pumnul întins.

Fata n'a răspuns și plângea, plângea într'una.

Armașu-i trase un pumn în față.

Atunci Florea se scoală și-l apucă de braț.

— Las' n'o mai bate ;... și plecă mormăind.

A doua zi tot satul știa întâmplarea...

Ha, da ceea cântă Rusul cu atâta foc», spuneau oamenii.

Și par'că a fost un făcut; din seara aceea nici o dată nu se mai auzi cântând.

Se vede că fata i-a trimis vorbă. Avea și Rusul șpionii lui, pe pescari. Dar Florea jurase răzbunare. Nu se așteptă să capete așa afront, el, șef de garnizoană, om cu carte. Chiar eu l'am auzit odată la crășmă.

Trecuse multă vreme la mijloc, credeam că s'a isprăvit tot, îl credeam pe Nitchin plecat, mutat în inima Rusiei. Nici prin sat nu se mai spuneă nimic. Pe fată o

văzusem de câteva ori tristă, descurajată. Auzisem că rău o pățise de la tată-su, să-raca! Eră acum toamna, căzuse și frunza plopilor, iar gârlele prinseseră ghiață. Seara, de cum s'aprindeau luminile, cădea pe Dunărea ceață, să nu vezi la doi pași.

Într'una din zile aveam treabă la Tulcea.

Pândesc un timp bun, mă urc în luntre și pornesc. Mă întorc așa pe 'nserate, da când să într'un sat, aud zgomote și strigăte, văd lume peste lume fugind toți la vale.

«Ce-i?» întreb eu.

«Au împușcat grănicerii un contrabandist».

De odată par'că m'a luat cu rece prin tot trupul.

M'amestec și eu printre ei și-o iau la fugă. Când ajung aci, ce să vezi? Nitchin, săracul, întins la pământ pe malul Dunărei, împușcat în partea stângă, deschiat la haină și, dintr'o rană mare, sângele picură pe cămașă. Oamenii aprinseseră un foc iar flăcările-i luminează chipul cuprins de gălbeneala morței. Hōrcăeă încet, cu ochii pe jumătate închiși și lângă el oamenii

clătinau din cap. La câți-va pași, la mal, luntrea în care fusese împușcat. Întrebai cum l-au omorât.

— A voit să treacă pe ascuns, santinela l-a simțit. L-a somat să tragă la mal, el n'a voit. Atunci a tras foc și l-a doborât», zise un bătrân.

— Păcat, săracu! Așa frumusețe de om!» Am rămas multă vreme lângă trupul voinicului, care murise aci pe pământ străin, departe de-ai lui. După un timp mă depărtai și tot drumul până acasă m'am gândit la dragostea lui nenorocită, care-l vârîse în pământ.

Toată noaptea n'am putut dormi; aci îmi răsăriă în minte chipul frumos al fetei care-l așteptă cu inima bătând de frică, lângă trunchiul unui copac, în clipa când eră să fie împușcat. Aci mutra întunecată a sergentului major, care într'adins dăduse ordine aspre. Si cine știe dacă n'a fost chiar el? Cine știe? A doua zi l-au îngropat chiar aci. Un om din sat i-a făcut crucea, altul i-a cumpărat lumânările....

Pe fată n'am mai văzut'o; dar într'o

seară târzie, spun oamenii c'ar fi zărit-o trecând grăbită în pădure. Zile de-arândul a sădit flori pe mormântul sărac. Pe urmă au trecut luni la mijloc și în sat se uitase de'ntâmplarea asta. Eu am văzut-o o singură dată, slabă, uscată, de necunoscut... Amarnică femeie! L-a iubit strașnic. Hei, unde mai găsești așa inimă? Nici c'a voit să se mai mărite. Degeaba au cerut-o unul, altul. Și într'o zi aud c'a plecat, s'a dus în satul ei, la o mătușe din Dersca.

Cine știe ce-o fi făcând, dac'o fi trăind

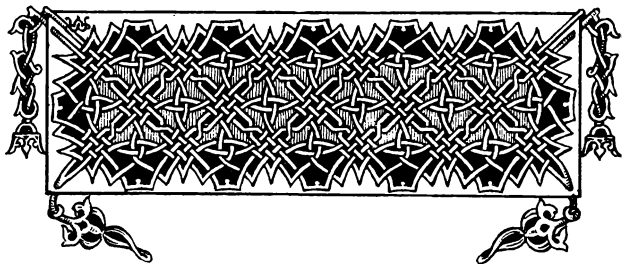
Agentul tăcù, se uită în ochii mei, apoi la crucea de lângă mine. Fără să vreau, întorsei capul. În lumina slabă a focului se deslușeà crucea de brad, plecată într'o parte și care însemnà locul unde hodi-neau oasele unui om fără noroc. Un vân-tișor prinse a bate printre ramurile săl-ciilor desfrunzite, iar la mal valurile se loveau de țărnm cu zgomot ușor și sec.

Stăturăm o bucată bună și nimeni parcă nu îndrăzneà să zică o vorbă. Focul își potolise flacăra, se stingeà în scânteerea jarului. La răsărit o geană de lumină în-

semnă răsăritul. Aburi ușori se înălțau din apă.

Ne ridicarăm tăcuți și pornirăm încet peste frunzele uscate pe poteca îngustă, care duceà la marginea ghiolului.

LA CHERHANAUA UZLINEI

Am plecat cu luntrea într'o dimineață de Iunie, însoțit de un slujbaş al pescăriei la «cherhanaua Uzlinei». Soarele străluceà. Dunărea revărsată peste maluri curgeà liniștită, încrețând numai la adânc valuri mici.

Cerul erà albastru spălăcit iar în depărtare se zăreau câțiva nouri arămii. Tovarășul meu revizorul P. erà un om trecut, cu mustățile și barba rară, buzele ieșite în afară; om foarte bun la inimă, blând, dar tăcut. Când reușeai să-i scoți din gură câteva vorbe, le spuneà așa de încet încât trebuia să-ți pleci urechea ca să-l auzi.

Când am ajuns la cherhana, soarele se ridicase drept în fața apei, stropind valurile care se frământau, cu luciri de aur. Un lopătar a sărit jos și a tras luntrea pe nisip.

Cherhanaua, o șandramă mare de scânduri, unde se aducea peștele proaspăt și se sără cel vechiu, stă în fața noastră, iar în jurul ei lângă mal, luntre mari și mici, barcauri încărcate de pește, instrumente pescărești și oameni suflecați până la genunchi, învârtindu-se în jur cu treburi. Stăpânul, un băetan tânăr cu mânecile suflecate și pline de sânge de pește, ne ieși înainte. Cum intrarăm înăuntru, ne izbi deodată mirosul greu de pește sărat care se ridică din butoaiile uriașe ce stăteau în rând și pe care erau însemnate cu tăblițe numerile lor. În întunericul cherhanalei câțiva lipoveni bărboși, spintecau peștele nevândut și-l trânteau în coșuri, pentru sărat. Am lăsat pe prietenul meu să verifice condicile și eu am pornit spre baltă.

În jurul cherhanalei nu erau decât câteva case sărace, de pescari.

Nici o suflare de viață înnaintea mea ; totul părea mort, adâncit în căldura arzătoare a soarelui... O pădurice de salcie țineă strajă între cherhana și delta adâncă.

Am luat-o așa în neștire pe drumul nisipos, am rătăcit o vreme... și când să mă întorc, aud din urmă niște glasuri care mă strigau.

Eră prietenul meu și agentul pescăriei, Gheorghe Rugină ; un om în vârstă, gras și cu o lucire prostănacă în ochi.

Revizorul îmi lămurì că mai are de verificat condica agentului și după asta vom plecă.

Am luat-o cu toții spre casa agentului, care eră așezată la o depărtare măricică de cherhana. Tot drumul mă uitai la figura slujbașului acestuia care când vorbea, cu șeful lui, aveà un aer de jale și umilință.

Căsuța lui Rugină eră înconjurată de sălcii bătrâne care-și aplecau ramurile de asupra ferestrei, durând puținică umbră în jurul cocioabei. La o depărtare ca de 50 de metri se vedeà un pichet de grăniceri ; o casă nouă de vălătuci, cu 2 me-

tri ridicată deasupra pământului. În fața pichetului un soldat făcea de santinelă cu pușca pe umeri... și'ncolo nici o mișcare decât delta nesfârșită ca o mare verde și adormită în miezul zilei.

Înainte de a păși pragul îmi lovi auzul un scâncet de copil.

«E însurat», îmi zisei eu..... aplecându-mi capul ca să nu mă lovesc de pragul ușei. Un miros acru, greu, îmi tăie răsufierea. Agentul sări de grabă și timid mă pofti să șed. Cu aceeași grabă scoase din sertarul unei mese de brad o condică, pe care i-o întinse revizorului. Acesta își puse ochelarii pe nas și începù socoteala. Eu stăteam pe un scaun stricat și ne-având ce face, începui să mă uit în jurul meu. Dintr'o aruncătură de ochi putui să cuprind tot avutul acestui slujbaş. În colț unde stăteam, era trântit un cântar și niște pește proaspăt. Lângă fereastră, o dihanie de pat cu niște picioare atât de mari în cât cuprindea jumătatea păretelui. Patul era neorânduit, cu așternutul murdar. Într'o plapomă roșie, slinoasă și niște perne cu fețele negre, se deslușea obrăjorii

unui copilaș ca de jumătate de an. Sus deasupra ferestrelor, erau făcute din papură niște cornize îmbrăcate în hârtie colorată. Pe un perete, prins în cuie, un cap de bătlan, iar pe altul o carabină veche turcească. Niște cisme mari, unsuroase, hodi-neau pline de glod supt pat. Pe jos o murdărie ca de grajd.

Agentul dădù deslușirele, socotind cât pește a prins fiecare pescar învoit în baltă. Răsfoi așa multe file, când de-odată revizorul se opri:

— Dar aici, de ce-i șters?

Agentul se îngălbeni, își plecă nasul în condică, uitându-se lung.

— Aici, aici, bâlbâi el...

— Da, aici; întrebă revizorul...

— Aici să mă iertați, m'am încurcat... eram cu mintea în altă parte, din cauza aceasta am greșit...

— La slujbă nu trebuie să fii cu mintea aiurea; vorbi revizorul cu oarecare asprime: trebuie să ai ochii în zece, e vorba de banul statului!...

— Iertați, domnule revizor!... dar să vedeți d-tră, mi s'a întâmplat o nenorocire

în familie... de aceea am făcut eroarea... altceva nimic decât o simplă eroare...

— Nenorocire în familie? vorbi revizorul ridicând ochelarii...

— Da, o mare nenorocire! M'a părăsit nevasta! M'a trădat... oftă el din greu ridicând ochii în sus.

— Te-a părăsit, din ce pricină?

— Din ce pricină... eh, cum să vă explic.. cum să vă spun eu toate necazurile!...

Agentul își duse mâna la inimă, oftă din nou. Urmă: «A fost lucru rău, că de n'ar fi fost așa nu-și părăseà gospodăria, bărbatul, și pe sârmanul acesta de copilăș! — Vorbind arată cu mâna spre patul murdar unde dormeà copilul. — Așa a fost și mă-sa și soru-sa... toți..., și dacă n'aș fi ținut la ea, dacă n'ași fi iubit-o!...

Agentul clătină din cap, pe față i se așternuse o dungă de amărăciune și de ură. Revizorul, lăsă creionul pe masăși întoarse capul cu ochi curioși:

— E mult de când te-a părăsit? întrebă el încet și nerăbdător de a ști nenorocirea siujbașului...

— De-o lună. Să vedeți cum a fost: Eu

am luat pe femeia aceasta din iubire. N'am căutat zestre ca alții, am luat-o cu ce erà pe dânsa; ba m'am îndatorat de i-am făcut și nunta...

Eu, se cheamă că sunt un slujbaș mic. cu leafa neîndestulătoare, dar dânsa îmi cereà lux... Veșnic se plângeà că i-i urât și s'o duc la oraș. Eu căutam s'o distrez... o luam cu mine în barcă, o plimbam prin ghioluri când n'aveam treabă... Ca să n'o mănânce țânțarii, îi făcusem un polog anume comandat, îi cumpăram când mergeam la oraș, romane: «Crimele unui conte», degeaba, ea una o ținea că i-i urât și nu poate trăi în bălți și pustiuri.. Lasă Lino, zic eu: odà Dumnezeu să mă avanseze, — eu unul îmi caut de serviciu — și ne-o mutà la oraș la Tulcea sau Sulina; dar ea veșnic se ofensà. Acuma într'un rând mă duc eu la baltă — aveam de închis niște gârle. — Mă duc și pentru că isprăvisem materialul vin acasă mai de vreme. Când intru înlăuntru ce să vezi, găsesc în vizită pe serjentul de la pichet. Nu zic nimic, dar fac pe supăratul. Ea vede și începe să se ofenseze; și după ce

pleacă sergentul îi fac morală: «Cum primești tu mosafiri în lipsa mea?» Ea strigă la mine că de ce-o insult, și-i dau a înțelege că-i necinstită; că după ce stă în pustiu și-o mănâncă țânțarii să nu-i vie nimeni în vizită? Am tăcut, ce să-i fac. Dar credeam că s'a isprăvit cu sergentul și că n'are să se mai întâmple astfel de fapte... O zi, două, trei, o săptămână, nu simt nimic... Mi'nchipuiam că totul s'a isprăvit. La o lună după asta, mă întorc de la ghiol pe neașteptate. Intru în casă, Lina nu-i. Caut, strig, nici un răspuns. Când să mă duc după ea, iat'o venind dinspre pădurice.

— Unde-ai fost?

— La primblare.

Eu tac, nu spun o vorbă, dar din ziua aceea am căzut la bănuială... «Trebuie să se fi dat în dragoste cu sergentul, îmi zisei eu...» și toată noaptea mă gândeam cum aș face s'o desbar... Să mă duc la serjent să-l rog asupra faptului.. dar cum? să mă leg de el, te pomenești că-mi capăt și beleaua... Mă hotărâsc să mă pun la pândă să văd, e adevărat?... Așa și fac.

Li spun într-o zi că plec în baltă și nu vin până 'n seară. Mă sui în luntre, pe urmă mă întorc pe altă parte și m'ascund în pădurice. Stau eu ce stau și nu trece mult, iată că văd pe Lina mea pe cărare... se oprește, se uită printre copaci și după asta iaca și serjentul ei... Atunci n'am mai putut răbdă: m'am repezit la dânsa și am luat-o la bătae... I-am dat câteva palme, am dus-o acasă s'o judec; dar ea mi-a căzut în genunchi, și-a 'nceput a plânge s'o iert... Și-am iertat-o, domnule revizor; vă spun pe onoarea mea c'am iertat-o... numai să fie femece cinstită, să-și caute de casa ei.

Câteva zile părea că s'a îndreptat, că-și regretă faptul... Eu începeam să uit de greșeala ei... Dar într'una din zile venind dela slujbă, văd casa goală și 'nnăuntru lucrurile răvășite... Stau, mă uit și nu-mi dau seama... Când să ies după dânsa să văd dacă n'o gădesc, zăresc pe masă un bilet care spune:

«Că-i pare rău, dar nu mai poate trăi în pustiul ăsta și cu'n mitocan ca mine». Auzi, cu'n mitocan ca mine?! Agentul

cu ochii în lacrimi s'aplecă, se uită în jurul lui, apoi deodată începù să-și sco-tocească buzunarele «mi se pare că-i aici! A, nu, stai că-i dincolo!» zise el căutând în alt buzunar. În momentul acesta un țipăt asurzitor al copilului îl făcù să tresară... Agentul lăsă scrisoarea și se repezi la patul copilului; îl luă în brațe și începù să-l mângâe, «taci Georgel, taci puiule! «Georgel dădeà din mâini și cu ochii lui cenușii, roși de plâns, țipà din răspu-teri, strângându-și mânușițele... Agentul îl legănă în brațe și după multă trudă copilul se mai liniști.

— Vedeți, ce-i vinovat pruncul acesta? vorbi el apropiindu-se cu Georgel în brațe... Spuneți d-tră, vă rog!! strigă agentul uitându-se fix în ochii noștri. Ce să mă fac? Unde să-l duc? Cum să-l îngrijesc? să-l caut pe el, sau de slujbă... Ah domni-lor ce e femeea! Cum se numește o astfel de ființă... de sigur țâcnită. Nu i-a fost ei milă de copilul ei, nici de bărbat... Să-l vedeți, d-nule revizor cum plânge uneori și strigă: îți vine milă de dânsul! Se opri lăsând copilul jos și ștergându-i lacrămile

cu mâneca.» Dar credeți că s'a isprăvit aici? Stați să vedeți... După ce-a părăsit domiciliul conjugal, m'a dat în judecată pentru lovire... Auziți, d-tră... dânsa să mă dea în judecată... ba să-i plătesc și alimente!..

— Bine, dacă o să dovedești vinovăția ei, atunci nu plătești nimic.

— Cum să dovedesc... pe cine să pun martor, pe serjent? Și apoi la urmă te pui cu femeea dracului?... degeaba, dreptatea tot de partea ei..

Aici tăcù, oftă greu uitându-se la copil care se jucà cu mâinile în gurița mică. Agentul se sforță și cu'n aer jalnic s'a propiè de revizor.

— Vă rog să nu vă supărați și să interveniți la un avocat ca să nu-îni oprească alimentele... Primesc 55 de franci; din ei acuma să plătesc o femeie... dar eu ce să mănânc?! Toată nădejdea mi-i la d-tră... vă rog să nu mă refuzați... Știți că sunt un slujbaș cinstit care-mi caut de datorie»!

— Bine, bine, zise revizorul... Am să vorbesc... dar pe viitor să nu mai gre-

șești... adăogă el închizând condica și sculându-se...

— Vă mulțumesc, vă mulțumesc...

Pornirăm prin arșița soarelui care acum își mărise dogoreala. Sus, în depărtare de-asupra deltei, plutea un uliu și'n colo muțenie adâncă peste locurile cuprinse de apă și sălcii. Tot drumul agentul se ținuse în urma noastră; mergea cu capul în jos ducându-și din când în când mâna la frunte. Din depărtare se zări venind un soldat... Agentul se întoarce, se uită lung, apoi cu o mișcare grăbită s'apropie de revizor: «D-le revizor, d-le revizor, vă rog să nu vă supărați... uitați-vă înapoi... Iacă vedeți colo pe lângă luntrele alea, un soldat? Acela-i serjentul care a contribuit la nefericirea casei mele!... Apropiindu-se de mine vorbi:

— Dacă nu eră dânsul, Lina mea poate nu mă părăsea... d-ta ce crezi?

— Poate, răspunsei eu.

Glasul agentului eră înduioșător ca al unui copil.

Așteptai... Peste puțin serjentul trecu prin dreptul nostru. Fluera vesel ținând

pușca pe umăr și pășind liniștit. Erà înnalt, tânăr, cu mustața răsucită, cu privirea obraznică.

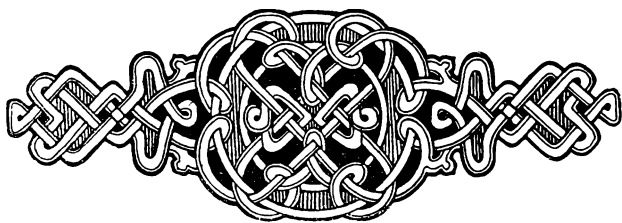
Când serjentul se depărtă, agentul făcù o mișcare ciudată, scârșni din dinți și mormăi ceva... mi s'a părut c'a zis:

«Te-oi învăța eu!»

Ajunserăm la barca noastră care săltà când la dreapta, când la stânga și ne urcarăm într'însa. Lopătari împinseră cu lopețile, iar luntrea pornì pe undele aurite. De pe mal agentul salută de câteva ori și când ajunserăm la mijlocul Dunărei, auzii din nou glasul lui: «Drum bun, domnule revizor! Vă rog să nu mă uitați, domnule revizor!»...

Multă vreme îl mai zării în acelaș loc. urmărind cu atenție luntrea noastră.

ÎNTR'UN SAT LIPOVENESC

Spre seară am ajuns în Furtuna, un sat de pescari lipoveni. Un vânticel răcoros aducea din ghioluri, mirosul papurei și al florilor de baltă. Stuful își aplecă fruntea într'o mișcare regulată și liniștită. Pe ghiol soarele aruncă cele din urmă raze... Apa căpătase culoarea sângelui în larg, violetă către maluri, gălbicioasă în adâncul stufăriei. — Departe, peste dealuri, se rezemau câțiva nouri uriași, cenușii; iar în văzduh răsună țipătul ascuțit al ciovcicilor.

Sătișorul unde poposisem, n'avea mai mult ca 60 de case și era așezat pe-o

ridicătură de deal, înconjurat de sălcii și ghioluri. Din margine puteai privi delta adâncă, nesfârșită, cu pustietățile ei.

Pornii în sat cu prietenul meu D., — un om înalt, zdravăn, cu inimă bună, — ca să găsim un loc de odihnă. Pe drum, el îmi vorbi: «Odată satul ăsta număra la 200 de case; nu-i mult de-atunci... dar de când a venit ordin ca fiecare lipovean să-și vaccineze copilul, au șters-o în lume. Unii s'au dus în Asia, alții în Bulgaria alții în Bucovina; cei cari nu plecaseră, s'ascundeau prin ghioluri și trăiau cu lunile ascunși. Mai ușor s'ar fi lăsat să moară de cât să-și dea copiii pe mâna lui Anticrist. — Așa numeau ei pe vaccinatori. — Ei, a fost greu cu ăștia înainte, acum tot s'au mai dat la brazdă, numai că nu s'alege nimic de capul lor... Ce câștigă, beau tot.

Câtăva vreme ridicarăm coasta goală, pustie și puțin pietroasă, apoi dădurăm în ulița satului. În margine căsuțe în ruină; unele fără ferestre, altele fără acoperișuri, din cele mai multe rămăsceră numai pereții pe cari acum creșteau bu-

rueni. — Astea-s casele lipovenilor fugiți; îmi spuse prietenul meu.

Înnotând prin praful uliței, am ajuns la școală, — o casă veche care mai mult semănă a șură. — Învățătorul, un om slab, gălbicios, nu bătrân, ne ieși în-nainte.

— Unde-am putea noi, dormi peste noapte?

El se gândi puțin, clătină din cap cu grijă și răspuse:

— Cam greu de dormit..., darsă cercăm; poate Iarmalai Smocov să facă rost; după cât mi-aduc aminte și domnu Revizor, anul trecut, tot acolo a dormit. Eu unul, v-aș primi cu bucurie dar n'am de cât un pat.

Pornirăm cu toții la casa lui Smocov. Pe drum întâlnirăm pescarii venind din baltă cu vâslele în spinare.

Sara cădeà fumurie. O căldură dulce pluteà în văzduh.

— Sunteți de mult aici? întrebai pe învățător.

— Pe al doilea an.

— Dar cu școala cum merge?

— Foarte greu. Autoritățile se poartă

prost; rușii nu ne iubesc, dă, nici nu poate fi altfel, dacă îi pui la amendă că nu-și trimet copiii la școală... Credeți dumnevoastră?, de multeori nici de-ale mâncării nu găsești. D'apoi astă eamnă ce-am pățit!, am tremurat tot timpul și-am înghițit fumul unei sobe sparte... Nici lemne, vai de capul nostru.

— Sunteți dobrogean?

— Nu, din Fălciu.

Tăcù clătinând din cap cu durere.

În cele ce-mi vorbise învățătorul, nu erà nimic batjocoritor; totuși din glasul lui puteai înțelege revolta de care erà cuprins acest om necăjit, trimis în mijlocul satelor străine, ca să învețe pe cei de alte neamuri, limba noastră românească.

Când am ajuns la casa lui Smocov, agentul din Z, auzind că suntem în F. și știind că cu greu vom puteà găsi loc de dormit, venise cu luntrea peste ghioluri ca să ne treacă la Z, unde ne pregătise o gazdă... Am hotărât să plecăm îndată ce vom gustà ceva.

Smocov, un lipovean scurt, gros, cu o leacă de barbă și cu figura blajină, purtà

un cămeșoi lung de pânză colorată care-i cădeà pânã la genunchi, și strâns la mijloc cu un brâu roș; iar în picioare cisme groase de iuft care miroseau a unsoare.

Erà unul dintre pescarii cei mai cuprinși și mai gospodari.

În ogradă aveà câteva luntre, năvoade și setci ude care erau chiar atunci aduse din baltă.

Smocov foarte bucuros de vizită, mai ales că veneà un slujbaș înalt, ne-a pofțit într'un balconaș, unde pe o masă fierbeà un samovar de alamă... Ușa de la casă erà deschisă așa că putui zări o odaie ai cărei pãreți erau ticsiți de icoane cu slovã ruscã... În mijlocul lor, cu rama de aur, Sf. Niculai, pãzitorul vieții pescarului, cu figura blândă, cu barba albă, pãreà că comandă mulțimei aceleea de sfinți, sfințișori și mucenici...

Pe când începeam a sorbi cel dintâi pahar de ceai, iar gazda a povestì o întâmplare pescãreascã, deodată auzirãm din uliță, un svon nelãmurit de glasuri. Dinspre baltă se ivì o ceatã de lipoveni tineri,

bătrâni, de toți vre-o 20. Veneau grăbiți, vorbind sgomotos și strigând.

Cu cât ceata s'apropià, gălăgia glasurilor deveneà mai mare; iar când ajunse în dreptul casei, amuțise... Se opriră ca la o comandă, apoi unul mai bătrân, le vorbi ceva pe rusește, pe urmă se îndreptară spre poartă. Smocov ridică capul asemeni și agentul pescăriei care s'așteptà la vre-o plângere se vede; numai slujbașul care erà învățat cu de-astea, stătea nemışcat, abea ridicându-și privirea.

Hojmalăii trecură pragul porței și când ajunseră în fața cerdacului se opriră descoperindu-și capetele. Câteva minute tăcură și se uitară la cel mai bătrân care venise în frunte... Toți erau înnalți, bărboși, îmbrăcați cu cămeși lungi. Cei mai mulți, cu picioarele goale, mirosind a băutură și a pește...

— Am venit la d-tră domnu 'dimistrator! vorbi cel bătrân, făcând un pas înaintea...

Slujbașul lăsă păharul din mână și se uită lung, curios.

— Ați venit la mine, ce-aveți de spus?

Vi s'a furat ceva? vi s'a făcut vre-o nedreptate?...

— Nu d-nu dimistrator; vorbi bătrânul aplecându-se și ducându-și mâinile la piept. Noi venit la d-voastră, ca să iertați pe asta om... Lipoveanul se întoarce și arată pe unul din ceată, un medelean sdravăn, lung ca o prăjină, cu-o barbă de sălbatec, cu picioarele goale și cu niște haine sdrențuroase pe el, care stătea la spatele lui.

— Să-l iert, de ce?

— Asta om, vorbi el — căutând să-l tragă mai în față — noi vrem să facem la dânsu' popă...

— Ei și ce-ați venit să vă dau binecuvântarea? Eu nu-s Mitropolit.

— Nu domnu dimistrator; dar să iertați pe el... altfel nu face la dânsul popă...

— Iertați pe dânsu, domnu dimistrator, murmurară în cor, toți lipovenii, clătinând capetele.

Administratorul ascultă mirat neînțelegând ce vor oamenii aceștia. Se întoarce spre agent ca să-i spuie de ce-i vorba; în clipa aceea glasul bătrânului îl atrase din nou.

— Pe omul asta dat la judecată, domnul agent... el prins o babușcă când fost vânatu oprit... El nu vinovat ; el bun om saracu !...

Toți lipovenii clătinară din cap în semn de aprobare, murmurând încet... așa-i... așa-i...

— A, va să zică de asta-i vorba ! va să zică nu-i om cinstit... a vânat în balta statului când nu eră voie !... zise administratorul foarte serios... atunci e greu...

În mulțime se făcu tăcere. Vorbele administratorului trecură ca un îngheț... Lipovenii se uitară unii la alții parcă nu știau ce să facă. Câțiva ghiontiră pe bătrân să zică înaintea...

Agentul care stătea în dosul administratorului, îi șopti ceva la ureche... «Va să zică așa stă lucrul», vorbi administratorul, și se întoarse către bătrân :

— Ia ascultați ce spune domnu agent ! nu-i vorba de-o babușcă, mult mai multe a făcut omul vostru...

— Nu-i adevărat ; se grăbi să spuie bătrânul... Oamenii spus că el a vânat o rață fără permis.,. nu-i adevărat... El om

bun, saracu, el nu vinovat. Şi întorcându-se spre ceilalţi arată cu mâna : asta oameni toţi cunosc la dânsul.

Lipovenii aprobară din nou.

Administratorul zâmbi, apoi deveni iar serios.

— Ei şi alta n'a mai făcut nimic ?

— Altăceva ? altăceva ?

— A furat şi nişte instrumente pescăreşti.

— El furat instrumente ?... A saracu ! Asta minciună ; un alta om poate...

— Cum alt om ? iaca sunt acte...

— Asta fost duşmani. El găsit nişte vintile şi alţii spus la el furat... Iertaţi la dânsu domnu dimistrator..

— Ertăţi pe dânsul, domnu dimistrator, strigară ceilalalţi în cor, cu voci groase, răguşite... Noi, de şase ani, nici n'avem popă... Copiii nu ni-s botezaţi nici cununile nu s'au cetit...

Administratorul tăcù, se uită la dânşii apoi la hojmalău.

— Cum te cheamă bre ?

— La el cheamă Serghei Cudriaţov ; se grăbiră să răspundă alţii din ceată.

Serghei, ridică capul, dar fără să ne privească.

Abia acuma putui să-l văd bine. Avea o față mare, puhabă de beție ; niște ochi mici, un nas lat ca o pătlăgică și 'n cap o pădure de păr galben, slinos.

Fața, mâinele-i erau negre ; pe 'ntreaga-i figură nu se clinea un mușchiu. Stătea ca condamnatul care-și așteaptă sentința.

— Și pe-acesta vreți voi să-l faceți popă ?

— Da, da, domnul dimistrator.

— Bine, dar n'ați găsit un altul ; iaca el a furat, a călcat legile țării.

— El cântă frumos, citește frumos, altul nu știe ca el ; răspunseră toți.

Administratorul stătù pe gânduri, parcă nu știà ce să facă ; se întoarse cu fața spre hojmalău.

— Serghei Cudreațov !

Hojmalăul ridică capul sburlit și privi sperios.

«Serghei, iaca oamenii ăștia cer să te iert, că altfel nu te hirotonisește popa...

Ce ai de spus ?

Serghei mișcă buzele, întinse gâtul și

bâlbâi : «Eu, eu, domnu dimistrator, eu greșit... eu nu vinovat.»

Lipovenii se uitau cu admirație la popa lor. Când isprăvi hojmălăul vorba, ei rămaseră în așteptare cu mâinele pe piept cu privirea ațintită, ca niște credincioși într'o biserică.

Administratorul se întoarse către agent :

— La câte ai procesul?

— La 25 ale luni.

— Atunci să nu te prezinți, ca să se închidă dosarul,

Apoi se 'ntoarse spre hojmalău :

— Serghei!...

Toți ridicară capetele, așteptând...

«Iacă te-am iertat»... Lipovenii izbucniră într'un strigăt de bucurie : «Trăiască domnu dimistrator ! Trăiască domnu dimistrator !

Apoi în frunte cu cel mai bătrân și cu popa, se îndreptară gălăgioși spre poartă.

Seara căzuse. Din baltă vântul aducea o răcoreală dulce, un zvon nelămurit de glasuri. Curând și luceafărul scânteie în depărtare peste ghiolurile pustii, peste cerul înnegrit.

Borșul demult erà gata. Mâncarăm în fugă, iar gazda care se 'nvârteà în jurul nostru, nu mai puteà de bucurie «Dumnezeu s'aducă sănătate la dumitale, domnu dimistrator! Noi aici, acuma șase ani, n'avem popă. Asta om Serghei, el când bea, rău, altfel bun om saracu; el cântă frumos, citește frumos, de când n'avem popă el trebuie să boteze toți copiii».

Am plecat peste un ceas. Pe ulițele negre ale satului, rar de întâlneam câte un om. Lumini sărace pe la ferestrele căsuțelor, privegheau în noapte... Când să cotim ulița ce dă spre baltă, niște strigăte înnădușite ne opriră în loc...

— Ce să fie oare?

Adimistratorul zise:

— Să trecem puțin înnainte.

Cu cât ne apropiam, cu atât larma glasu-
rilor devenea mai vie. Din întuneric, lumina unni felinar, desluși intrarea unei crâșme. Ne-am oprit în fața ușei. Înăuntru ce să vezi? Popa nostru, beat mort, cu-o oală în mână, cu părul vâlvoi jucă în loc, bătând cu picioarele goale în dușumea și strigând cu-o voce groasă. In

jurul lui ceilalți lipoveni beți și moțând din cap, țineau hangul cântând, s'aplecau, băteau din palme. Pe masă sticle și pahare pline. Duhoarea băuturii ajungea până'n uliță. De-odată din mulțime se repezi un bețivan, prinse pe popă de mână și începură să joace amândoi cazaciocul; duceau mâinele în sus, se lăsau pe vine, strigând și cântând:

Priihali panici
Griceanței upici...

Toți începură să cânte la fel bătând din palmeși chefuind într'o larmă asurzitoare.

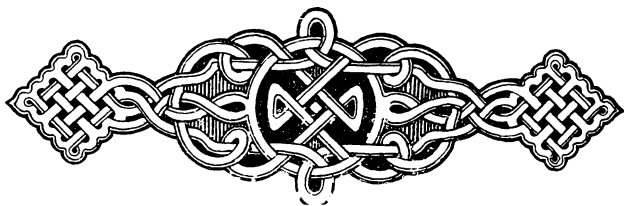
— Iaca ce fel de oameni sunt ăștia! nu ți-am spus eu! zise administratorul.

Plecarăm peste puțin urmăriți de zgomotul glasurilor. Când ajunserăm la baltă ne lovì de-odată în față, răcoreala apei, adusă de suflarea vântului. Stuful fășiea molatec. În întuneric se deslușea deasupra bălței, dunga întunecată a cerului. În largul ghiolului luceau câteva lumini de aur. Doi lopătari își arătară umbrele din dosul unei sălcii. Jos, la mal, ne așteptă luntrea. Ne urcarăm într'însa; vâslaşii împinseră cu lopețile, apoi încet, încet, ne

îndepărtarăm lăsând în întunec luminile sărace care luceau în sat. În văzduh, tot mai slabe, mai stânse s'auzeau glasurile lipovenilor care petreceau fericiți c'au să aibă un popă...

Mă tolăni în barcă și'n răcoarea nopții multă vreme mă gândii la cele petrecute, dar mai ales la sufletele oamenilor acestora, întunecate, ca și noaptea în care călătoream.

SPRE ADÂNCATA

Trăsura urcă greu la deal. Șoseaua zgrunțuroasă, plină de gropi, face să trosnească arcurile vechi, isbindu-ne când într'o parte, când într'alta. Caii se opintesc, întind gâturile și loviturile biciului curg grele peste pielea roasă a bietelor gloabe.

— Nu mai bate caii așa, Avrum, strigăm noi jidanului de pe capră.

— Dacă nu trag, — răspunde el necăjit.

E o dimineață posomorâtă. Neguri cenușii plutesc deasupra câmpului. Vântul rece și umezeala ne fac să tremurăm în mântălile noastre. Lanuri de porumb se

întind nesfârșite cât ține zarea. Peste puțin ridicăm dealul cel mare din preajma orașului care a rămas în urmă, cu căsuțele lui tupilate și sărăcicioase. Ne lăsăm tot la vale prin marginea huceagurilor din Văculești. În drum nu întâlnim țipenie de om. Melancolia acestei zile ne-a cuprins sufletul; amândoi prietini stăm tăcuți, parcă ne-am gândi la același lucru. Cu cât înaintăm drumul devine mai greu. Trecem în fugă pe lângă cantoanele sărace, iar pe sus nourii deși, zdrențuroși, se duc grăbiți. Când să eșim din Văculești, o ploaie rece, deasă, începe să cadă de sus. Jidanul grăbește caii, pe când picăturile de apă răsună înădușit pe burduful trăsorei.

— Zorește, — strigă prietinel meu, jidanului, și să te oprești la cantonul numărul patru. — Peste puțin ajungem.

În căsuță e frig, miros greu și o sărăcie care te pune pe gânduri.

— Da poftiți, stați — jos, îngână femeea.

Ne rezămăm de ușă. Prietenul meu scoate o condică, se uită în lăuntru, pe urmă întreabă:

— Unde-i Gheorghe?

— Pe linie, domnule inginer.

— Iacă, v'am adus leafa...

Vorbele acestea fac pe femeie să deschidă ochii mari.

Mă uit la dânsa și mă cuprinde mila. O față slabă, gălbicioasă, un păr rar, roșiatic. Ochii sclipesc ca două lumini întunecate. E cu picioarele goale și pe dânsa poartă niște trențe. În tindă, aruncate în neregulă, câte-va oale. Un purceluș, mic și slab ca o mătă, mușluește în colț.

— Știu că ai fost bolnavă, Catincă, — spune inginerul, — acum ești bine?

— Mai bine, domnișorule, — răspunde dânsa.

Prietenul meu scoate din buzunar un pumn de franci și începe a număra. Femeia se uită, lung de parc'ar voi să-i mănânce.

— Cinci franci v'am dat rându' trecut...

— Așa-i, domnule inginer.

După ce isprăvește de numărat, femeia ia banii și dă să-i sărute mâna. Plecăm. Ploaia s'a mai potolit. Nourii tot aleargă grăbiți.

Ici colo un petec de cer albastru ne umple inimile de speranță.

Pământul negru înghite cu nesăț picăturile apei. Pe miriști și pe frunzele poșoailor plutesc boabe mari de apă. Zărim în curând și pădurea de la Adâncata: revărsată pe o coastă, e îmbrăcată în vâlul negurilor cari se ridică.

Pe la prânz ajungem în Adâncata. Satul e așezat într'o vale, înconjurat de păduri de mesteacăn; e mare, frumos, cu căsuțe albe... acum în lumina soarelui, după ploae, păreții aceștia parcă râd de bucurie. — Cât ținem șoseaua, e bine; dar cum intrăm într'o hudiță, roțile s'afundă în mocirlă până la osie. Scăpăm cu greu de acolo și ne oprim în fața unei porți înalte, cu doi brazi în față... Cum pășim pragul, un dulău ne și ia în primire, arătându-și colții albi.

— Acasă-i părintele?

— Acasă, — răspunde un argat.

— Da, poftiți înăuntru, zice cucoana preoteasa, ivindu-se în ușe.

Până să ne scoatem mantalele, iacă și Sfinția sa.

— He, he, he, bine-ați venit sănătoși.

— Bine te-am găsit sănătos, părinte!

Părintele, într'un cojocel scurt, cu ciobote 'n picioare, cu o căciulă de oaie în cap, de par'că nici n'ar fi un slujitor al altarului, se uită la noi bucuros.

— Nici nu mă așteptam să veniți, — zice el.

Intrăm în odaia curată, cu covoare de casă. Cucoana preoteasa, o femeie 'naltă, slabă, stă puțin, pe urmă chiamă pe părintele în săliță și-i șoptește ceva. În urmă ne luăm de vorbă de una, de alta; părintele ne spune cu cât greu a scos din sat pe un jidan care se pripășise aici și storcea lumea; cum a 'nființat banca populară și cum și-a rânduit o vie și un râmnice la gospodărie.

După ce mai cinstirăm câte-va păhărele de rachiu, iacă și cucoana preoteasa, poftindu-ne la masă... Pe când mâncăm, părintele spune mulțime de întâmplări, care de care mai cu haz.

— Părinte, mai lasă oamenii în pace să mănânce, zise cucoana...

Părintele râde 'n barbă, se uită la noi, duce lingura la gură și nu se lasă.

— Ei, dar pe când eram în poliție!

— Cum, părinte, ai fost și în poliție?

— Vezi bine c'am fost!...

— Și cum asta? întrebăm noi mirați.

— Apoi cum, spune el... Eu după ce am făcut patru clase de seminar am intrat în oaste... Apoi când m'am liberat, m'au numit subcomisar la Tulcea. Am stat eu în poliție și dac'am văzut că nu-i bine, am intrat din nou în Seminar.

— Și-ai putut intra?

— Vezi bine, dac'am căpătat dispensă regală... Acolo la Tulcea eră să fac cunoștință cu hoțul cel mare Licinsche.

— Părinte, și eră să te cunoști cu Lincische?

— E hei, de câteori.., dar numai într'o seară eră s'o pățesc. Atunci mă pusesem la pândă, pe o noapte întunecoasă să-ți dai cu degetele în ochi. Vă spun drept că mare noroc am avut de nu m'a împușcat hoțul; de atunci nici nu m'am mai pus la pândă.

Nu isprăvi bine părintele vorba, când

auzirăm pe cineva în sală scuturându-și ciobotele. Ușa se deschise și un om roș, cu mustățile mari, cu o înfățișare de bețiv, intră înlăuntru, aplecându-se către cei de față.

— Ai venit să mergem? întrebă inginerul.

— Da, domnule inginer.

Mai cinstirăm câte un păhărel de vin, apoi după ce un ărgat puse caii la trăsura popei, pornirăm.

Un soare cald uscă acum drumul. Și-roaele se scurgeau prin șanțuri. Înaintea noastră se întindeau lanuri de grâu care dădeau în copt. Peste puțin intrăm într'o pădure de mesteacăn.

Copacii păreau văruiți până la trunchiuri, iar frunzele verzi, fragede, pline de boabe de apă, supt razele soarelui aveau sclipiri de diamante. Pasările cântau bucuroase și pădurea se înveseliă. Curând scoborârăm la vale, cotirăm pe un drum umblat, ne ridicăm iar la deal, pe când Burdujenii, cu gara lui roșietică și mare, se deschideă tot mai mult vederii. — Când ajunserăm sus, o priveliște și mai măreață

se deschise înaintea ochilor. Prin valea aceea mândră și largă, apele Siretului se desfăceau albastre în preajma cetății lui Ștefan, care acum, cu turnurile ei înalte, strălucia în bătea soarelui.

Pe vârful dealului în drumul ce făceam, nu se vedeau decât movile' de peatră așezate cu multă rânduială. — Aici erau carierele. — Păreau niște mici redate, pe câmpul acela verde. Alături, la câțiva pași, pământul era de curând săpat și în dosul movilelor, țărani cari lucrau grăbiți: Unii luau pietrișul cu roaba, alții îl aruncau într'o pânză de sârmă, alții îl strângeau grămezi. Erau și bătrâni și tineri. Îmbrăcați prost, cu picioarele goale, cu fețele îndurerate de suferință. La vederea inginerului, ei se opriră din lucru, scoaseră căciulile din cap, uitându-se cu frică la omul datoriei.

Picherul scoase o ruletă, o desfăcù și s'apropiè de inginer, foarte însufletit;

— Pe care s'o măsurăm, domnule inginer?

— Iacă, pe asta, zice el, arătând o movilă.

Cei doi luară fâșia de câte un capăt, s'apropiară de movilă, o măsurară. Țăranii se uitară tăcuți, lucrând înaintea. Apoi când inginerul se depărtă, șoapte încete porniră dela unul la altul.

Cei doi, după ce mai merseră câtva, se opriră în fața unei gropi. În mocirlă, cu picioarele goale în apă până la genuchi, lucră o altă ceată. Loviau acolo în întunec, cu cazmalele în pietriș, dărâmând malul.

Picherul s'apropiè, începù să deà din mâini, arătà groapa, făcând socoteli... Cellalt ascultà tăcut și numai din când în când dădeà din cap sau spunea câte-o vorbă. — Oamenii din lăuntru, lăsară cazmalele, își ridicară capetele; dar în clipa aceea se auzi glasul furios al picherului:

— Ce nu lucrați, leneșilor?

Un murmur pătrunse printre rânduri; își luară cazmalele, începând să lovească. În același timp se văzù venind spre inginer o ceată de țărani... Aproape, se opriră cu capetele descoperite, neîndrăznind să zică ceva.

— Ce vreți voi? întrebă inginerul.

— Sărutăm mâinele, măria voastră, apoi să ne iertați îndrăsneala, că dă, da tare-i mult câte-o movilă de om.

— Cum, e mult câte-o movilă?

— Da, cucoane; să le facem mai scurte.

— Nu vă potriviți, strigă picherul. Sânt niște leneși, parcă nu-i cunosc eu?

Țăranii se uitară lung în ochii picherului. Pe dată din groapă începură să se ridice alte cete de lucrători, apropiindu-se unul câte unul. Câțiva le eșiră înnainte, le șoptiră ceva, apoi deodată cei din ceată începură a vorbi mai tare; din gălăgia celor de față, s'auzi din nou o voce:

— Să ne faceți dreptate, cucoane! Gândiți-vă că venim de cine știe unde, că muncim prin ploaie ca vai de noi, pentru prestație, doar nu suntem dobitoace.

— Și ce să vă fac eu?

— Să ne faceți movilele mai scurte.

Picherul, la auzul vorbelor, sări din locul lui parcă ar fi fost gata să-i lovească.

— Tu să nu te-amesteci, strigă inginerul.

Apoi întorcându-se spre cantonieri, îi chemă la el și le porunci s'aducă două prăjini. S'apropie de o movilă, începù s'o

măsoare: tăie marginile movilei și o mai mai măsură iar, însemnând lungimea, pe prăjină. Oamenii se îngrămădiră, privind.

Pe urmă măsurară în înălțime și iar însemnară.

— Iacă atâta are să vă fie movila, de azi înainte; vă mulțumiți?

— Să trăiți, domnule inginer, să vă dea Dumnezeu sănătate, — strigară toți bucuroși și se depărtară.

După ce lucrurile se liniștiră, inginerul s'apropiè de picher.

— De ce te'nfuriași așa? Iaca, cu blândețe faci mai bine cu ei. N'ai văzut cum i-am luat eu? Le-am scăzut în lungime și le-am pus în înălțime.

Picherul începù să râdă mulțumit.

Intr'un târziu plecarăm tot pe aceleași drumuri. Erà în amurg. De pretutindeni neguri cenușii se lăsau pe văi, pe dealuri, îmbrăcau pădurile.

Nu știu de ce tăceam, de ce aveam o greutate pe suflet...

Când aproape de Adâncata, inginerul care tăcuse și el tot timpul, s'apropiè de mine șoptindu-mi.

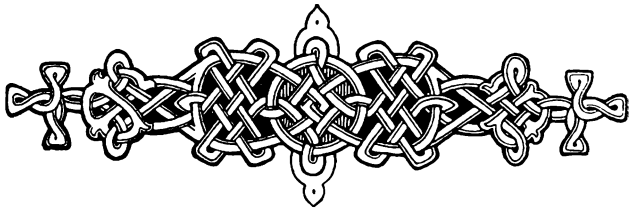
— Ai văzut cât sufăr bieții țărani?

Mă uitai în ochii lui mirat... El îmi înțelese gândurile și cu oare-care tristețe în glas, îmi spuse:

— Ce să fac? Și mie mi-e milă: dar dacă așa-i legea!.,... Apoi, ca vorbindu-și singur: «Știu eu ce se lucrează aici. Dar cui să spui? Dacă picherul e feciorul directorului de prefectură!..

În curând intrarăm în sat.

DOMNUL DAVIDESCU

Il vedeam în fiecare dimineață când plecà la slujbă, ținând subsuoară o geantă mare, roșie, de pânză. Mergea încet, suflând greu și ștergându-și din când în când sudoarea de pe frunte cu o basma popească. Oamenii din mahala îi spuneau perceptorul, din cauză că împărțeà nevoșilor hârtii galbene pe care erau scrise că se vor vinde lucrurile cele mai bune din casă dacă n'o plăti dările. Îl chemà Davidescu Matei; nu tocmai înnalt, cu niște ochi albaștri șterși, cu două favorite mari, roșcate, care se revărsau deasupra peptului, destul de lat.

În mahala se mutase numai de doi ani. Pelocul acesta înaintea vremei era un maidan plin de gunoaie și de bălării, care începea în stada Română și se sfârșea în popa Stamate. Stăpânul maidanului văzând că nu-i aduce nici un folos, îl vându în rate mici funcționarilor săraci, cari ridicară cu multă trudă căsuțe umile, unde aveau să sălășluiască dânșii și mizeria. La mijloc lăsară o stradă îngustă pe care o botezară «Ciuchină», după numele proprietarului.

Davidescu se împacă bine cu toată lumea, măcar că slujba lui era dintre-acelea care le-aduce vești rele... Dacă omul se necăjea, trântea, înjură când îi întindea foaia galbenă el îl luă cu binișorul : «Nu te supăra, frate ; vezi, fă toate chipurile, te-oiu mai pasul și eu, că și statul are de plătit și dacă noi, cetățenii, nu i-om achita, el de unde, să facă față ? ! » Nu tot așa era cu nevastă-sa ; dânsa, o femeie mică, cu niște ochi drăcoși, cu zece ani mai tânără ca dânsul, nu se împacă mai de fel cu lumea. Pentru asta, femeile din mahala o botezară «Patrica». Zadarnică era rugăminta lui Davidescu ca să nu se mai certe cu vecinele, ea

răspundeà : «Ce ? Să mă pun în contact cu toate mitocancele ?» Când veneà acasă de la slujbă, Davidescu își găseà totdeauna treabă : ba dregeà un gard, ba o cotineață, s'amestecà de multe ori și în treburile femeiești... Mai ales toamna, când erà vremea zarzavatului, atunci tăia cãpățânele de varză, le așezà în butoi, îngropà prazul, morcovii, țelina pentru earnă. De multe ori făceà și mâncare, când nevastă-sa erà dusă la plimbare. O singură patină aveà domnul Davideseu ; hulubii. Duminicele, când n'aveà slujbă, se duceà la cotețul înălțat pe un par în mijlocul ogrăzei, deșchideà ușișoarele mici și dedeà drumul locuitorilor blânzi ai acestor căsuțe. Aveà porumbei de toate soiurile : încălțați, cu două cucuie, miserlii, gulerati, rotați, cu coada desfăcută umbrelă. După ce-i alegeà pe cei mai sburători, îi luà la goană fluerând și bătând din palme...

Porumbeii se înălțau în cercuri line, se ridicau în văzduh pân'ce se perdeau în nemărginirea albastră : și-atunci Davidescu foarte mulțumit, își luà cafeaua, se puneà în cerdac, își aprindeà țigara, privind

sborul porumbeilor în diminețile calde. Copiii, nu avusese.

Asta îl bucurase în anii tinereții, îl întristă acum când funia se strângea în jurul parului, cum spunea dânsul.

Intr'una din zile, ducându-se la slujbă, ca să i-se iscălească hârtiile pentru ziua ceea, văzù o mișcare ciudată printre slujbașii biroului.

Davidescu nu înțelese nimica; scoase foile din geantă și le întinse șefului... Atunci un glas gros, răgușit, s'auzi zicându-i:

— Pe ziua de astăzi sunteți înlocuit...

Davidescu căscă ochii mari, spărioși, fața i-se întunecă și rămase cu mâna întinsă, bâlbâind...

— Cum, înlocuit? Eu înlocuit?...

În birou se făcù tăcere, condeiele stătură, funcționarii îl priviră cu jale.

El, galbăn ca varul, cu ochii rătăciți, îngână:

— Cum se poate să mă dați afară pe mine, slujbaș vechiu? Eu care am servit statului cu credință; eu care n'am la activul meu nici cea mai mică pată...

— Eu nu știu nimic; domnul Admini-

strator... vorbiți cu dumnealui, răspunse șeful de birou.

— Domnu Administrator? bine, dar pentru ce mă dă afară? pentru ce mă lasă pe drumuri? Cum se poate una ca asta!?...

— Poate să fie numai o greșală, vorbi un slujbaș...

— Da, poate să fie numai o greșeală bâlbâi el.

Și deschise ușa, șovăind, pe când ceilalți funcționari îl urmăriră cu priviri triste, pline de frică și de durere... Cu toate rugămintele, Davidescu nu mai fu primit... Zadarnic arătase el decorațiile din războiu, certificatele de bună purtare! «Cincisprezece ani de slujbă și la bătrâneță când să iau și eu o pensioară, m'au lăsată pe drumuri ca să vâre pe-un nepot al administratorului»...

Mergea din ziua ceia trist, descurajat, și când cineva îi dădea bunăziua, tresăriă, ridică ochii și 'ncepeă să-și spuie pățania.

În mahala, vestea, pătrunse ca fulgerul... «Auzi, l-a dat afară pe perceptorul!

— «Am auzit c'a furat, a'ndosit banii

statului...» «I-o fi mâncat Patica cu mo-dele ei...» Și de câte ori treceà omul de-acasă, priviri răutăcioase îl urmăreau din deschizătura porțițelor, prin crăpăturile gardurilor.. Ura aceasta plină de bucurie, se revărsase mai ales din cauza nevesteului.

— «Las'o acuma, să mai vedem pe Patica, mai trece așa fără să ne dea bună-ziuă ? Iși mai pune în pălărie flori de cele scumpe, par'că ar fi fost prințesă?» Acasă când veneà, de la nevastă trebuia să rabde altele; devenise foarte rea... «Ești prea moale, prea te lași să-și bată joc toți de tine... Oof Doamne, cum n'am fost eu pe lume bărbat, să le arăt eu...». Davidescu tăceà, porneà de-acasă umilit. Bătù la ușile celormări, înzadar... În casă lipsa se simțeà, iar pe datorie nu mai aveà de unde luà... Ii veneà uneori să-și facă seama, s'o isprăviască.

În primul an sădise în fața casei câți-va trandafiri, micșunele, apoi buna-dimineța, acuma toate stăteau triste, lăsate în părăsire... nici straturile de legume, nimic nu mai fură semănite! un vânt de moarte

parcă bătuse peste ele și în căsuța veselă și curată a funcționarului sărac.

Intr'o zi, pe când stătea la cafenea, urmărind cu atenție «Universul», iacă un prieten vechiu se apropie de el...

— Ce mai faci, dragă Davidescule?

— Rău, foarte rău; m'a dat afară din slujbă... Și 'ncepù să istorisească durerea lui.

— Și acuma ce ai de gând să faci?

— Știu eu?..

Prietenul stătù puțin, se gândi, apoi vorbi cu încredere.

— Eu zic să te faci comerciant.

— Cum, comerciant; dacă n'am capital și nici nu mă pricep?..

— Tocmai asta voesc să-ți spun și eu... D-ta se chiamă că ești proprietar, ai casele dumitale: bani, nu-i greu de găsit... Imprumuți ceva asupra caselor, știi, ca să poți începe; pe urmă, când ai prins o leacă de cheag, lesne te plătești de datorii și rămâi cu capitalul dumitale. Nu vezi dumneata niște băeți de prăvălie cari până eri scoteau vinul din pimniță, azi sunt mari comercianți.

— Aşa-i aşa-i, vorbi Davidescu, apropiindu-şi scaunul... Vezi, îmi place, drept, ideea dumitale, dar nu ştiu ce-o zice nevasta.

— Cum! La dumneata în casă cântă găina?

— Nu, frăţioare, dar ştii... femeia mea este o fiinţă foarte curiosă.

— Ei, dacă te temi de femeie, ce să mai stricăm vorba?

Davidescu porni acasă foarte neliniştit. Se gândea: Fără slujbă, înapoi nu vrea să-l primească... pe urmă ideea prietenului nu erà rea; atâta că el nu ştia să vândă, dar ce mare filozofie să înveţi a vinde!...

— Ştii ceva, vorbi el nevastei, după ce intră în casă; «am de gând să deschid o crâşmă.

— Cum? Să mă fac cârciumăreasă... răspunse ea repede, sărind parcă ar fi fost friptă.

— Stai, Lisaveto; astăzi a fi cârciumar, nu-i ruşine; nu vezi nevasta lui Gradea, vinde la tîghea şi cândiese în lume, cine-i mai respectată?... Banul e azi totul... ai

bani, dai piept și cu Dumnezeu; nu, te mănâncă câinii...

Femeea se mai domoli. Exemplul cu nevasta crâșmarului Gradea o convinsese pe jumătate; restul nu fù greu, mai ales când el îi arată cât de ușor te poți îmbogăți, și cât de bine ar putea trăi ea atunci.

După două săptămâni, Davidescu încarcă bagajul și pornea la prăvălia lui. Pe poarta casei lipise un bilet pe care era scris cu mâna ei: «Doritorii se vor adresă d-lui Matei Davidescu, comerciant, gara Barboși». Cârciuma care și-o închiriase, era așezată pe șoseaua care duce din Galați în gara Barboșilor. Voise să deschidă la Galați, dar nu găsisse loc potrivit pentru banii lui; apoi niște prieteni îi vârase în cap că e mai bine aici.

Poziție avea frumoasă; în față, gara Barboși, dealurile Tirighinei și pulberăria armatei, ale căror paratonere se ridicau în înalt; apoi balta Cătușei cu ghiolurile-i lucitoare și grădinile de zarzavat. Linia drumului de fier tăia șoseaua'n două, iar în spatele cârciumei, ascuns între stejari

și sălci, se întindea Bârlăzelul. O pădurice mică prin inima căreia curgea un pârâuaș limpede, și care oglindea pe fața-i liniștită tufele de măcieș ce înfloreau la mal.

De cum s'a mutat aici, Davidescu a îngrijit cârciuma, a văruit'o frumos pe-afară și'nlăuntru, a așezat rafturi noi pe care le-a îmbrăcat cu hârtie colorată și-a rânduit în ele sticle cu băuturi, cutiile cu sineală, scrobeală, zahăr, ceai, lăzile cu săpun și alte mărunțișuri... A cumpărat un vas cu vin și l-a pus în pivniță. În fața crâșmei aveà niște chioșcuri făcute de șipci; a dres mesele și băncile, a îndreptat felinarul strâmb și murdar care cătă chiorâș, din parul lui, la căsuța joasă. Înlăuntru prăvăliei, pe părete, a pus o bucată de carton pe care a scris:

«La cine dai pe datorie
Nu-l mai vezi prin prăvălie.
Pierzi amicii, pierzi și bani
Ba îți capeți și dușmani»...

O săptămână întreagă a muncit până să-și vadă aranjată crâșma. — Tot timpul acesta, Lisaveta n'a căutat de cât de-ale ei. Ce-i păsà ei că Davidescu asudà în

toate părțile singur, gâfâind când trebuia să se urce pe o scară sau pe un scaun; ea își căutà cum să aranjeze mai bine odăița cea mică care o avea de locuință... Se necăjeà de câte ori nu i-se potriveà vre-un lucrșor acolo unde vroia să-l puie... «Uf, ce locuință afurisită, să n'ai tu încăpere de loc!»..

Dar și asta a trecut și acuma domnul Davidescu stà la tejghea, cu pestelca albă de-asupra respectabilei lui burți, și se uità prin ușa deschisă în lungul drumului, așteptând mușterii. — Ce fior a simțit el, când cel dintâiu mușteriu, un căruțaș, a intrat în cîrciumă; a trântit căciula obosit, pe masă, și-a strigat: «dă-mi o cinzacă de rachiu, dar să fie tare»...

Cum a sărit îndată, cum a căutat să toarne cu binișorul, s'a încurcat de vreo două ori, că nu știa care-i sticla... apoi, cînd a luat primii gologani albi, rotunzi, de nichel, a așteptat pân'ce-a plecat mușteriu și-a făcut cruce și le-a dat drumul prin gaura tejghelei de lemn.. «Cum au sunat de frumos primii gologani în tejgheua lui!... Dar seara când a numărat

câștigul zilei, a uitat tot necazul prin care a trecut; se simțea aici așa de bine și viața aceasta nouă care începea s'o trăiască, îi surâdea veselă în culori fermecătoare... Și'nchipuia că totul are să-i meargă de minune și'n puțină vreme să-și strângă capital. A avut dreptate prietenul Tihan; «Astăzi negustorii sânt la preț», a'nceput el să-și zică mulțumit. Își aducea aminte de vremea când era în slujbă... Ce viață chinuitoare!... Să te scoli dimineața, s'alergi ziua'ntreagă prin arșița soarelui de vară, prin vifor de iarnă să te latre câinii, să te sfădești cu oamenii... E hei, bine a zis, cine a zis: «Tot răul e spre bine»...

Erau în vremea aceasta niște zile frumoase și calde de toamnă... Cerul senin și limpede, balta Cătușa clocotea de zvonul păsărilor... Siretul liniștit dimineața, peste oglinda apei lui trecea barca lui Irimia cu stăpânii viilor din Ostrov, care petreceau cât țineau culesul viilor, cu lăutari, cântece de dragoste, pastramă, și ulcele cu vin. Treceau căruțe încărcate cu poamă pe șoseaua albă, care șerpuiă între două delușoare și mulți se opreau la cârciuma lui Davi-

descu, îi făcea alişveriş, lăsau parale bune în tejghea... Domnul Davidescu alerga în toate părţile, scotea vin şi servea pe muşterii. «Acuma». «Se poate». «Bine» striga el. Cucoana Lisaveta se primbla fără chef. Abia două săptămâni şi părea foarte plictisită. Într'o zi s'auzira nişte lăutari în capătul celălalt al viilor.

«Unde cântă?» întrebă dânsa cu o durere în glas, pe un om din crâşmă.

— La domnul Pétrache Gheorghiu; dumnealui în fiecare an când dă mustul în fiert, aduce muzica de-i cântă... Asta-i obiceiul vechiu.

Seară, oaspeţii domnului Gheorghiu, într'o larmă mare treceau pe şosea cu muzica după ei, petreceau, chiuiau, cântau jucând cu sticlele în mână, de braţ cu femeile, supt lumina unor felinare care alunecau prin întuneric ca nişte făşii de foc. Cucoana Lisaveta eşi până'n uşa crâşmei privi lung, apoi când ceata se depărta, eşi până'n grădină şi ascultă iarăşi, vreme multă, notele răsunătoare ale fanfarei care mureau în noapte, într'o larmă de glasuri, de chiuituri, de răcnete... În răcoarca serii,

svonul petrecerii trecù prin sufletul ei ca o umbră de tristeță.

În lăuntru hanului; la mese, câțiva drumeți beau păhărelele cu vin. Un vier cumpără de cinci bani pâine și domnul Davidescu se chinuia să taie egal sfertul. Ca să fie mai sigur, însemnă mai întâi o cruce cu cuțitul de-asupra pâinei, după aceea înfundă tăiușul în coaja rumenă. În han eră lumină, afară întuneric. În lăuntru s'auzeà fâșăitul lin al salcânilor din fața hanului iar din depărtare scârțăitul carelor cu zarzavat care treceau spre Galați. Focuri aprinse luceau pe dealuri, la cramele vierilor.

Cucoana Lisaveta, se întoarse pentru puțin în crâșmă, apoi iar ieși afară și s'așeză pe o bancă din chioșcul întunecat. Răcoarea zilei de toamnă, tăcerea, singurătatea, în care se află, aduse o mare mâhnire în sufletul ei. Abea două săptămâni de când se mutase aici și urâtul începù s'o cerce. O zi, două, natura, privesliștea frumoasă care se desfășurà din ușa hanului, îi plăcură; mai mult însă, nu. Cucoana Lisaveta nu eră un suflet

dintre acele care 'n fața naturei sănătoase, cu farmecele ei, să se simtă mulțumită. Nu. Ei îi plăceau balurile, petrecerile, cunoștințele; îi plăcea să vorbească de rochii, de nunțile care se fac, să tachineze și să critice. Ce-i păsă ei că ceața se ridică dimineața de pe baltă, de svonul nopții, de pădurea desfrunzită; în puținul timp cât stătuse aici, pe lângă că urâtul o schimbase, o cuprinse groaza gândindu-se că viața întreagă are s'o petreacă în mijlocul câmpului. Cum sta așa cu coatele pe masa de brad, în tăcerea nopții, privind lumina chioară a felinarului care stropea cu razele lui întunecul, cucoana Lisaveta rămase pe gânduri.

Tatăl ei fusese ciobotar. Dânsa, pe lângă clasele primare, făcuse și una la Externat... Invățase carte... și asta era arma cu care lovea întotdeauna în celălalte prietene ale ei, care ar fi voit să-i ia înainte. Citea romane uneori, ca «Crimele răsbunărei» și istorisiă cu voce tare, cu tremur în glas, toate întâmplările prin care trecuse nenorocita contesă.

Când a fost de cinci-sprezece ani, în-

cepusese a umblă prin baluri, prinse a fi curtată, primea bilețele parfumate, făcea ochi dulci, făcea pe serioasa, vorbea de sus ca o fată cu carte ce era... Mai pe urmă cum s'a făcut, s'a dat în dragoste cu'n ofițer... Tată-său, ciobotarul, a prins de veste, i-a tras o mamă de bătae și a măritat-o cu d-l Davidescu, funcționar la percepție, care trecuse peste toate amorurile ei și care numai rare-ori, la petrecere, când luă un păhărel mai mult, spunea pentru ce ciobotarul a căutat s'o mărite cu nepus-în-masă. A trecut multă vreme și Lisaveta ținută din scurt, n'a putut să-și mai facă mendrele... Pe urmă, când domnul Davidescu s'a mai ramolit și n'o mai ținea așa strâns, abea atunci a'nceput s'arate ce poate. Ii plăcea de altminteri să fie în contact cu lumea bună, cum zicea ea: — Cu mitocanii, unde s'ar fi pus; — de aceea o urau vecinile din strada ei... Ii plăcea să se îmbrace bine și când n'avea bani — asta se 'ntâmplă des — luă rochiile, le 'ntorcea, le puneă o panglică, le spălă; luă pălăriile, florile cele vechi, le buchisea câte-o zi întreagă, stătea

noaptea până târziu, numai și numai ca a doua zi, când s'o duce pe stradă, s'o creadă oamenii cu rochie și pălărie nouă. Îi plăcea la sindrofie când picioarele cutărui cavaler s'atingea pe supt masă de piciorușele ei; când îi strângea mâna mai tare sau când era întâlnită singură pe stradă și i-se făceau declarații de dragoste. Îi trecură foarte repede prin creer amintirile acestea și de-odată tresări... greu, nădușitor, mai tare, tot mai tare, răsună în noaptea... două lumini, una roșie, alta verde se iviră în întuneric, apoi altele multe, multe și cu'n duruit de ferărie, trenul se perdù la cotitură, intrând în gara mică din apropiere. Ea stătù așa nemișcată câteva minute, își luă mâna de la obrazul înroșit de căldura palmei și făcù o mișcare. Ar fi voit să se ducă să se culce și somn nu-i erà. Începù să se gândească atunci la viața din jurul ei, la cântecele cele vii care răsunau dese ori în faptul zilei... Da, cântecele acele care răsunau așa frumos și ea n'aveà parte să petreacă... ea, femea cu carte, în contact cu lume bună...

Într'un târziu intră 'n crâșma goală...

Privi puțin la lampa mică, atârnată de tavan într'un lanț de fer, marfa aranjată în rafturi, sticlele care luceau la lumina galbenă; și voi să plece; domnul Davidescu, o văzù, ridică somnoros capul de deasupra tejghelei și-o întrebă:

— Nu ți-i somn?

Ea răspunse ușor cu o 'nclinare din cap, și trecù în odăiță alăturată, să se culce, pe când dumnealui rămase numărând gologanii, făcându-i fișicuri și îmbrăcându-i în hârtie ca în vremea când erà la percepție. După ce isprăvi treaba aceasta, începù să șteargă mesele, să strângă vinul rămas prin pahare pentru turnat la oțet, să rânduiască paharele, pe urmă 'și luă un scaun și se lăsă dinaintea ușei, privind în noapte, dar mai mult clipocind de somn.

Ii erà foarte greu bietului om singur și și de aceia când veneà seara, îl prindeà somnul. Se gândise el să-și ia un băiat, dar erà greu. «Trebue să-i plătești cel puțin 100 franci pe an, îmbrăcăminte, mâncarea, pe urmă te și fură, da, te fură... Parcă atâtea băieți de prăvălie ar fi putut ei

deşchide crâşmă, dacă n-ar fi şterpelit ceva de la stăpâni! Preferă să rămâie singur, să-i treacă toate pe dinainte. Aşa se gândea el une ori, ziua, stând în dosul tejghelei. Dar acuma nu se gândea la nimic, căci somnul îl doborîse şi 'ncepù să sforăie un sforăit greu, cu gura căscată mare, cu capul lăsat pe piept. Când s'a deşteptat, aveà o figură aşa de sperioasă, de jalnică, în cât îţi veneà să-i plângi de milă. I-se păruse că a dormit acolo de cu seară, că hoţii au intrat înlăuntru, au luat vinul, marfa... Noaptea erà foarte tăcută şi numai la cantonul cel depărtat străluceà 'o lumină roşiatică. Trase obloanele grele şi se culcă.

A doua zi aveà de cumpărat nişte marfă de la Galaţi. Cucoana Lisaveta ar fi voit să se ducă dânsa, dar dumnealui n'o lăsă. Plecă pe jos, prin căldura zilei. Dânsa rămase şingură şi începù să se plimbe prin faţa crâşmei.

Soarele sta sus deasupra dealului, grădinile de zarzavat luceau în culori diferite în depărtare; un băeţuş mânà boii împrejurul unei roţi care scoteà apa din Siret

și o vărsă în mici șanțurile care se prelungeau de-a lungul straturilor.

Iată că pe șoseaua pietroasă se văzură venind doi oameni; se apropiară și intrară, în crâsmă.

— Să ne dai un chilogram de vin, cucoană crâsmăriță: vorbi unul din ei, suflând greu și clătinându-se.

«Crâsmăriță» se gândi ea și uitându-se urât la mușterii, scoase vinul și le turnă, cu ciudă.

Cei doi mușterii își umplură paharele și le goliră pe dată. Unul din ei, în brăcat în niște haine albastre, cu-o pălărie veche în cap, cu fața umflată, eră cam cu chef.

— Când-o'ncolți iarba, iar mă duc la stăpân, — și chiui odată, pocnind din degete.

— Ai câștigat parale bune vara asta; vorbi celălalt, un bătrân muncițor. Ce-o să se mai bucure nevastă-ta, când te-o vedeà.

— Nevasta, hei, sireaca ea, nevastă... am s'o strâng în brațe.

Cucoana Lisaveta se uită și mai urât;

cu ochi răutăcioși îi privi fix pe cei doi, zicându-și: «Cum vorbesc mojiicii ăștia, par'că n'ar vedeà că aici e o damă de considerație.»

Mușteriii băură chilogramul, cerură altul, pe urmă, unul din ei începù să cânte și să bată cu pumnul în masă...

— De-acu mai torni un copil dacă te-i duce, acasă, măi; vorbi celălalt.

— Asta-i de nesuferit! — vorbi ea nervoasă.

— Hei, lele crăsmăriță, ia vino 'ncoa...; strigă din nou cel mai chefliu...

— Ce lele, mă?! — răcni Cucoana Lisa-veta, nemai putând să-și ție ciuda...

— Ei, și adică cum să-ți spun? — vorbi mușteriu.

— Zi-i cucoană, vorbi celălalt în bătae de joc.

— Ce-ați spus? Mojicilor, mitocanilor, mă luați în bătaie de joc, să vă fie rușine obrazului că vă exprimați așa!...

— Și ce, adică te-ai supărat matale, dacă am vorbit așa!

— Să vă băgați mințile în cap; știți voi cu cine aveți de aface?

— Hei, mă, aici e cu supărare; hai să plătimși să plecăm, vorbi cel mai bătrân.

— Ba n'am să plec; am să beau aici... nu, așa am eu chef... dumneaei crede că mă sparie cu banii mei, parcă n'am mai văzut eu crâșmărițe.

— Domnule, te rog să ieși afară din prăvălie; vorbi ea, tremurând de mânie.

— Ba n'am să ies.

— Să ești afară, bețivilor.

— Ia-n ascultă, fă, ce bețivi, ce-am băut banii lui tatu-tău? strigă cel cu haine albastre și trase o înjurătură.

— Nu-i frumos, Tudorică; vorbi bătrânul, lasă!

— Ba n'am gust! ce crede d-neaei de colo, că n'am bani? Uite aici, fă! — și începù să se bată peste buzunare.

— Haide, bre, Tudorică, se rugă bătrânul; căutând să-l tragă afară.

Cucoana Lisaveta, cu ochi în lacrimi rămase nemișcată lângă tejghea. Plângea înnăbușit de insulta care-o suferise.

Când veni Davidescu și-o găsi în așa hal, se repezi spre dânsa îngrijat, o apucă de mână și-o întrebă:

— Ce ai, ce ți s'a întâmplat?

— Au venit niște mitocani și-au început să mă insulte aici, în prăvălie.

— Cum să te insulte?

— Să mă facă crâșmăriță, să spuie prostii.

— Bine, dragă, și tu trebuie s'o iei afront?! Să întorci urechea și să te faci că n'auzi; parcă nevasta lui Gradea, câte de-asta n'aude.

— Cum? Tu m'ai pus aci ca să fiu insultată?

— Asta nu-i insultă.

— Cum, nu-i insultă când îmi spune lele... Așa, de asta m'ai adus aci!...

Eu nu mai stau, te las singur, plângea ea din nou...

«Auzi, eu femee de considerație, fată de familie!...» Și 'ncepù să-și blesteme zilele...

«Mai bine muream de cât astfel de viață mizerabilă».

— Liniștește-te dragă; ascultă Lisavetă... se rugă Davidescu cu blândeță...

— Să mă liniștesc, când dumnéata le dai dreptate...

Bietul om, cât alergase, cât asudase prin arșița zilei pe jos până la Galați, se sfădise cu negustorii cari nu voiau să dea marfa mai ieftinși-acuma când veneà acasă, în loc să-i spuie cu bucurie cât a vândut, i-se plângeà c'au insultat-o mușteriii...

Tăcù, oftând din greu, fără să spuie o vorbă și se puse dindărătul tejghelei, pe când afară, sgomotul căruțelor care treceau pe șosea ajungeà până la el c'un huruit aspru... Treceau fără să se abată nimeni pe la crâșmă... Iaca ce-l chinuià pe el; iaca la ce trebueà să se gândească dânsa... așa face o femeie sinceră și care dorește prosperitatea casei, se gândi Davidescu.

Cele trei săptămâni de la început făcuse bunișoară vânzare; asta îl umpleà de bucurie... Dacă ar merge tot așa, îmi plătesc datoria și rămân și cu capitalul meu... Dar degeaba; vânzarea nu ținù mult... Cum se sfârși culesul viilor, parcă un vânt de secetă bătù în crâșma săracă... De unde, la început, făceà 30 de franci vânzare, acuma scăzuse la 15. El își făceà socoteala cu creta cât plătește chirie,

licență, procentele banilor și cât trebuie să câștige ca să iasă la capăt... Da, îi trebuia măcar 20 de franci pe zi; și-acuma, cu cât zilele de toamnă treceau, iar vânturile băteau în câmpie tot mai reci, cu atât mai rar sună și clopotul de de-asupra ușei. De multe ori ieșea în șosea, se uită la deal, la vale, se întorcea în crâșmă, se puneă să facă pachetele mici de cafea, de ceai, le cântărea cu grijă să nu fie nici mai mult, nici mai puțin, când o veni cineva să cumpere de 10 bani.

Toamna eră acum pe sfârșit... Incepuse ploile, sbyrau croncănind ciorile pe deasupra hanului și cerul de plumb întristă și mai mult inima cucoanei Lisaveta care stătea la geamul mic și privea în lungul drumului, își blestemă viața ei mizerabilă... «Auzi, s'ajungă ea să fie insultată de niște mitocani»... Eșiă foarte rar în crâșmă și chiar dacă ar fi eșit mai des, n'avea cine s'o insulte, căci crâșma eră acum veșnic goală.

Incepuse a cădeă zăpada; zilele triste, drumurile, pomii, acoperișurile, totul eră

alb și-n câmpia goală suflau vânturi aspre, boceau prin ramurile goale care se loveau unele de altele cu sgomot rar. De la Canton s'auzeà doar vuet de viață... Se vedeau seara luminele roșii lunecând în noapte și-acolo cătau des ochii cucoanei Lisavetei, că pe-acolo treceà doar trenul cu lumea care se duceà la Galați să petreacă, să fie veselă.

«Am să mă oftigesc, am căpătat nisip în rinichi», strigà ea adeseori lui bărbatu-său: mai ales vorba asta, nisip în rinichi, de unde o fi auzit-o, căci veșnici-o spunea. Alte-ori răcnea «Să mă lași să mă duc la Galați să-mi văd cunoștințele; la ce m'ai îngropat în mormântul ista de vie...»

El tăcea, sau vorbeà cu liniște: «Așteaptă, dragă, să ne mai venim în fire...» — și cât ținea noaptea se gândeà la negustorie, se gândeà cu durere la zilele care trec fără vânzare... Și zilele treceau viforoase; afară plângeà vântul, gemeà prin ghioluri, prin cuhalmurile despoiate, cu glas trist, în casă plângeà cucoana Lisaveta, îi cerea bani să meargă la Galați să-și vadă cunoștințele...

II.

A trecut greu iarna cu vifornița care băteà în geamuri, cu vânturile care plângeau în ghioluri... Cucoana Lisaveta se uscăse de n'o mai cunoșteai. D-l Davidescu stăteà și el în odăița mică, unde în sobușoară fâsâiau câte-va lemne verzi. Când auzeà clopotul de la prăvălie sunând, intră și el să servească pe mușterii. Cucoana Lisaveta-și arătà năsușorul înghețat în fe-restruică, să vadă cine-a intrat.

Și-a venit primăvara ; primăvara mândră cu flori prin poene, cu cer albastru, murmure 'n noapte. Vierii au ieșit la des-gropatul viei și seara iar s'auzeà cornul vânătorului chemându-și copoii în pădure.

Balta Cătușei vuià de cântece, stuful înverzeà din smârcurilerădăcinelorgalbene și pe șoseaua pietruită treceau acum care de muncitori. Domnul Davidescu s'a bucurat... O iarnă întreagă să nu vândă mai nimic, a fost foarte greu pentru dânsul. «Acuma are să'nceapă vânzarea» își ziceà el și se duse la Galați să mai aducă ceva

marfă. Își rândui prăvălia, semănă în jurul chioșcului «bună-dimineța». Se bucură bietul om; numai nevastă-sa rămase tot tristă. Acel fior de viață pe care ți-l dă natura întinerită, ea nu putu să-l simtă. Nici murmurul duios pe care apele-l șopteau noaptea, ea nu putea să-l înțeleagă... Dânsa așteptă primăvara ca o scăpare a zilelor ei de-amar. Își făcù planuri că de-acuma se va duce la Galați des, foarte des... își va vedeà prietenele și cunoștințele, amorurile ei cele vechi... Alt-fel nu mai trăiește cu dânsul. «Să mă omor eu de vie aici, în pustiul acesta.» Și într'una din zile, împopoțonată, cu pălăria veche prefăcută, cu rochea cea maslinie, cucoana Lisaveta așteptă în gara Barboși venirea trenului.

Iat'o în sfârșit iar la Galați. Acuma par-că trăiește... Aleargă veselă pe străzile largi pline de lume, se uită în toate părțile la toți oamenii, par-că toți ar trebui să știe că ea a venit astăzi din Barboși. Se uită la vitrinele bogate și-și alege rochiile, pălăriile mai frumoase și care ar prinde-o mai bine. În seara aceea a dormit la o

prietenă, M-me Iordăchescu; bărbatu-său nu `eră acasă; — toată noaptea s'a jăluit și s'a plâns, ce făr 'de noroc a fost ea, fată învățată, s'ajungă crâșmăreasă, să fie insultată de toții mitocanii: «of, dragă, tare m'am săturat de vieață, nu știu ce să mă fac!» — Și prietena ei o căină, se uită în ochii ei negri, frumoși altădată și vorbi:

— Da, tare te-ai scimbat!

— M'am schimbat, săraca de mine, am ajuns moartea cu cercei.

— Și cine, dragă, i-a vârat în cap să deschidă crâșmă?..

— De, draga mea, știu eu cine?.. Iacă mă tem că mi-o pierde și casa.

— N'ai putut să-l împiedeci?..

— Cum să-l opresc? unde a fost chip? și oftă iar cu durere... De dobitoc ce-a fost, a perdut și slujba... Pe când toți au avansat, pe el l'au dat afară. N'am o rochie pe mine, o pălărie mai a-cătărei, am ajuns de râsul lumii.

M'am îmbolnăvit, am căpătat nisip în rinichi...»

A doua zi s'a reîntors la Barboși, mai

tristă, mai amărâtă ; iar începù să se vade și Davidescu nu mai putea de grijă. Vânzarea nu se mai făcea ; aceiași drumeti treceau fără să se oprească ; marfa stă întreagă. Chiria, licența, procentele banilor... Seara când căută în tejghea, toată vânzarea se ridică la 4—5 lei. Iar dânsa îi strigă în fiecare zi :

— Să-mi dai parale să-mi cumpăr un jachet de primăvară.

— Așteaptă dragă, să 'nceapă vânzarea, acuma n'am.

— Nu vreau să știu ! la ce te-ai însurat dacă n'ai cu ce să mă ții ?

Și țipă, cu ochii răutăcioși, strâmbându-și gura și dând din mâni.

Davidescu oftă și se'nchidea într'o tăcere adâncă. Se uită la ea cu ochii rugători, parc'ar fi voit să-i spue : « iartă-mă, sunt vinovat, dar n'am nici o putere... »

Câteva zile după asta, fără să spue o vorbă, îmbracă pălăria cea veche, rochia cea măslinie și veni la dânsul.

— Dă-mi parale de tren.

— De unde să-ți dau, dragă, vezi că n'am...

Lisaveta, ferbând de mânie, îl repezi la o parte și se duse la tejghea! dacă nu-mi dai, iau eu.» Davidescu o apucă de mână.

— Stai frate, ce-i asta...

— Te las, strigă ea, de-așa viață mă lipsesc, nu m'am măritat să-mi îngrop tineretele mele în pustiuri.

— Bine, Lisavetă, dacă ți-i urât, adă pe Marioara, te'i mai luă! de.. nici eu nu zic că n'ai dreptate, O mai stă ea vr-o săptămână, două, te'i duce și la Galați.. ce să fac?

Marioara eră nepoata lui Davidescu. Tată-său fusese frânar la gară și murise tăeat de tren. Trăia împreună cu mă-sa dintr'o pensioară de 15 franci și din ce câștigă cu acul. Locuiau într'o fundătură de lângă biserica St. Vineri; o casă mică, joasă, întunecată, cu păreții coșcoviți. Acolo, în mormântul acela, Marioara împungea cu acul de dimineață până seara; împletea dantele pentru câțiva franci. Făcuse vre-o două clase la școala profesională, dar îndată ce-a murit tatu-său a trebuit să se lase de școală.

Când cucoana Lisaveta i-a adus vestea c'o ia la țară fata a sărit în sus de bucurie. Numai mă-sa, o femeie uscată la față și sbârcită, n'a zis nimic. Seara s'a pregătit până târziu, așteptând pe mătușe-sa să vie. A doua zi iar a așteptat-o; un fior de grijă o cuprinse pe fată, gândindu-se că poate mătușe-sa a plecat și pe ea a lăsat-o. Dar iată că'n seara a treia, a venit de la niște cunoștințe și după ce-a spus cum a petrecut, a'nceput să se jăluească iar de viața ei nesuferită, de tăcerea câmpiilor, de boala ce a căpătat la rinichi, de tinerețea ei perdată. Savasta, bătrâna, o ascultă cu oarecare părere de rău; iar când au plecat, i-a spus fetei:

— Vezi, Marioară, două-trei săptămâni, e de-ajuns...

Natura întinerită, câmpiile înverzite, amurgurile cenușii, nourii scăldați într'o lumină de aur, au cucerit de-odată sufletul acesta tânăr și'n vinele cărui curgea o viață proaspătă ca și natura în mijlocul cărei intră: a cucerit pe această fată frumoasă, cu ochii albaștri ca cicoarea și care nu ieșise nici-odată din căsuța lor din Sf.

Vineri. Incepù s'alerge veselă pe câmp, pe malul apei, să sară, să vorbească repede, să'ntrebe pe mătușă-sa de pomi, de florile care atunci îmboboceau; dar dânsa sta rece, răspundeà supărată, tristă, parcă veșnic ascundeà în sufletul ei ceva.

În primele zile, Marioara începù să ridice dealurile Tirighinei; peptul ei se sbăteà ca la o păsărică când ajungeà pe culme și de unde se desfășurà întreaga vale a Siretului, munți albaștri, cursul măreț al Dunărei cu corăbiile călătore, sate albe 'n zare și păduri nesfârșite de sălcii.

În altă zi merse cu mătușă-sa peste Siret! s'afundară în răcoarea pădurei, trecură apoi prin gară, pe linia Siretului și se 'ntoarseră acasă. Domnul Davidescu se simțea mulțumit; socoteà că astfel nevastă-sa s'a mai liniștit... El stătea toată ziua în dughiana lui; scoteà vin din pivniță, ștergeà paharele, măturà, alergà în toate părțile și se simțea foarte fericit când un mușteriu îi spunea: « Bun vin ai, d-le Davidescu. » Câte-va zile Lisaveta n'a spus nimic; a cincea zi începù să-și încerce din

nou pălăria cea veche: se puneà înaintea oglinzei, se îmbracă, întrebând: «Așa-i că-mi stă bine! așa-i că sânt frumoasă încă Marioară?» Fata îi răspundeà încet, neînțelegându-i gândurile.... Ce-i trăsni Lisavetei prin cap: «Marioara știe să lucreze... dacă mi-aș cumpără niște muselin, să-mi facă o bluză!» A fost destul să-și pue ea'n cap ceva.... îndată s'a dus la bărbatu-său...

— Să-mi dai să-mi cumpăr de-o bluză!..

Privirea lui blândă se schimbă de-odată..

— Nu-ți dau. Să stai acasă.

— Mojicule, mitocanule, mi-ai mâncat tinerețile; eu n'am o bluză, o rochie, că n'ai fost în stare să-mi faci.

— Ce vorbești așa, nemernico? strigă el înfuriat.

— Ticălos, nemernic, ești tu!... răcnî dânsa.

Davidescu se oprî; căzù pe un scaun, obosit, suflând greu; scoase din teighea câți-va franci și-i aruncă. Ea plecă fără să-și ia ziua bună.

El rămase abătut și o tristeță mare îi cuprinse sufletul. Îi veneà să plângă să se jăluiască și n'aveà cui... Ii veneà să iasă'n

pădure, să spuie copacilor durerea lui... «Ce om fără noroc! Cum l-a lăsat Cel-de-sus să aibă parte numai de suferință! Să vorbească de trecut? Oh, dar mult mai aproape este o altă durere. Toată lumea știe că dac'ar fi fost ea o femeie econoamă, cinstită, ar fi stat altfel, ar fi avut ceva bani strânși... dar ei i-au trebuit rochii, baluri, petreceri, sindrofii, și el alergă de dimineață până sara târziu prin praf, lătrat de câini...» Mai are el o bubă care-l coace, «asta trebuie să fie cauza... De când s'a certat ea cu nevasta receptorului la un bal, de atunci acesta a pus ochii pe el, încât nu-i mai plăceă nimic din ce făceă dânsul la slujbă... Da acum în urmă a aflăt'o el; dar a tăcut, la ce să-și mai aprindă paie 'n cap?» Aceste gânduri i-au trecut repede prin creier... S'a sculat și-a ieșit afară pe o bancă. S'a uitat în lungul drumului. Marioarase 'ntorceă de la gară, unde-o petrecuse pe mătușe-sa. Veneă repede, alergând ca o căprioară și Davidescu urmăreă din ochi cum s'apropie... Se gândi la dânsa, la această fată bună și fără noroc. Atâta copil eră din familia

lui. El n'avusese copii și-a vrut odată s'o înfieze, dar frate-său nu i-a dat-o când a cerut'o.

— Iți place aici, Marioaro, întrebă el când fata s'apropiè de el.

— Îmi place răspuse ea veselă.

— Iaca vezi, e frumos; dar eu sunt supărat că nu-i vânzare. Dacă știam așa nu mai deschideam.

Pentru întâia oară spunea el vorba aceasta dureroasă... Voi să mai zică ceva, dar în ușa se ivi un mușteriu.

A doua zi Lisaveta se'ntorcea din târg c'un pachet de cumpărături și-un jurnal de modă. Chiar din ziua aceea Marioara începù iar să lucreze la bluzele albăstriei cu floricele. Venise de acasă ca să se mai hodinească, și-aici iar la împuns cu acul. Fata nu spunea nimic; fu foarte veselă când după o zi întreagă de lucru, făcură seara o plimbare până-n marginea gării.

Intr'o zi pe când stăteau în chioșcul de lemn și lucrà iată că se ivi în crâșmă un funcționar cu șapca roșie de la gară. Cucoana Lisaveta, ca niciodată, intră în crâșmă, se uită la el și-și făcù drum de

vorbă. A doua-zi, funcționarul, băiat tânăr cu mustața mică, negricioasă, se ivi iar. Se așează în chioșc la o masă, bău o sticlută cu vin, trăgând cu ochiul la cele două femei. Când să plece, salută frumos și aruncă câteva vorbe, iar cucoana Lisaveta-i răspunse veselă de tot. Seara Lisaveta o luă pe Marioara și porniră la plimbare pe șosea. Eră o noapte dulce fără lună și numai argintul stelelor strălucea din înălțime; din baltă se auzea orăcăitul broaștelor... Pe drum Lisaveta începui să vorbească fetei de tinerețea ei, de amorurile ei oftând cu durere în glas, când spunea: «Să fi văzut, tânărul acela cum mă iubea» și sfârși prin a blestema pe tată-său care murise și care o dăduse după un bătrân. «Numai după bătrân să nu te măriți, drăguță; când ți-o fi lumea mai dragă, atunci să zică «hai acasă» sau să se culce cu soare».

Ajunseră lângă canton, de-acolo o luară spre gară... Lumini roșii, verzi, străluceau în noapte; iar din depărtare, pe peronul gării, se zări chipul roș al telegrafistului care le ieși înainte... Salută respectuos

se apropiè de ele și începù să le vorbească :

— Ați ieșit la plimbare ?

— Da ; e o seară foarte frumoasă.

— D-v, sunteți de mult în gara Barboși ?
întrebă el, răsucindu-și mustața.

— Nu ; de astă toamnă, dar spun drept că m'am plictisit ; nu cunosc pe nimeni aici, eu care la Galați am lăsat cunoștințe.

Tânărul făcù o mișcare studiată : scotându-și șapca, zise :

— Îmi permit : Traian Angelescu : « am-ploiant » de mișcare.

— Elisaveta Davidescu : răspunse ea și-i prezentă pe nepoată-sa.

— Domnișoara-i de mult aici ?

— De câteva zile.

— De-aceea n'am mai văzut'o... Pe d-v v'am zărit dese ori în gară.

— Da ; m'am dus la Galați să-mi târguiesc câte ceva.

Se despășiră după ce tânărul am-ploiat avù gentileța să le conducă până la canton.

Cucoana Lisaveta fù foarte veselă seara aceea... Râdeà fericită și aproape pentru întâia oară de când venise aici, erà așa

de bine dispusă. A doua zi seara, tânărul se ivi iar. Se puseră de vorbă în chioșc: și pe când stăteau împreună, iată că o trăsurică cu doi cai se opri înaintea hanului. Dintr'însa sări jos un om ca de 30 de ani. Trecu drept înaintea și intră în han.

— Ei, cum îți merge? întrebă venitul așezându-se pe scaun.

— Cam prost, d-le Teodoru...

— Pe vară cred c'are să se schimbe.

Cucoana Lisaveta, cum eră dumneaei curioasă, veni să vadă cine-i tânărul.

— D-lui, stăpânul moșiei, vorbi Davidescu: d-nei, nevastă-mea.

— Lisaveta Davidescu, se recomandă ea foarte serios și, făcând o mișcare, întrebă: Ce să fie oare că nu v'ați arătat niciodată pe aici?

— Ocupat cu treburile moșiei.

— Stați singur, sau sunteți însurat?

— Nu; sunt singur.

După ce se mai schimonosî, privind cu mult interes în ochii moșierului, vorbi din nou.

— Și nu vă plictisiți?

—Nu prea; mă duc des la Galați, apoi iarna nu stau la moșie.

— Aveți dreptate; tare e urât aici.

Davidescu, din dosul tejghelei, clătină din cap.

— Vedeți, domnule Teodoru, nevasă-mea nu-i deprinsă cu viața de țară; am văzut'o că se plânge veșnic, am adus'o pe nepoată-mea; se mai iau amândouă. Se plecă puțin după tejghea, întrebând unde-i Marioara.

— În chioșc.

Lisaveta ieși până în ușă și strigă pe fată. Telegrafistul rămase acolo cu gura căscată: se mai uită puțin, așteptă, văzând că nu se întoarce, își caută de drum. Cei din lăuntru vorbeau foarte veseli și numai Marioara se 'nroșia, când să dea câte-un răspuns, se încurcă în vorbă pe când cucoanei Lisaveta, îi mergea gura ca o moară. Teodoru spunea câte-o vorbă aruncă ochii la fată cu o privire pătimașă care ascundeă într'însa ceva. Se lungise la vorbă parc'ar fi fost prieteni de mult; și el vorbea acum deschis, dădea din mâni, bătea biciușca peste picior, sau o apucă

cu amândouă mâinile, clătinându-se pe scaun.

— Mi se pare c'aveți și-o barcă, 'ntrebă Lisaveta.

— Da, am o ciobacă la gura Siretului.

— Poate vre-odată să ne faceți plăcerea să ne-o dați de plimbare.

— Cum de nu; dar cam face apă.

— Eu nu sânt fricoasă, vorbi ea; și la urma urmei, tot odată am să mor.

— Dar dumitale domnișoară, nu ți-i frică?

— Nu prea, vorbi fata. Am fost de două ori peste Dunăre; întâia oară m'am dus cu mama; a venit un vapor și-a făcut valuri, atunci am țipat, pe urmă nu m'am mai temut. ʹ

Vorba limpede, gingașă, a fetei, puțin peltică, privirea ochilor arzători, rumena-i guriță, toate îl atrăgeau pe tânăr... Și se cunoștea aceasta din căldura ochilor cu care urmărea fie-ce vorbă a fetei, din căldura ceia pătimașă care te-atrage, te farmecă, te 'nebunește, când o femeie ți-a plăcut.

Plecă tânărul vesel, se urcă în trăs-

rică și dădù biciu cailor cari alergară grăbiți, sburând pe șosea și lăsând în urmă un nou raș de praf albicios.

— Vezi, ce plăcut e tânărul acesta, vorbi Lisaveta...

De altminteri pentru ea, ori ce tânăr erà plăcut... Acesta însă și mai plăcut, — erà stăpânul moșiei. —

— Da, e foarte cum se cade; îl vezi, el singur conduce moșia; și ce muncește, cât aleargă!...

Cucoana Lisaveta se uită urât în ochii lui bărbatu-său; nu astfel înțeleșe ea cuvântul plăcut. — Numai Marioara nu spuneà nici o vorbă. Ea abia putù par'că să'nțeleagă ceva din privirea tânărului, care prea o fixà des... În seara aceea Lisaveta nu putù s'adoarmă până târziu; gânduri ciudate îi chinuiau sufletul.

«Parcă ar fi fost cu 10 ani mai tânără și cei doi cavaleri n'ar fi venit decât pentru dânsa; pentru dânsa ar fi stat moșierul așa de mult și-ar fi vorbit și numai în ochii ei ar fi privit așa de pătimaș». Alături, pe pat, dormeà Marioara; o can-

delă aruncă o lumină viorie în încăperea odăiței.

De-alături din crâșmă venea horcăitul greu a lui Davidescu, care adormise cu coatele pe tejghea. — Lisaveta se uită la față și avu o clipă scânteierea unei priviri de ură pizmașă împotriva acestui suflet tânăr.

O ură și mai mare se deslănțui, când își aduse aminte de bărbatul ei, «ce mitocan, ce prost, ce fără simțire... Cum își mâncase tinerețele cu un bătrân, ea, fată cu carte, care ar fi trebuit să aibă alt noroc»...

Noaptea aceea i-se părù foarte lungă. A doua zi dimineață se îmbracă cu bluza cea nouă, se pieptănă cu îngrijire, pune două benghiuri pe față, se pudră și ieși afară, în chioșc, de unde privea șoseaua albă și dealurile lutoase ale Tereghinei. Se uită și par'că așteptă să se ivească în depărtare trăsurica moșierului.

După masă o luă pe Marioara și porniră la primblare. Vântul adia ușor în câmpie și mișcă lin frunzele plopilor care străjuiau șoseaua. Marioara se opreă din când în

când și strigă mătușe-sei «uite-am mai găsit o floare», alergă prin marginea câmpiei, rupea flori îmbobocite și le strângea în mănunchiuri. — Trecură prin dosul gărei și dădură lângă malul Siretului... Aici, la picioarele podului, era un ciam legat cu sârmă care trecea căruțele dincolo. La mal o colibă de stuf și-o luntre legată cu funia de-un par. Siretul curgea liniștit și numai la piciorul podului apa se'nvârtea în anafoare.

— Iaca, vezi, Marioară, barca cu care avem să ne primblăm, noi? vorbi Lisaveta, arătând cu mâna...

— Da oare ne-a da-o?

— N'ai auzit ce-a spus ieri moșierul?

Și isprăvind de vorbit, întoarse capul uitându-se înapoi; din depărtare se-auzeă sgomotul unei trăsurii care se 'apropiă din ce în ce.

La cotitura drumului se văzù trăsura; moșierul stă pe capră și mână singur caii, atingându-i din când în când cu sfârcul biciului pe spinare. Când zări pe cele două femei, oprì trăsurica și sări jos.

— Ați venit la primblare? vorbi el, ridicând pălăria.

— Da, să mai luăm nițel aer.

— Se cunoaște că iubiți natura? întrebă el pe fată.

— Imi place tare mult; zău, parcă nu m'aș mai întoarce la Galați.

— Rămâi aici pentru vară, vorbi moșierul.

— Da unde o lasă mamă-sa, răspunse Lisaveta.

— Atunci va să zică, o să ne părăsești, rostii cu oarecare părere de rău, moșierul.

— Încă o săptămână, tot am să mai stau.

Lisaveta făcù o mișcare din mână și arătă ciamul. — Al cui e?

— E al meu; l'am închiriat la un om.

Marioara ținea în mână buchetul de floricele și se uită cu drag.

Tânărul se 'ntoarse iar spre fată:

— Vă plac florile, domnișoară: și se aplecă cu nasul de buchet.

— Florile de câmp primăvara, sunt mai frumoase ca cele de grădină; am să le duc acasă.

— Ei, aici în pădure sunt o mulțime de lăcrămioare; iaca am să poruncesc pădurarului să vă strângă un buchet...

Marioara se 'nroși, numai Lisaveta nu prea făcù haz de vorbele lui, parc'ar fi voit ca toate complimentele astea să fie făcute numai ei... Deodată tânărul tresări.. Iși aduse aminte de ceva:

— Ați manifestat dorința de a vă primblà cu barca... dacă aveți plăcere, vă stă la dispoziție.

Lisaveta tăcù; se uită la fată:

— Ce zici, vrei să mergi, Marioară?

— Dacă vrei mata, de ce nu!

Moșierul, fără să mai aștepte răspunsul, se apropià de mal, își duse palmele la gură și începù să strige: «Ioane, adu barca la malul ista»... De pe malul celălalt un țaran ieși din colibă și dezlegă luntrea.

— Dacă ne 'necăm? șopti Lisaveta, pe când barca s'apropià.

—A, n'aveți nici-o frică, când sunteți cu mine...

— Dumneavoastră știți să 'notați: întrebă Marioara.

— Știu o-leacă, așa ca să nu mă duc la fund...

— Va să zică nici-o speranță.

— Ba din contra s'aveți multă încredere în mine.

Femeile coborâra malul lutos... Când să intre în luntre, moșierul le apucă de braț și le ridică cu-o mișcare puternică, iar ele săriră ușoare pe băncile de lemn...

Teodoru se așeză lângă fată, pe Lisaveta o așeză pe banca din urmă. Luntrea porni lin pe oglinda albastră a apei. Mersul ei însemnă în urmă o dungă ușoară; când întorcea, barca s'aplecă puțin într'o parte și Teodoru cuprindea cu mâinile lui vânjoase mijlocul subțirel al fetei, ca să nu se teamă.

— Ce frumos e pe apă! murmură fata. privind cu nesăț în jurul ei.

— Ah, și pe minemă 'ncântă primblarea cu barca, răspuse Lisaveta și de-odată începù să frondeze ușor un cântec vechiu. «Barca pe valuri»...

— A, cântați, vorbi moșierul...

— Mătușica cântă.

— Nu mai am voce; am avut odată, vorbi dânsa cu regret.

— Ba din contră, aud că aveți o voce foarte plăcută.

Lisaveta încântată de compliment căscă gura, închise din ochi, apoi începù ușor, încet, cu o voce cam răgușită:

«Barca pe valuri saltă ușor»...

Cântecul se stingea pe Siret într'o adiere liniștită... Nu erà tocmai frumoasă vocea ei, dar pe apă revărsà oarecare melancolie... Când isprăvi, fata și tânărul moșier aruncară câteva vorbe de laudă.

— Și d-voastră trebuie să cântați frumos; vorbi Teodoru, apropiindu-și umărul de sânul fetei.

— Nu; n'am voce.

— O domnișoară așa frumoasă, n'are nevoie să cânte, vocea singură-i e cântec...

Fata se 'ncurcă și nu știu ce să răspundă... simți parcă un fior dulce străbătându-i sufletul... Simțea cum o roșeață vie i-se urcă în obraji. Lisaveta ascultà cu oarecare părere de rău. Ea vedea acum foarte bine că toate vorbele acestea sânt spuse în semn că Marioara i-a căzut la

inimă. Stătea acolo pe bancă și'n melancolia serei avea în sufletul ei o părere de rău, de neliniște și durere pe care nu ți-o poate da de cât regretul pentru tinerețea care ai perdut-o...

Soarele cădea pe apă vărsând o pulbere de aur.

Din depărtare, pădurea trimetea freamătul lin al sălciilor și note din ciripitul păsărilor care își căutau cuiburile. — Pe apă trecea o adiere răcoroasă, iar barca, în vremea asta, s'apropie de mal în mișcarea ritmică a vâslelor.

Ei vorbeau veseli acuma, sgomotoși, râdeau ca niște prieteni vechi.

Când coborâra la mal, pădurarul așteptă cu'n buchet de lăcrămioare...

Tânărul luă florile din mâna pădurarului și rupând câteva, întinse cucoanei Lisaveta, iar restul buchetului i-l dădù fetei, șoptindu-i încet; «Sunteți frumoasă ca ele».

Cele două femei merseră o bucată întovărășite de tânăr, apoi singure o luară mai repede... Amurgul căzuse.

III.

Curtea boerească erà așezată la o mică depărtare de șosea. O casă mare, veche, cu ziduri ca de cetate, ascunsă între salcâmi stufoși și bătrâni. In ogradă creșteà iarbă și bălării înnalte cât omul, iar în odăile largi, încăpătoare, locuia pustiul, moșierul Teodoru și o bătrână ca de vre-o 60 de ani. De când îi murise părinții conduceà singur moșia ; alergà pe câmp, la arie, pe malul Siretului, cu trăsura, înnoptà pe unde se 'ntâmplà de multe ori dormind pe saci de grâu, sau supt un polog din preajma unui foc. — Erà foarte blajin cu oamenii, cumpătat, un singur păcat aveà și el — îi plăceau femeile. — Când s'ar fi îndrăgostit de-o fată, cheltuià nebunește numai s'o aibă.

Erà un om înnalt, bine făcut, cam smolit și cu puțină barbă.

Aveà la Galați o singură soră care deși își luase partea ei, la mărițiș, mai aveà ceva de luat și din moșioară. Dânsa se înțelese cu frate-său ca să nu înstrăineze

pământul, ci să-l lucreze dânsul și câștigul să-l împartă. Iarna, tânărul, o petrecea la Galați. Cum se desprimăvăra, venea la moșie și părăsea pentru multă vreme cunoștințele, dragostele 'ncepute, venea aici în bătaia vântului și arșița soarelui, ca să scoată banul din pământul plin de suc. — De multe ori când n'avea treabă, îl prindea urâtul și atunci se ducea la gara mică de făcea o partidă detable cu domnul șef. — Acum, din prima zi când văzù pe Marioara, un fior neînchipuit de pățimaș îi trecù prin suflet, cu aprinderea unui om, nu care s'a îndrăgostit, dar care ar voi să aibă pe ființa care-l stăpânește. — Ziua întâia a adormit foarte cu greu, gândindu-se la Marioara. După primbarea cu barca, se 'ntoarse de-a dreptul acasă, mâncă ceva pe fugă și porni în gară să-și cumpere niște țigări. — Noaptea stăpâneà pământul plin de sbucium când se 'ntoarse acasă... În mușenia odăilor, începù să se plimbe cu pași rari, gândindu-se cum ar putea să fie mai aproape de fată... Din când în când se apropia de fereastră și privea în noapte

luminile strălucitoare care se vedeau din gară. — Prin geamurile largi venea scânteierea argintie a stelelor... Se deslușea în vale cursul Siretului care alunecă printre sălcii și malurile lutoase. — Din negreala copacilor, răsăreau câteva lumini roșietece și slabe, iar din depărtare o lumină și mai slabă de la hanul lui Davidescu. — O clipă avu gândul să pornească pe jos la han... se resgândi însă și se culcă chinuit de gânduri.

A doua zi dimineață porni pe moșie, la târlă, văzù peste tot cum stau lucrurile, apoi întoarse trăsurica și o luă pe șosea la han. — Cele două femei erau în chioșc... Când îl văzură, se sculară și-l așteptară să intre. El dădu cu glas tare «bună dimineață»; făcù câțiva pași până în ușa crâșmei și strigă din nou :

— Bună dimineața, domnule Davidescu, unde ești?

— Nu-i acasă, s'a dus la Galați după marfă, vorbi Lisaveta.

Tânărul s'apropiè foarte vesel, de dânsel, zâmbind :

— Așa dimineață v'ați sculat ?

— De la șease, răspunse fata.

— Bravo, bravo ! și râse zgomotos...

Lisaveta îl privea cu coada ochiului — tânărul aproape nu se uită la ea ; se aproprie de fată și o întrebă :

— Ce lucrezi așa cu zor ?

— O broderie.

— Tare frumoasă, te felicit...

— Ce să mă felicitezi ? par'că cine știe ce lucru... Tânărul, întorcându-se spre femeie, vorbi serios :

— Cucoană am să vă fac o propunere.

— Pofțiți...

— Iaca de ce-i vorba : eu tot n'am unde mânca, — cu ce-mi gătește baba nu mă 'mpac de loc, — nu mi'ați servi dumneavoastră/ masa aici ? Cât privește de preț, ne-om împăcă noi.

— Cum de nu, cum de nu... numai dacă aveți să fiți mulțumiți... eu servitoare n'am răspunse Lisaveta repede.

— Nici nu-i nevoie de cine știe ce mâncăruri alese. Nu sunt mofturoși. Vă spun însă dela 'nceput că nu-mi plac două feluri : prazul și țelina ; încolo, orice. Pe

urmă, când doriți, trimeteți la mine să vă dau brânză, lapte, pui, de pe moșie.

Lisaveta ascultă mulțumită și răspunse «mersi».

În dimineața caldă de Aprilie, soarele aruncă pete de aur înlăuntru chioșcului... Cerul eră albastru, fără nici o pată, iar de departe s'auzeă cântecul păsărelelor, care dădeă viață pădurei. Dealurile erau îmbrăcate în haină verde, iar prin livezi pomii înflorise și parfumau aerul...

— Vedeți—vorbi tânărul cu ostrălucire de mulțumire în ochi, înainte vreme mâncam în restaurantul gărei; dar fiindcă de câteori mă duceam la masă trebuia să mă schimb de haine, căci mă întâlneam cu fel de fel de oameni, am fost nevoit să mă 'ntorc la baba mea.

— O servitoare, mai tinerică, de ce nu v'ați luat? — adăogă Lisaveta c'un zâmbet plin de înțeles, — atunci ar fi fost mai cu gust mâncarea!

— De vre-o 15 ani?... dar unde s'o gălesc?

— Sânt destule... — Adăogă Lisaveta. Tânărul tăcù. El înțelese foarte bine

pe această femeie, care voiã să se vârcu de-a sila în sufletul lui.. Însã asta erã zadarnic .. dânsul venise aici pentru Marioara, pentru fetița aceasta frumoasã, care meritã sã-și peardã vremea. Înțelesese însã cã trebuiã sã se poarte bine cu gazda, cãci de dânsa atãrnã reușita planurilor lui.

Cãțiva mușterii venirã în crãșmã și cucoana Lisaveta trebuiã sã-i serveascã. Moșierul s'apropiã de fatã... ochii ei mãri îi aprinse din nou în suflet patima, acea patimã veche, care se nãșteã într'însul de cãte ori vedeã o femeie care sã-i placã...

— Ce frumoasã ești! — îi șopti el la ureche.

Fata tresãri... Fũ surprinsã de vorba aceasta caldã, plinã de fior... Se înroși și nu putũ spune nimic... El cãutã sã prindã un cuvânt din gura ei.

— M'ai robit de cãnd te-am vãzut...

— Îmi faci niște complimente cari nu le merit...

Moșierului îi fũ de ajuns rãspunsul acesta; în experiența lui știã cã rãușita la o femeie atãrnã mai întotdeauna de cel dintãiu cuvânt.

— Sânt foarte sincer și nu obicinuiesc a face complimente nemeritate...

— Da ce-ați găsit așa frumos la mine?

— La dumneata? Am găsit ce n'am găsit la nici o femeie în viața mea... — Mărioara se uită în ochii lui cu oarecare neîncredere. Totuși, vorbele acestea calde o măguliră... Tânărul urmă;

— De ieri, de când am mers cu barca n'am mai știut ce să fac ca să te întâlnesc...

El spunea vorbele acestea fără sinceritate, însă așa de serios le tâlcuia fetelor naive, încât le puneă pe gânduri... Eră de altfel un clișeu al lui obișnuit ca să se apropie de ele... Câte fete nu se 'mbătaseră de vorbele acestea și căzură în cursă.

Cu familiaritatea lui obicinuită, cu căldura ceia în ochi, cu tremurul în voce, ele căzură în inima fetei și prinseră acolo un locușor mic și care mai târziu aveă să s'aprindă pentru a-i arde întreg sufletul...

Pe când vorbeau, se ivi și domnul Davidescu, pe șosea. Veniă încet, cu pachetele de cumpărătură pentru prăvălie. Se

opri în mijlocul ogrăzei, salutând foarte respectuos.

— Ce mai faci, domnule Davidescu?

— Ia cu necazurile... Am fost cu afaceri la Galați... Eu, om gras, uite, m'am făcut numai apă...

Cucoana Lisaveta, auzind glasul bărbatului-său, ieși afară.

— Bine-ai venit, bărbățele...

El clatină din cap: «bine v'am găsit»...

— Iacă, să-ți spun o noutate... domnul Teodoru s'a abonat cu masa la noi...

Fața cârciumarului străluci de bucurie:

— Vă mulțumesc, vă mulțumesc de cinste... dar nu știu dac'om putea să vă servim în de ajuns...

— Fii sigur, domnule Davidescu, că avem să ne împăcăm... mofturos nu sânt: în privința asta am vorbit eu cu cucoana...

Soarele strălucea sus, de-asupra câmpiei când moșierul plecă de la han... Domnul Davidescu, plin de mulțumire îl petrecu până în șosea; se întoarse în cârciumă voios, parcă un nour se luase de pe fața lui întunecată de grijă. După atâtea necazuri, după atâtea așteptare de câștig,

Dumnezeu îi trimetea o leacă de noroc, pe tânărul moșier la masă. Asta însemnă ceva, sigur că de-acuma tot are să poată urni din loc, ba o să mai poată face față datoriilor... Mâncă cu multă poftă la masă, vorbind de negustorie, de ce-a cumpărat, de prețul mărfurilor... Vorbî de polițele care trebuiesc schimbate la sfârșitul luni și de camăta prea mare pe care o plătește... Peste obicei, scoase și-o sticlă cu vin; fetei îi dădù una cu limonadă și bomboane colorate... Pe lângă asta Davidescu se mai bucură că nevasta îi eră veselă și nu se plângea de urât... «Da, știă el bine că de când o adusese pe Marioara, eră așa de liniștită»; sfârși prin a-i da dreptate nevestei: «Ce eră să facă săraca în pustiul ăsta».

După masă, Lisaveta se culcă puțin, iar Marioara pornî să se plimbe pe malul Siretului. Întâi stătù și privî multă vreme la șatrele țiganilor care poposise peste noapte în câmpie: corturile murdare și cârpăcite, copiii goi care se jucau în preajma căruțelor și caii slăbănogi împedi-cați, cari rodeau, aproape, pământul fără

iarbă, ceata aceasta de flămânzi și chinuiți cari vorbeau, ciocăniau și spoiau tingiri lângă focurile de spuză într'o larmă asurzitoare... Când s'ajungă la mal, o țigancă bătrână și sdrențeroasă îi ieși înainte cu ghiocu...

— Sa-ți ghicească baba, norocoaso... pune gologanu de cinci la ghioc.

— Nu vreau, lasă-mă,..

— Frumóaso, boeroaico, sărut mâinile să-ți ghicească baba norocul și când o să te măriți. . Iaca unul cu ochi verzi îți cade la așternut... Fata se întoarse aproape fără voe, scoase cinci parale și-l puse în ghioc... «Să trăești, să-ți fie norocul de aur... Ascultă ce-ți spune baba, de n'o fi așa să-mi sară ochii... Îți cade un boer cu ochii verzi, să te mănânce de dragă nu alceva; îți cade cununia pe capul tău, cu el.

Marioara ascultă neîncrezătoare la început, apoi tot mai mult o atrăsese cuvintele țigăncei, o țântuiră; și din zâmbetul acela de neîncredere, îi trecu prin suflet ca un fior de neliniște.

Plecă încet pe malul Siretului. Apa era verde și valurile mici se loveau de țärm.

Singurătatea păduricei o fură pe nesimțite și fata căzù pe gânduri.

Toate întâmplările din ultimile zile veniră ca s'o chinuiască, să-i umple de tremur sufletul ei curat, ca și unda în care privea... Îi trecù pe dinainte viața ei trudită, săracă, din cocioaba umilită, viața chinuită de copil orfan care trebuia să-și câștige cu acul pâinea zilnică. Și iată că acum venind la mătușă-sa, un tânăr bogat, moșier, îi spune cuvinte de dragoste... O atinge cu umărul în barcă, îi dă flori — s'apropie de ea și-i simte suflarea arzătoare a buzelor... Ea se gândește la toate astea și nu știe ce să creadă... Iată și țiganka care îi iese 'nainte și-i spune lămurit, «un tânăr bogat îți cade...» Fata tresare... obrazii îi ard... inima-i bate cu putere... se simte așa de singură, de umilită, și nu știe cui să spue focul care-o mistue... A stat multă vreme pe trunchiul unui copac și când s'a sculat, liniște și mai adâncă stăpâneà pădurea... Printre ramuri cădeau suliți de aur și într'o creangă cântă un florian... Versul lui limpede răsună în pădurice în tonuri diferite, pe marginea

potecei, flori fragede își desvăleau sânul și răsăreau în cale. Marioara s'aplecă, rupse câțiva toporași și porni cu ei în mână pe cărarea plină de ramuri uscate... La han, dinainte erau strânse câteva căruțe... Se uită cu oarecare neliniște să vadă trăsurica moșierului. Nu eră. Intră în lăuntru. Glasurile, țipetile, cântecele oamenilor, umpleau de-o zarvă mare încăperea scundă. Fata trecu în odăița alăturată, căutând pe Lisaveta. O găsi la bucătărie rânduind oalele... Lângă dânsa o putinică cu brânză. — Unde-ai fost Marioară?

— În pădure...

Dânsa eră foarte ocupată cu aranjatul bucătăriei, moșierul îi trimisese brânză, lapte și vorbă că a doua zi vine la masă. De aceea Lisaveta dădeà zor să isprăvească toate. Marioara stătù puțin acolo, se întoarse în chioșc își luă lucrul, dar degeaba... ochii ei căutau alături...

Seara stătură multă vreme în chioșc privind în noapte.

Pe câmp, de la șetre, străluceau focuri mari, siluete alunecau în umbră, glasuri,

răcnete, strigăte, lătrături de câini umpleau văzduhul de fior... Și când pentru câteva clipe se făcea tăcere, s'auzea murmurul pârâiașului care se strecură prin câmpie gâlgâind spumos din cauza apelor mari care umflase balta Cătușei până în marginea liniei de fier. Sus în fund, strălucea crai nou, fin, blând, însemnând un corn de aur pe cerul limpede și negricios, iar din gară răsună fluieratul trenului care pufăea sgomotos!

Rămaseră așa îndelung, apoi într'un târziu plecară la culcare.

A doua zi, o dimineață limpede și strălucitoare de Mai... Marioara se sculă mai palidă, mai obosită ca de obicei. Avuse visuri care-o tulburaseră și dormise rău.

La 12 ciasuri trăsura cu doi cai roibi se arătă pe șosea.

— Mătușe, vine moșierul!

— Pune degrabă masa.

Fata luă o față de masă curată, farfuriile, tot ce trebuia și le așeză în chioșc, masa în locul cel mai umbrit, să nu bată soarele.

— Bravo, la treabă!... vorbi el fetei care

îi eși înaintea. Ia spune-mi ștreqărițo, ce-ai mai făcut?... și voi s'o prindă de bărbie... Fata se feri, se strecură din mâna lui, eșind din chioșc... Moșierul eră îmbrăcat în niște haine ușoare, cadrilate, de vară. Pe cap purtă o pălărie cenușie de stofă. Eră bărbierit chiar atunci și pe obrazul ars de soare se cunoștea pudra proaspătă. Moșierul se luă după fata și o ajunse la bucătărie.

— Bună dimineața, cucoană...

— Bunădimineața; vai, domnule Teodor, aici ați venit?

— Îmi place să văd cum fac cucoanele gospodărie... Se uită apoi serios.

— Ați primit câte-ceva de la moșie?

— Da, da, vă mulțumesc; sânteți prea amabil...

Moșierul se descheie la haină și scoase din buzunarul surtucului un portofel de piele; luă cinci hârtii de câte 20 și le întinse Lisavetei. — Poftim pentru o lună, cu vin; vă mulțumiți?

— Vai de mine, prea mult, vă mulțumesc, domnule Teodoru...

Ochii Lisavetei străluceau de fericire. Luă hârtiile și le strânse cu grabă...

Marioara alergă în crâșmă să mai aducă păhăruțul de vin... Teodoru se luă după ea, o așteaptă când se întoarse și cu mâinile lui sdravene o cuprinse de mijloc...

— Lasă-mă, am treabă...

— Nu te las; să'mi spui de ce ai fugit... și-o strângea cu putere, gata s'o frângă în brațele lui voinice...

Marioara, cuprinsă de toate părțile, se sbătea, voia să scape, se smunca dar fără folos.

— Țip, de nu mă lași și te aude mătușa.

El își lăsă buzele înfocate pe obrazul fraged și-o sărută cu patimă.

— Tocmai în clipa ceia venea Lisaveta. Ea văzuse toată mișcarea, dar întoarse capul în altă parte... Fata se repezi din brațele lui și alergă speriată.

La masă, tânărul, foarte vesel, spunea o mulțime de palavre, mănca cu o poftă nebună deșertând cu sete paharele de vin... Mănca voios ca un om mulțumit și care aleargă, sezbuciumă, pe câmpii, în aerul curat. Lisaveta, cum aducea la masă, se

așeză lângă el și ascultă vorbele-i răspicate, pline de haz. Ii istorisi apoi de moșie, de curtea lui, o mulțime de lucruri care n'o interesă, dar de care se arată încântată. Marioara dà pe acolo mai rar și el când o zăreà, o furà din ochi, se uită lung și-i veneà parcă s'o cheme să stee lângă el, să-i privească ochii, trupul ei fraged și voluptos.

Aproape de sfârșitul mesei se ivi domnul Davidescu cu pestelca albă dinainte, într'o vestă, cu papuci în picioare și-l întreabă cum i-a plăcut masa... Se arată încântat când moșierul răspunse «foarte bine». Rânduì apoi orele de masă și șopti cucoanei Lisaveta dacă vreà să-i trimeată câteva păsări de care-i plină ograda lui. Iși luă cafeaua, și pe când sorbeà, zări pe Marioara : când voi s'o cheme, ea se furișă în odaia crâșmei. Fata erà îngrijată și s'așteptà ca mătușă-sa s'o ocărască, pentru c'o văzuse cum moșierul o strângeà în brațe. Ii veneà să s'ascundă, să plece acasă mai bine, decât să deà ochii cu ea... Inșă care nu-i fu mirarea, după ce plecă tânărul : mătușă-sa se arată veselă. ba-i

făcù și observație că de ce-a fugit ca o sălbatecă când a plecat dânsul?

Marioara rămase foarte surprinsă... «In loc s'o ocărăscă, ea îi spunea de ce n'a stat de vorbă cu el... poate nu m'a văzut» — se gândi fata.

Cucoana Lisaveta, eră așa de fericită că n'o mai cunoșteai. Acuma, în sfârșit, putea să trăească după cum o vrea, are să-și cumpere din banii ei pălărie, rochie... Nu se mai plângea nici de urât, nici de boală de rinichi. Înțelesese planurile moșierului, îl vedea unde țintește, dar se prefăcea că nu știe nimic... Mai la urmă ce-i păsă ei, de fata cumnate-sei?... Lasă-l să facă ce-o vrea, dânsa să trăească bine! In seara ceea chiar plecă la Galați și-și cumpără rochii, pălărie nouă... Acuma se lăudă la toată lumea că crâșma merge de minune, că a făcut cunoștințe bune, e în contact cu moșierul, cu amplexiții de la gară.

Seara, Marioara servi moșierului masa. Cel d'întâi lucru, el o întrebă cât mai stă.

— Incă o săptămână.

— Nu se poate ; ce-ai venit numai pentru atâta?

- Nu mă lasă mama...
- Am să-i cer eu voie...
- Parcă dumneata o cunoști?
- Am să cat s'o cunosc...

Glumiră așa o bucată, pe urmă moșierul schimbă vorba.

- Să știi c'am să te pun la amendă...
- De ce?
- Pentru ce-ai fugit astăzi de mine?
- M'a văzut mătușica când mă sărutai, ce vrei să mă ocărăscă?
- Scuză-mă; de-acuma am să te sărut când n'o fi mătușica, vrei?
- Nu vreau; să mă lași în pace.
- Să știi că mă supăr.

Marioara avea un aer ștregăresc... Moșierul pândi un moment când se apropié și-o prinse de mână... Ea se sbăteà, voeà să scape...

- Degeaba, ești a mea...
- Spune, ai să mai vorbești așa?
- Nu, n'am să mai vorbesc.
- Dar matale, mai fugi de mine?
- Nu...
- Atunci dă-mi o guriță...
- Nu se poate, lasă-mă în pace.

El, aprins, tremurând, o sărută pe ochi, pe gură.

Pe când stăteau de vorbă, iaca în ușa hanului, Domnul impieगत de mișcare Traian Angelescu.

— Ha, aici domnu Teodoru; vă salut.

— Bună seara.

— Dar cu ce ocazie?

— Așa, în primblare.

Vederea moșierului nu-l bucură de fel pe impieगत... «Asta iar mi-a luat înainte» se gândi el și intră în han, așteptând să vadă fata... Stătù acolo o bună bucată de vreme, crezând c'o fi plecat moșierul; degeaba. Eși afară supărat. Când trecù pe lângă chioșc, moșierul îl strigă. — Se cunoșteau din gară, unde Teodoru avea de multe ori afaceri.

— Haisă te iau cu trăsura pân'la canton.

Se suiră amândoi în brișca mică și dispărură în noapte. La canton, Angelescu se dădù jos, iar moșierul o luă pe șoseaua pietroasă...

Trăsura mergeà în pas grăbit și se cufundà din ce în ce în noapte.

«Da, e frumoasă fata asta, și-am să

cheltuesc oricât, merită»; își zise el, ridicând biciul și atingând spinarea cailor...

Se hotărî a doua zi, să se ducă la Galați, să cumpere cadouri femeilor... — Știa Teodoru că cadourile ispitesc, le pierd mințile, le fac să cadă în păcat. — Într'un târziu caii se opriră singuri. Trase de hățuri, cârmii pe podet, apoi se oprî în fața unor porți groase de fer. Bătrâna veni să deschidă poarta. Un băetan îi duse caii la grajd; tânărul ridică scara de piatră, deschise o ușă grea și intră în odaea lui, prost mobilată. În părete spânzurau două arme și într'un colț, pe-o etajeră, câteva cărți. Haine aruncate în neregulă, pe masă condiți cu însemnări de-ale moșiei. — Se aruncă mai întâi îmbrăcat în pat și începî să se gândească, să-și facă planuri. — Și sufletul lui ardea de dor la gândul că în curând fata de la han va fi a lui.

Prin fereastră, luna vărsă lumina ei slabă în odaie. — Într'un colț, undeva, țârâia un greer; din noapte venea fâșăitul nervos al plopilor cari scoteau un freamăt neînterupt...

IV.

A doua zi cu trenul de 10, Cucoana Lisaveta se întoarse de la Galați, cu pălărie și jachet nou, veselă de necunoscut. Bărbatu-său când o văzù împopoțonată, surprins, întrebă :

— De unde ți-ai cumpărat mode? Cu ce bani?

— Am împrumutat de la M-me Iordăchescu pân' ce-oiu luă de la moșier.

— În loc să fi alergat la mode, Lisavetă, mai bine lăσαι, drăguță, că atunci când luam banii, s'achităm din polițe...

— Ăștia nu-s banii dumitale.

— Cum? Ce fel de vorbă că nu-s ai mei?

— Da; nu-s ai tăi, căci eu muncesc.

— Dar eu nu muncesc de dimineață până 'n seară?

Lisaveta, foarte enervată, întoarse spatele lui Davidescu... «Mai bine du-te și vezi-ți de crăsmă...» El rămase locului foarte supărat: Totuși se gândi: Nu se poate să nu m'ajute ea... Când or' fi polițele am s'o rog... așa-i ea, nervoasă...

Lisaveta, după ce arată cu de-amănuntul fetei ce-a târguit, se duse la bucătărie să pregătească masa. Din fugă îi povesti ce-a mai văzut prin Galați, cu cine s'a întâlnit; o întrebă ce-a fost pe aici și cine a venit în lipsa ei.

Cele două femei fură foarte îngrijite când văzură că moșierul nu veni la prânz. «Ce să fie oare»? Se întrebau ele supărate... Așteptară cu oalele la foc până la două; pe când strângeau farfuriile din chioșc, iată că domnul Angelescu cu uniformă lui curată, șapca roșie ca para focului, pòmăduit, cu mustața răsucită, s'arătă în han. «Doamne, cum mai vin tinerii ăștia de când e Marioara aici», se gândi Lisaveta. Angelescu se opri în ușa hanului și ceru o sticlă cu limonadă. Văzând pe femei, le salută cu respect, se apropie și le întinse mâna. Căută să intre în vorbă, își îndulci glasul, îl pițigăea, parc'ar fi fost cel mai blând om din lume, vesel că n'are să fie supărat din partea moșierului care plecase la Galați... Angelescu erà foarte pornit contra moșierului care, cum vedeà o fată, îi luà înaintea.

Stătù așa, o bucată, de vorbă cu cele două femei, căutând să le atragă cu gestul, cu privirea lui, dar degeaba... Fata tot se mai uită la el, dar Lisaveta, ca la dracu...

Funcționarul plecă puțin cam supărat, totuși nu-și pierdù speranța...

Seara, moșierul iar lipsì și iar așteptară ele vre-o două ceasuri cu masa întinsă...

— Ce să fie asta? întrebă Lisaveta.

— O fi pe moșie!

— Dar dacă o fi plecat la Galați?

— Vezi, am uitat să întrebăm pe Angelescu ăla; și Lisaveta, neliniștită, începù să se primble nervoasă, cătând în dunga șoselei.

Intr'un târziu un băetan de la curte aducea două părechi de găini.

— Când ți le-a dat să le aduci?

— Mi-a dat în grijă aseară... da vedeți că eu am fost cu treabă la târlă, peste Siret...

— Dar domnul n'a spus unde se duce?

— Îmi pare că la Galați...

— A, la Galați... de aceea n'a venit la masă; vorbi ea, răsufând ușurată. In

seara aceea Marioara cu mătușă-sa stătura mult de vorbă... O noapte dulce, parfumată de mirosul florilor. Lisaveta povesti fetei multe întâmplări din tinereța ei și oftă des, închizând ochii. «Când eram ca tine, să fi văzut tu»... Fata ascultă cu sufletu-i bătut de gânduri... Veni vorba de moșier, de poziția, de bunătatea lui, apoi ușor îi dădă a înțelege fetei, dragostea lui pentru dânsa... «Vezi cum ține la tine? ai putea face ce vrei din el»... Marioara ascultă fără să răspundă... «Când eram eu tânără, draga mea, nu s'amorezasem un ofițer de mine?... Eră nebun, eră în stare să se'mpuște pentru mine... Ce nu-mi cumpără... Câte gusturi aveam, toate mi-le făcea... Și cât s'a rugat și-a plâns, ca să fug cu el!... dar am fost o proastă... Am făcut ce au spus părinții. M'am măritat după un bătrân, s'ajung crâșmăreasă... Și astăzi mi-se rupe inima când văd niște răsuri la brațul ofițerilor... Ei, cum n'a avut cine să mă povățuiască?

— Așa-i mătușe, dar n'aveai zestre... la ofițeri...

— Ce spui tu, Marioară!... De câte ori

nu le-a dat voie ca să se'nsoare fără zestre... Nu mai departe nevasta lui Ivanovici... Ce erà aceea? O slugă; și astăzi cine-i!... M-me Ivanovici, căpităneasă... Nu i-a pus și profesor și franțuzește a învățat-o... O proastă, o toantă, căpităneasă!!»... Vorbea cucoana Lisaveta cu multă revoltă, făcând gesturi, oftând dureros... Când isprăvi, erà tare mișcată... aveà urme de lacrimi în ochii ei mici drăcoși, în ochii aceia ce-i învârteà și-i dădeà peste cap cu meșteșug... Vorbele ei avură oarecare efect asupra fetei... Ar fi voit să-i spuie toată durerea ei, mai ales că mătușe-sa luase vorba de moșier,... dar ea nu puteà. De câte ori voià să înceapă, cuvântul i-se opreà pe buze. Toată noaptea ceea fata se chinuì bătută de gânduri... «Oare n'o fi spus într'adins pentru dânsa povestea cu ofițerul... Nu i-o fi dat să'nțeleagă, ca să nu se fe-rească de moșier... poate s'o ia de nevastă..! Nu se poate, eu fată săracă, el om bogat... Nu; cum are să mă ia el pe mine...» Și-o tristețã adâncă îi umplù sufletul de amar... Pentru întâia oară, se simțea nenorocită, perdută în sărăcia ei.. Își aduse aminte

că peste câteva zile va trebui să se ducă la căsuța ei săracă... Iar va luă acul în mână și va începe să lucreze lucruri scumpe pentru alții bogați... La ce să se neliniștească degeaba, când peste trei patru zile se va duce acasă și totul se va sfârși...

A doua zi trăsurica moșierului se ivi pe neașteptate în fața hanului. Foarte vesel se apropiè de cele două femei.

— Nu vă erà dor de mine?

— Cum de nu, răspuse Lisaveta...

Marioara priveà cu oarecare tristețã...

— Am fost la Galați, vorbi el... și dumneavoastră m'ați așteptat cu masa, vă rog să mă iertați... din grabă să nu pierd trenul, am uitat să trimit omul să vă vestească... Scoase de la trăsurică un pachet și intră în chioșc... Lisaveta aduceà mâncarea, iar moșierul desfăcù pachetul.

— Iacă cucoană, nu vă supărați, un mic cadou pentru osteneală...

Când moșierul scoase în fața ei o pereche de cercei strălucitori în lumina lor, niște mătase de bluză, ochii ei s'aprinseră de mulțumire, de fericire.

— Mulțumesc, mulțumesc... vai, ce bun sunteți, vă mulțumesc.

— Pentru puțin, zise el grăbit, desfăcând alt pachetel...

«Iaca, brațeleta asta-i pentru domnișoara Marioara... Chemați-o să i-o dau...» Lisaveta alergă repede, chemă pe fată și când el îi întinse brațeaua de aur, fata avu un moment de neliniște, de grijă... Ea se'n-roși, totuși bucuria se vedeà întâipărită pe față ei...

Moșierul la masă fù vorbăreț, dar serios. Știà că planul lui e aproape să reușească și tocmai pentru asta voià să s'arate cât mai serios, ca să nu deștepte în sufletul fetei neîncredere. Din ziua aceea Teodoru veneà regulat la masă. Trimeteà la două zile fel de fel de lucruri de pe moșie... Lisaveta nu mai puteà de bucurie; se duse de vre-o două ori la Galați, și duse niște brânză, ouă, Savastei, ca s'o mai îmbuneze, să-i lase pe Marioara măcar două săptămâni.

Știà bine că dacă pleacă fata, chilipirul s'ă dus.

Acuma, seara, moșierul rămâneà mai târ-

ziu ca de obicei la masă; se luă de vorbă, povestind din viața de pe moșie, de țărani cari-l supărau și cucoana Lisaveta îi răspundeă; «da, țărani sânt niște mitócani, niște leneși». Apoi tânărul urmă că s'a săturat de hoinărit, că ar fi în stare să se'nsoare și cu o fată fără zestre, numai să-i placă.

Marioara lăsă capul în jos. Se'nroșiă. De mult prinsese dragoste de tânărul moșier, care eră așa de atent, așa de bun cu dânsa. Nu mai tugeă spărioasă când el o prindeă de mână, nici nu se sbuciumă atâta când voiă s'o sărute. Uneori mergeau până la malul Sirețului. Se primblau încet, vorbind în amurgul fumuriu, care se lăsă pe apă, pe dealuri, cucereă văzduhul. Tânărul înflăcărat, cuprindeă de multe ori, mijlocul subțire al fetei, o strângeă cu putere la pieptul lui... Lisaveta atunci se prefăceă că nu vede, păseă înaintea, căută prilej de vorbă, său se făceă că privește la ceva.

«Vreau să fii a mea; te iubesc la nebunie» șopteă el Marioarei într'o beție nebună... Și fata rămâneă gânditoare, înclinând ușor capul pe umărul lui.

În vremea asta domnul Davidescu, habar n'avea de cele ce se petreceau în jurul lui. Nu-și căuta de cât de marfă, de mușterii și de vânzare, socoteli și planuri! Iată ce-l muncea, și-l făcea să nu doarmă... Dar vânzarea mergea slab și Davidescu nu avea nici o putere ca să schimbe lucrurile. Trebuia veșnic să amâne polițele sau să'mprumute din altă parte, să plătească la bancher, când acesta nu voia a-i prelungi trata. Acum era și mai îngrijat că două din polițe nu puteau fi schimbate. Așa că era nevoit să pue pe Lisaveta ca să roage pe moșier să-i dea banii. Într'o dimineață frumoasă, pe când Lisaveta și Marioara stăteau în chioșc, iată că în ușa hanului se ivi un tregher din gară. În mână avea o scrisoare. Cum văzù pe femei, le întinse bilețelul. Cucoana Lisaveta sări înainte, i-l luă, rupse plicul pe când fata căscă ochii, uimită. Lisaveta citi încet, apoi deodată se înfurie, parc'ar fi lovit-o cineva.

— Ce-i, mătușică ?

— Na, citește ! vorbi ea înciudată.

Fata luă tremurând scrisoarea și 'ncepù să 'citească încet, cu neliniște :

STIMATĂ DOMNIȘOARĂ,

Din ziua când v'am văzut, inima a 'nceput să bată cu aprindere pentru d-tră. Sunteți un înger care m'ați fermecat, m'ați robit, ați făcut din mine sclavul d-tră și care ar fi în stare să-și piardă viața.

Nu sunt bogat, dar dragostea mea sinceră prețuește mai mult decât grămezile de aur ale altora. Aștept o vorbă, un răspuns, de la d-tră, căci de el atârnă fericirea vieții mele.

TRAIAN ANGELESCU
impegat gara Barboși.

După ce citi biletul până la capăt rămase foarte tulburată... cuvintele acestea «nu sunt bogat, dar sinceritatea amorului meu»... îi deșteptă în sufletul ei tânăr, un sentiment de milă și de dragoste.

Prea cu foc erau scrise rândurile acelea să n'o miște... Stătù așa încurcată, neștiind ce să se facă și ce să răspundă.

Dar în clipa aceea apărù mătușe-sa cu o călimară și-un plic în mână.

Foarte nervoasă, dânsa se puse la masa și 'ncepù a scrie.

Scrià grăbită și ochii ei ciudoși alergau repede, pe hârtia albă; închise plicul cu scrisoarea și o dete tregherului fără s'arâte fetei răspunsul... «Auzi impertinentul, are curaj să-ți scrie scrisori și să le trimeată prin tregheri» strigă ea... Las că i-am spus eu; numai să mai îndrăznească... Fata tăce și par'că nu îndrăznește s'o întrebe pe mătușe-sa ce i-a răspuns...

Cu toate că o adâncă părere de rău i se deșteptă în suflet, când o auzi că l'a făcut impertinent...

Impiegatul Angelescu primì scrisoarea nerăbdător... Rupse marginea plicului cu îngrijire și cetì... Deodată se opri, scrâșnind din dinți... Parcă o lovitură de cuțit îl săgetă prin inimă... Voià să se mai uite, s'o citească a doua oară și nu avù curajul..

«Auzi, să mă facă impertinent, să spue că mă reclamă șefului...»

Toate speranțele, visurile, planurile lui de dragoste erau nimicite.

Il coprinse o furie nebună, oarbă; o furie de răzbunare contra lor, dar mai

ales împotriva moșierului, care nu vedeà o fată fără să caute a-și bate joc de ea.

Incepù să se plimbe iritat pe peronul gărei, făcându-și planul cum și-ar puteà răzbună mai bine.

In două rânduri i-o făcuse; odată cu învățătoarea, altă dată cu fata unui fabricant din dosul gărei. «Acuma, las că-i dau eu!... Și când ar ști proastele că amorul meu erà așa de curat, de sincer... A, dar femeea, femeea e ușoară; ea nu crede în dragoste... aur... aurul o atrage», Bine-a zis Eminescu, se gândi el... da bine-a zis Eminescu: Femeea, minte scurtă poalelungi... Și intră în birou foarte nervos; voi să caute într'o condică, dar iată că în fața ghișeului se zări nasul moșierului care veneà dimineața să-și ia corespondența.

Moșierul desfăcù scrisorile, le cetì pe rând, trecù apoi în dosul gărei, deslegă hățurile de gardul mic, se urcă în trăsuri și pornì la masă.

Când îl văzù Lisaveta, îi ieși înaintea ca de obicei, numai Marioara stătea mai retrasă și părea mai tristă,.. O duruse faptul că mătușe-sa răspunsese în numele

ei și așa de răzbunător... «Putea să-i scrie mai frumos, putea să nu-i răspundă».

Ea cu sufletu-i bun, nu putea înțelege planurile mătușe-sei.

De unde să-și închipuiască că Lisaveta căută într'adins să scape de angajat, doar n'o pierde pe moșier... cadourile...

La masă moșierul le propuse că pe la patru să facă împreună o plimbare în pădure. Se înțeleseră ca să se întâlnească la gura Siretului.

Lisaveta răspunse cu toată bucuria și imediat ce plecă dânsul, începui să-și facă părul, să se pudreze, să-și dreagă sprâncenele cu negru; singură Marioara părea fără de chef, dar mătușe-sa o luă repede și fata începui să se îmbrace.

Când bătui toaca la biserica din sat, cele două femei intrară în pădurice.

Lisaveta era îmbrăcată cu o bluză roșietică și cu cercei aduși de Teodoru.

Marioara cu o bluză albă care o prindea de minune și se desenă admirabil pe corpul ei bine făcut... Mergeau încet pe marginea apei, fata tresărind de câte ori o broască sărea în apă înaintea ei.

Pădurea miroseà a toporași și lăcră-mioare. De pe Siret adia un vântișor răcoros și apa se încrețeà în tremur. Când intrară în pădure, de pe cărare le ieși înainte moșierul.

— De când v'aștept...

— Ați venit de mult?

— De-o jumătate de ceas.

Porniră veseli în inima cuhalmului și când ajunseră la trunchiul unui plop, răsări înainte un țaran care ducea o coșniță încărcată...

— Așterne aci, mă Ioane.

Femeile desfăcură pachetele cu brânzeturi salamuri, scoaseră sticlele cu vin și le așezară pe iarbă.

Moșierul flueră vesel, și ret, dădea ajutor. După ce rânduira masa, o luară încet pe malul Siretului... Teodoru o cuprinse pe fată de mijloc, se apropià, o sărută, când mătușă-sa treceà înainte... Fata se fereà, de brațul lui voinic, sărutările-i ferbinți o copleșiseră... «Ai să fii a mea, am să te eau de nevastă».

După o rătăcire de-o jumătate de cias

prin inima păduricei, se întoarseră supt trunchiul pomului verde și s'ășezară la masă. Vorbeau veseli cu toții, mâncau cu poftă și umpleau des paharele cu vinul ce-l avea Teodor mai bun. Aerul curat, primblarea, îi dispusese de minune și începură să ciocnească: «Să te văd un mire!» felicită Lisaveta. Și întorcându-se spre fată... «Și pe tine o mireasă».

În liniștea amurgului care se apropiă, moșierul părea foarte fericit, începù să fluere, să cânte, vorbea deschis, ciupea pe fată, pe Lisaveta, ea îl ciupea de mână... Berea, vinul o încălzise, începù a glumi cu vorbe proaste, să-i dea peste mână, să-i verse paharul... Apoi, în toiul veseliei, cântau cântece obscene, își strâmbau fața, glasul...

— Tare iubesc viața, veselia» — se'ntorcea spre Marioara: «Tu ce taci, fă? 'spune, cântă. Ah, de ce nu sunt eu cu zece ani mai tânără» și se uită galeș în ochii tânărului... El clătină din cap cu paharul plin, cântă gros, răgușit, s'aplecă, o cuprindea pe fată de după gât și-o sărută înfocat.

— Lasă-mă! stai bine!

— Ei, ce te mai faci? strigă mătușe-sa...
Ia sărută-mă pe mine! — și moșierul
s'aplecă, o sărută, îi mângâie fața.

Ochii lui scânteiau de patimă... Tot ce
gândise, se împlinea... Acuma în fine după
atâta așteptare, putea să-și pue planul în
aplicare... Simțea cum sângele se înfier-
bântă, s'aprinde. — Turnă pahar după
pahar, iar Lisaveta îl deșertă cu sete
până'n fund, se uită la el cu înțeles...

— Da tu de ce nu bei, mă?

— Beau răspundea el și-și turnă paharul
pe jumătate, îl ducea la gură, sorbindu-l...
Umplea pe-al fetei și-o silea să-l deșerte:
«Mă supăr, dacă nu-l bei»...

Marioara, nedeprinsă cu băutura, seameți
/ repede. Eră prea veselă și făcea glume
pe care nu le-ar fi spus altă dată... Când
moșierul s'aplecă s'o sărute, ea se lăsă
toată fără murmur, fără să-l dea la o parte...
Mătușe-sa eră cherchelită de-a binele...
dânsa nu mai avea nici o margine... vorbea
fără nici o noimă, moțăia din cap și se clă-
tină într'o parte și'n alta...

Când moșierul le văzù ameteite rău,

făcù fetei propunerea să se primble puțin cu el prin pădure.

— Duceți-vă... Vreți să vă drăgostiți, strigă Lisaveta cu paharul plin.

Fata parcă nu voià, el o ridică și-o porniră printre copaci.

— Ne'ntoarcem îndată..

Ii înlănțuise gâtul, o sărutà, strângând-o la piept...

«Acuma fata erà a lui»... Se lăsà moale, fără să se opue, amețită de vin și cuvintele-i dulci... nu mai știà ce se petrece cu dânsa.

Trecură pe sub tufele de răchită, ajunseră într'un loc închis, într'o parte a pădurii, unde sălciile astupau ori ce drum... Printre crengi, soarele aruncà cele din urmă raze care mureau în pădure... Aici erà întunerec.

Moșierul se oprì, o cuprinse de mijloc și-i astupă gura cu sărutări nebune: «Ai să fii a mea, am să te iubesc toată viața» și se repezì la ea cu o sete turbată, înnebunind-o cu sărutările lui ferbinți.

Fata își mai revenì, voi să se opue, se sbăteà în mâinele lui.. «Lasă-mă, lasă-mă

ce vrei să faci cu mine?...» Teodoru o strângea cu furie... În cele din urmă fata ne mai putându-se împotrivi, căzù moale în brațele moșierului... dânsul se năpusti asupra ei cu o sete de fiară care ar muri mai bine, de cât să-i scape prada. Seara se apropia și pe sus din înălțime, cea dintâi stea aprinse lumina ei pe cerul curat și limpede.

V.

De câteva zile domnul Davidescu era foarte amărât... Veșnic făcea socoteli pe tejgheaua de brad, socoteli care nu-i eșiau; vânzare nu era și polițele, se apropiau, aceste fițuici afurisite care-l umpleau de grijă ziua, nu-l lăsau să doarmă noaptea. Ca să deschidă crâșma, ipotecase casele, acum venea și termenul procentelor, și-al capitalului..., 100 de franci o poliță și licența și toate acestea la sfârșitul luni... De unde să le scoată? S'aștepte să-l dea afară, ce se va face? Fără casă, fără slujbă!... Îi venea uneori să plângă de amărât ce era. În crâșmă marfa nu se vindea.

«Ce să mă fac?», se gândea el zi și noapte. Speranțele lui că vânzarea are să se schimbe erau duse. Nici regimentul nu venise la exerciții pe câmpia din apropiere, după cum fusese vorba. Ținea deschis până la 12 noaptea, doar or mai veni mușterii. Mai în totdeauna adormea cu coatele pe masă; dimineața până ce se luminea, trebuia să deschidă. Ajunsesese într'un hal de oboseală de nu se putea ține pe picioare.. Apoi drumurile pe jos la Galați, prin soare...

Acuma începea să-și aducă iar aminte de «slujba lui, care, de bine de rău, i-aducea 100 de franci pe lună»... Cu zilele care treceau și termenul datoriei se apropia... Mai avea numai o scăpare: S'amâne nevastă-sa plata datoriei la Iordăcheasca și să-i dea lui banii să-și plătească din angarale. Da, asta era singura scăpare. Chemă pe Lisaveta și cu glas blajin, rugător, îi spuse: «Lisavetă, tu ai să iai 80 de franci dela moșier; amână pe Iordăcheasca și dă-mi mie banii ca să plătesc datoriile; ai putea să-i ceri și pe o lună înainte, că de, îi bogat».

— Ce, să-ți dau eu banii mei... eu care mă coc la mașină?

— Lisaveto dragă, vin datornicii și ne dau afară, rămânem pe drumuri...

— Nu pot... e imposibil... poate să facă ce-o vrea...

Davidescu puse mânele cruce, se uită în ochii ei cu umilință.

— Gândește-te, frățioare, rămânem pe drumuri!...

— Nu vreau să știu; dumneata m'ai adus aici...

— Bine, dar ce sânt eu de vină dacă afacerile merg prost?...

— Dumneata ești de vină! strigă ea care aveà gust de ceartă.

El se uită fix în ochii ei și-o clipă îi trecu prin suflet un fior de ură... Ar fi fost în stare s'o lovească, s'o apuce de păr, s'o târăe pe jos, dar se opri la gândul că-l aud oamenii din crâșmă și se face de răs... «Of, Doamne, cu ce ți-am greșit eu, de înă pedepsești așa», se gândea el. «Eu, om cinstit care n'am făcut la nimeni rău, de ce m'ai osândit să sufăr atâta!... strânge-mă odată, Dumnezeule! Asta'i fe-

meie, asta'i tovarășă de viață ? să te vadă că te'ntinzi și ei să nu-i pese»... își zise el încet.

Trecură încă două zile la mijloc... Două zile care pentru Davidescu fură veacuri de suferință. Îi venea uneori să se ducă singur la moșier să-i spue durerea lui, să-l ajute, cu banii ce-aveau de luat... Iar se răs gândi; n'avea curajul, pe urmă ea vorbise cu dânsul, să nu se supere cumva dacă i-o zice și el... Se luptă cu gândul și nu știă ce să facă, cum s'o scoată la capăt... În vremea asta Lisaveta par'că nici n'ar fi știut de necazurile lui bărbatu-său; eră veselă, râdea... Mai ales din seara ceea să nădise la băut și la petreceri... Moșierul nu venea niciodată cu mâna goală. Ziua mergeau de multe ori în pădure la plimbare și petreceau...

Marioara, câteva zile fù tare abătută, tristă și deseori eră cu ochii roșii și umflați de plâns; asta mai ales din seara când își perduse mințile și se lăsase moșierului. A doua zi fù în stare să se omoare... Mătușă-sa care știă totul, o luă cu gura: «Ce ești proastă? Ce te mai

bocești? Decât să-ți mănânci viața cu un mitocan ca al meu mai bine să petreci cât ești tânără... Iacă moșierul ista are sa te ia de nevastă, ce mai vrei? Acuma fata nu mai zicea nici ea nimic; slabă, fără voință, eră o jucărie în mâna celor doi, cari o purtau după voia lor... De câteva ori merseră în pădure, petrecură, odată s'au dus la casa moșierului unde își pierdură o jumătate de zi în desfrâu... par'că nici fata nu se mai gândea la curățenia ei de altă dată, începuse chiar să imite pe mătușă-sa în cântece, în vorbe cu înțeles.

Într'o zi pe când Davidescu se'ntorcea din Gara Bărboși, găsi pe tejghea cele două avize de polițe... «Ce să mă fac, ce să mă fac, se gândi el din nou... Se duse iar la nevastă-sa să i-le arăte, crezând că o să se schimbe.

— Lisaveto, nu mă lăsa, pentru numele lui Dumnezeu... ce-i asta? Nu ești soție, nu ții la casa ta?

— N'am ce-ți face, nu pot.

— Bine, Lisaveto, nu vezi că ne așteaptă prăpastia?!...

— Măcar să fie ori ce, nu-mi pasă, eu nu te-am adus aici..,

— Atunci am să mă duc eu la Teodoru, să-i cer, dacă tu ești cu inima de dușman.

— Să-i ceri? dar cine a muncit, dumneata?

— Și eu muncesc și sufăr, Dumnezeu mă știe...

— Și la urmă, ce să-ți mai ascund, drăguță, vorbi ea zâmbind cu răutate... banii i-am luat eu de mult...

— Cum? ai luat banii? Ce-ai spus?... Ai luat banii fără să știu eu?

— Da, am luat și mi-am făcut ce-mi trebuia!... că dumneata nu ești în stare, trebuie eu să muncesc.

— Bine, șerpoaică afurisită și ticăloaso ce ești, tu te gândești la rochii, când la ușă, ne așteaptă datornicii, să ne vândă și perna de supt cap.

— Domnule, să nu mă insulti în modul acesta... Nu sunt crescută astfel și cu banii mei fac ce vreau...

— Cum? afurisito, cum să nu te insult! și ridică brațul s'o lovească... În clipa aceea intră Marioara galbănă și opri brațul

lui moșu-său. El bâlbâi câteva cuvinte, voi să mai spue ceva, dar simți cum sângele i se urcă la cap, și-ar cădea jos dac'ar mai stă acolo, eși în ușa hanului cu șortul dinnainte, cu capul gol, cu papucii în picioare și o luă pe șosea fără să știe ce face... Când ajunse în capătul drumului, se opri, auzind glasul postașului care-l strigă: «Domnule Davidescu, aveți o scrisoare».

El luă scrisoarea, o desfăcù tremurând cu frică — credea că vre-un nou datornic îl somează. Parcă nu îndrăzneă s'o citească... însfârșit și-aruncă ochii și deodată... rămase zăpăcit, pierdut, cu gura căscată în fața celor ce vedea:

Domnule,

...Vă vestesc că nevasta cu nepoata dumnevoastră, petrec în fiecare zi în păduricea de pe malul Siretului... De mult știam lucrul acesta, dar mă feream să vi-l spun... Văzând că petrecerile nu mai încetează, că proprietarul moșiei în setea de a-și bate joc de femei nu mai are margine, m'am gândit că fac bine să vă pun în cunoștință ca să luați măsuri... Vă veți putea singur convige ducându-vă între orele 4 și 5 în pădurice.

UN BINEVOITOR.

Davidescu nu mai avu putere să citească scrisoarea până la capăt... Sângele îi năvăli din nou în față, mâinele, corpul îi tremurau, proprietarul... nevastă-mea... bâlbâia el într'una... «Ei petrec... Doamne, doamne ce faci cu mine... De ce nu mă strângi!... sfârșește-mă odată!...» Se oprî din nou și iar aruncă ochii pe scrisoare... «Auzi, proprietarul... cinstea casei... s'ajungă oamenii să spue că am tractir... nepoată-mea... femeia mea...» Picioarele i se muiară, ochii cătau rătăciți, părea zăpăcit... Sta în mijlocul câmpului cu capul gol, cu hârtia în mână, făcând gesturi largi... Se întoarse apoi într'un suflet acasă și chemă pe Marioara.

«Să-ți faci bagajul să te duci din casa mea, eu nu te pot ține... Auzi? acum. bâlbâi el... Eu nu pot... Aici în casa mea, cinstea mea...» Și se repezi la nevastă-sa: «Să faci bagajul fetei, ticăloaso, să plecați, să vă duceți degrabă... că se întâmplă o nenorocire în momentul ista... eu muncesc și voi vă bateți joc de mine...»—și se sforță să s'arunce asupra fetei, asupra nevastei-se cu toată ura, cu toată patima care clo-

cotea în el. Fata îl privea tremurând... crezându-se perdată, se uită în ochii lui moșu-său și nu putea spune o vorbă... Davidescu înfuriat, se repezi iar la nevastă-sa și-i strigă: «Să duci fata acasă, acumă, degrabă... ticăloaso... afurisito... auzi, să-ți bați tu joc de cinstea mea...» Ea încercă să se opue, să-l ia cu gura mare, el într-o turburare ieși afară frângându-și mâinele, clătinând din cap... se duse în dosul grădinei, și căzù zdrobit, pe o bancă. Din ochii slabi, șterși, se scurseră două lacrimi și rămase mult acolo, zdrobit de durere... «Auzi, nevastă-mea, gema el din când în când, ce i-a dat în gând, de ce s'a apucat?!... să-și bată joc de fată... să se ducă în pădure... Cinstea mea călcată în picioare. Nepoata mea pentru care eram în stare să-mi dau viața... Vai de mine, se poate una ca asta!... Și moșierul să fie așa om... Ar fi trebuit să mă pun la pândă... A... dar ce să mă pun la pândă? De ce tot îmi spuneau: Ne ducem puțin în plimbare la pădure, să mai luăm aer. Așa. Astă-i adevărat». Și la gândul acesta se înfuriă din nou. Se sculă hotărît să le spuie

tot, să facă scandal, să strige în gura mare, să le bată, să le lovească... onoarea lui de om e instit.

Intră înfuriat în prăvălie, de acolo în odaie... femeile plecaseră în grabă răvăşind totul prin casă. El se lăsă cu coatele pe tejghea şi căzù din nou ca un nenorocit care n'a fost născut decât să suferé.

Din seara ceia căzuse într'o tristeţă adâncă de-ţi eră jale să-l priveşti. N'avea chef de vorbă, nici de treabă. Mergea ca purtat de alţii şi poliţile băteau la uşă... «Ce să mă fac, ce să mă fac? Toată noaptea s'auzea geamătul lui din odăiţă... se sculă de câteva ori şi se plimbă cu paşii rari prin odaie. Şi dânsa a plecat... afulisita, s'a dus. Moşierul veni o singură dată şi întrebă de Lisaveta, de masă, apoi plecă, făcându-se că nu ştie nimic.

Trecură două zile aşa, în prada unei dureri amare. A treia zi, nevastă-sa se întorcea veselă, împopoţonată, par'că nimic nu s'ar fi întâmplat.

— Ai dus fata acasă? răcni el înfuriat...

— Am dus'o; Ț'am făcut cheful, mito-

canule... și foarte supărată trânti pălăria din cap, se desbrăcă nervoasă.

Davidescu nu știă ce să spuie... prea îl luase repede. Stă în ușa crâșmei cu mâinile cruciș și holbă ochii mari.

— Din cauza dumitale, țipă ea, s'a îmbolnăvit fata... Să te ei după anonime, după minciuni, bărbat ești dumneata?... m'ai făcut de răs... pe minē femeie cinstită...» și începù a plânge...

El căscă din nou ochii mari, blânzi... Și înduioșat parcă-i venea să-le ierte și nu îndrăzneă... Se credeă vinovat că s'a luat după fleacuri, după anonime... Da, anonime. Își aduse aminte că pe când eră în percepție, cineva făcuse o anonimă pentru un altul, că-și dă dimisia din slujbă și-l iscălise... Acela nu știă nici cu capul...

— Uite, Lisaveto... am aflat.

— Cu dumneata nu mai vorbesc... cu'n om care ajunge în mintea copiilor... Auzi, eu persoană cinstită, de considerație, să spui că... dar ce să mai vorbesc? de așa viață am avut eu parte!...

— Vezi, m'am luat și eu cum eram

necăjit, într'un moment de furie, fără să mă gândesc... prima furie.

Lisaveta trecu în odaie și fața i-se descreți deodată... Acuma lucrurile erau aranjate... reușise de minune în planurile ei...

Se întoarse înapoi și iar își luă un aer supărăcios...

— Acumă cu prostia dumitale, am pierdut și pe moșier de la masă...

— Cum, am pierdut pe moșier? vorbi el.

— Da; a aflat ce fel de om ești și s'a indignat...

— A aflat moșierul? dar cine i-a spus?

— Ne-a întâlnit la gară și i-a spus. Mariorara...

Davidescu se ntristă și mai tare... «A aflat moșierul?» Asta îl zdrobi. «Iaca ce face un moment de furie!»... Se gândi să-l roage, să-l ierte, și vorbi nevaste-si.

— Aș, unde se poate!... Ce, crezi că te joci cu el, cum te joci cu mine?...

Speranțele lui erau zdrobite... Și polițiile se apropiau... Începuiar s'alerge prin toate colțurile: se duse la Galați, pe la bancheri... În lipsa lui, Lisaveta plecă

la curte... O găsi pe Marioara mai tristă, singură, în încăperea odăilor... Teodoru o primise într'un moment de zăpăceală și-acumă îi părea rău. Întârzià pe câmp și nu veneà decât seara... Își făcuse planul cum s'ar descotorosi de ea. Se purtà chiar rece cu fata și asta o dureà mai mult ca orice, ea, care acum îl iubeà... Se feri însã de a spune mătușe-sei durerea ei; și după ce Lisaveta plecã, iar începù să plângã... Bãtrâna veneà și-o cãinã: «Vai, sãrãcuța cum a ajuns ea aici»...

În ziua aceea Davidescu se'ntoarse și mai descurajat... Acuma totul e pierdut... polițele s'apropie... fiecare ceas, fiecare minut, i-aduceà șiruri nesfârșite de durere... Începù să se primble prin dugheanã, cu mâinele pe pept, galben ca și covrigii cari atãrnau pe sforicicã deasupra tejghelei... Mai erau numai douã zile; trebuia să-i vândã marfa, să-i ia vinul, să-i vândã casele... «Ce să mă fac, ce să mă fac» se frãmântã el toatã ziua... Se gândi s'alerge a doua zi la un prieten, ca să-l ajute cu parole.

Se uitã la nevastă-sa și începù s'o roage

ca să meargă la moșier, sau la Galați, poate o găsi să împrumute ceva... Și iată că'n durerea asta îl găsi supt sara celei premergătoare scadenței polițelor, Sevasta, mama Marioarei.

— Bine v'am găsit; vorbi ea veselă, intrând pe ușă.

— Bine-ai venit...

Se întoarce, se uită... «Ce mai faceți? Nici n'ați venit să mai spuneți că-mi mai opriți fata...

Lisaveta la vederea Sevastei se perdù. Chiar a doua-zi aveà în gând să se ducă să-i spue Sevastei ca să mai lase fata; și-acuma?

Davidescu, de supărat, n'auzi nimic. Femeea, după ce se uită în jurul ei și mai vorbi câte ceva, întrebă iar:

— Da Marioara, unde-i?

— Marioara? vorbi el, holbând ochii mari, tresărind parcă dintr'un somn.

— Da, am venit s'o iau acasă, că mai mult n'o pot lăsa.

Davidescu căscă gura prostit...

— Cum s'o iai acasă? dar n'a venit? N'a dus'o Lisaveta? Fu un moment de

tăcere și de uimire... Femeea se uită la Davidescu. Davidescu la nevastă-sa... parcă vorbeau o altă limbă și nu se puteau înțelege. Lisaveta deschise și ea gura să vorbească ceva, dar se zăpăci... Sevasta se uită la ei mirată și nu 'nțelegea nimic...

— Unde mi-i fata ? vorbi bătrâna... de data asta serios.

— Dar n'a venit acasă ? N'a adus'o Lisaveta, unde-i ?

— De unde ?

— Unde-i fata ? întrebă Davidescu, întorcându-se spre nevastă-sa, care ghemu-ită într'un colț se uită perdută la cei doi neștiind ce să inventeze.

— Am... am... voi să bâlbâe.., și se pezdù neavând ce să spuie...

— Cum ? Unde-ai dus fata ? strigă furios Davidescu...

— Am dus'o... la o... prietenă... a rămas acolo... da...

— Marioara mea ! țipă bătrâna galbenă ; unde-i ? Ce mi-ați făcut'o ?

Davidescu se 'ntunecă la față, începù să tremure și se repezi la nevastă-sa.

— Unde-ai dus fata? răcnì el, cu pumnii strânși.

Ea se smunci, voi să fugă...

— Fata mea, unde mi-ați dus'o? țipă din nou bătrâna, frângându-și mâinile.

Cârciumarul perdù orice judecată; ca o fiară se repezì asupra neveste-si și o apucă de coade... o izbì de ușă, o lovi cu pumnu în față...

— Unde-i Marioara? că te omor!... gemù el...

Bătrâna alergà de colo până colo într'o durere groaznică, pe când cârciumarul o trântise pe Lisaveta jos și-o lovià cu picioarele: «spune!» răcnì iar, lovind'o, călcând'o...

— Spun, nu mă omorî; strigâ ea... spun.

— Unde ai dus'o? Nemernico!

— E la curte, la moșier...

— La curte?... Stai că-ți dau eu, gemeà el, lovind-o cu o sete care nu mai aveà margini...

— Mi-ați nenorocit copila, ticăloșilor! țipă bătrâna în hohote de plâns, v'ați bătut joc de ea!... Bătu-v'ar Dumnezeu, să vă bată. Și țipetele groaznice, sfâși-

etoare, umpleau de durere cuprinsul odăiei. Din gura Lisavetei sângele începù să țâșnească cald și numai atunci Davidescu o lăsă de lovit... O apucă pe bătrâna de mână și porniră prin noaptea neagră, pe malul lacului întunecat... La porțile boerești bătù fără să i-se deschidă. Atunci sări gardul și alergă într'o furie nebună la ușa caselor. Bătù cu putere de câteva ori, lovì cu umărul și cu mare greu ușa i-se deschise... Moșierul când îl văzu așa furios, se uită la el cu frică pentru un moment... Fata, speriată, voi să fugă într'o odăe, dar Davidescu o văzù se repezi și o apucă de mână trăgând-o la el. O luptă se încinse între ei. «Mișelule, tâlharule, strigă el moșierului... «Mi-ai nenorocit fata, ți-ai bătut joc de ea... Om ești?...»

— Cum îndrăznești să intri în casa mea, cu forța? răcnì el întorcând ochii furios către Davidescu.

— Ce-ai spus? răspunse Davidescu, crunt și strângea pe fată de mână par-că să n'o scape.

— Ce te uiți așa? mă, dobitocule;

acuma te'npușc... Și se repezi la Davidescu, îmbrâncindu-l pe ușă.

El nu mai putù zice nimic și pornì năuc ținând strâns de mână pe fată, care tremurà perdută în mânilor lui. Afară bătrâna gemeà lângă poartă și glasul ei jalnic mureà trist, dureros în noapte... «Fata mea... vai de mine, cum mi-ați nenorocito, plăti-v'ar Dumnezeu să vă plătească!...»

El lăsă fata bătrânei, și fără a-i spune o vorbă, începù să așerge pe șosea, pe malul apei, cu capul gol, cu părul vâlvoi, dând din mâni, cu gândul ca să zdrobească pe ființa care și-a bătut joc de cinstea casei și a nepoată-săii... «Am s'o omor... ticăloasa...» Dar când ajunsese acasă crâșma erà goală... Înăuntru, totul aruncat și răscolit... Davidescu o căută peste tot locul în casă, prin grădină... degeaba. Ea fugise...

A doua zi dimineța când creditorii veniră să sigileze marfa, îl găsiră spânzurat de tavan...

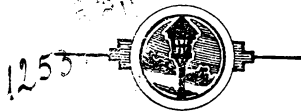

TABLA DE MATERIE

	Pag.
✓ Răsplata	5
✓ Vania	21
✓ Doi Slujbași	69
✓ Maxim Ciacara	81
Într'o noapte la pândă	107
✓ Călugărul	123
✓ Povestea unei iubiri	145
La Cherhanaua Uzlinei	163
Într'un sat lipovenesc	177
✓ Spre Adâncata	191
Domnul Davidescu	203

10

AUTORII VECHI

ALECSANDRI V. — Poesii	1.50	EMINESCU M. — Geniu Pustiu	2.—
— Teatru, vol. I	1.50	EMINESCU M. — Poesii postume	1.50
— Teatru, » II	1.50	— Scrieri politice și literare	2.—
— Teatru, » III	1.50	— Literatură populară	1.50
— Teatru, » IV	1.50	FILIMON N. — Ciocoi vechi și noi	1.50
— Teatru, » V	1.50	ISPIRESCU P. — Legendele său basmele Românilor	1.50
— Proză	1.50	NEGRUZZI C. — Proză	1.50
ALECSANDRESCU GR. — Versuri și proză	1.25	ODOBESCU AL. — Op. complete	1.50
BĂLCESCU N. — Istoria Românilor supt Mihai-Viteazul	1.50	PANN ANTON. — Op. complete	1.50
BOLINTINEANU D. — Poesii	1.50	V. STAMATI V. CĂRLOVA, N. NICOLEANU. — Opere Comp.	1.50
CREANGĂ I. — Op. complete	1.50		

**BIBLIOTECA POPULARĂ
MINERVA**

No. 1. — Istoria populară a Românilor	—15	No. 14. Revoluția lui Horia	—15
» 4. Cântarea României	—15	» 15. Răpirea Bucovinei	—15
» 5. Istoria populară a literaturii Române	—15	» 16. Cum să ne creștem copii	—15
» 6. Revoluția lui Tudor Vladimirescu	—15	» 17. Păstrarea sănătății	—15
» 7. Perderea Basarabiei	—15	» 18. Ce să cetim ?	—15
» 8. Unirea Principatelor	—15	» 19. 10 Mai	—15
» 9. Mihail Cogălniceanu	—15	» 20-22. Războiul pentru neam	—15
» 10. Vasile Alecsandri	—15	» 23. Viața și faptele Mitropolitului Moldovei Veniamin Costachi	—15
» 11. Ștefan-cel-Mare	—15	» 24. Aritmetica	—15
» 12-13. Istoria lui Mihai Viteazul, de N. IORGA	—15	» 25. Femeile și revoluțiunea din Rusia	—15

**BIBLIOTECA
MUSICALĂ ≡ „LIRA ROMÂNĂ“**

Conținând cele mai frumoase române și cîntece naționale române pentru voce și piano.

NUMERELE APĂRUTE :

1. Deșteaptă-te Române. Cîntec patriotic.	11. Cucuruz cu frunza'n sus. Cîntec popular.
2. Luna doarme. Romantă popul.	12. Fetitșo din acel sat... Arie din Transilvania.
3. Aoleo ! Arie populară.	13. Popa zice că nu bea. Arie popular.
4. Suspine crude. Romantă populară.	14. Inimioara mea. Arie populară.
5. Cînt te-am iubit. Romantă popular.	15. Am un leu și vreau să-l bea. Cîntec popular.
6. Călugărul. Melodie populară.	16. Pasăre galbenă'n cioc. Cînt. pop.
7. Pentru tine Jano. Cîntec popular.	17. Imnul Regel Român.
8. Două fete spală lină. Arie popul.	18. Cîntecul Glutei Latine..
9. Ce te legeni codrule ! Romantă. Steluța. Romantă.	

Cărți apărute în editura Institutului de Arte Grafice „MINERVA“, București, B-dul Academiei, 3

AUTORII CONTEMPORANI

ALDEA SÂNDU C. — În urma pluguinilor	1.50	MANOLACHE D. I. — Fete	1.50
— Drum și popas	1.25	NESTOR URECHE. — În Bucegi	1.50
— Două Neamuri	1.50	PAPAHAGI N. și JULES BRUN Moșneag de la Munte	1.50
BELDICEANU N. N. — Chipuri de la mahala	1.50	PAUL AUGUSTIN. — Între Soameș și Prut	1.50
BASSARABESCU I. A. — Vulturii I. BĂRSEANUL. — Popasuri Vânătoarești	1.50	PETRESCU-PETREA N. — Ilie Marin	1.50
CHENDI IL. Preludii	2.50	POP VASILE. — Ris și plâns	1.50
COATU N. GE. — Din viața țărănească	1.—	— Domnița Viorica	2.—
CUNȚAN MARIA. — Poesii	1.25	— Cum iubește o fată	1.50
CARAIVAN V. — La șezătoare	1.50	— Prin vraja dragostei	1.50
Valuri alinate de Carmen Sylva (Traducere de COSBUC GEORGE)	1.50	POPOVICI C. AUREL. — Verbe înțelepte	1.50
DUNĂREANU N. — Cbinuții	1.50	ROSETTI R. D. (Max). — Între Capșa și Palat	2.—
EMILGAR-GĂRLEANU EM. — Bătrâni	1.50	Rutenisarea Bucovinei	3.50
— Cea dintâi durere	1.50	SADOVEANU M. — Povestiri	1.50
FLAMMARION C. — Tainele cerului (tr. d. H. G. Lecca)	1.50	— Șoimii (roman istoric)	(Ediția II-a)
GORUN ION. — Taina a șasea	1.50	— Dureri înăbușite	2.—
GRIGOROVITZA EM. — Chipuri și graiuri din Bucovina	2.50	— Crișma lui moș-Precu	2.—
HODOȘ CONSTANȚA. — Frumos IORGA N. — Cuvinte adevărate	2.50	— Povestiri din război	2.—
— Drumuri și orașe din România	2.50	— Floare-ouă	2.—
— Sate și mănăstiri din România	2.50	— Amint. căpr. Gheorghită	2.—
— Pe drumuri depărtate	1.50	— Mormintul unui copil	2.—
— Neamul românesc în Bucovina	2.50	— La noi, în viașoară	2.—
— Gînduri și sfaturi ale unuia om ca oricare altul	1.50	— Insemn. lui Neculai Manea	2.—
— Ștefan-cel-Mare și Mihai-Viteazul ca întemeiat	—50	— Guy de Maupassant (trad.)	2.—
— Istoria Românilor în chipuri și icone	2.50	— Vremuri de bejenie	2.—
— Prin Bulgaria la Constantinopol	2.50	SCROB C. — Rouă și brumă	1.50
IOSIF ST. O. — Din zile mari	2.—	SCURTU AUREL. — Căluza stațiilor din România	1.50
— Credințe	1.50	SLAVICI I. — Vatra părăsită	2.—
LECCA G. H. — Poesii	1.50	— Nuvele vol. I	1.50
		— Din Bătrâni	2.50
		— Nuvele vol. II	1.50
		TEODORU A. GH. — Din viața marinărilor	1.50
		VOINEȘTI-BRĂTESCU I. — Nuvele și schițe	1.50
		VLAHUȚĂ AL. — Clipe de liniște	1.50
		DAUȘ L. — Doamna Oltea	1.50
		BĂRSAN ZAHARIA — Poezii	1.50
		GOGA OCTAVIAN. — Poezii	1.—
		ADAM ION. — Pe lângă vatră	1.50

Toate aceste cărți se găsesc de vânzare la toate librăriile din țară și la Institutul de Arte Grafice și Editură „Minerva“, București, B-dul Academiei 3, — Edgar Quinet 4.

Din autorii clasici se găsesc și în ediție de lucș afară de „Geniu Pustiu“ și „Poesii Postume“ cu prețul lei 3 volumul.

